

2006

NINA Rapport

Naturverdier ved Østensjøvannet i Oslo

Supplerende undersøkelser og oppdatering av faktaark

Egil Bendiksen

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er NINAs ordinære rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på engelsk, som NINA Report.

NINA Temahefte

Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. Heftene har vanligvis en populærvitenskapelig form med vekt på illustrasjoner. NINA Temahefte kan også utgis på engelsk, som NINA Special Report.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine forskningsresultater i internasjonale vitenskapelige journaler og i populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Naturverdier ved Østensjøvannet i Oslo

Supplerende undersøkelser og oppdatering av faktaark

Egil Bendiksen

Bendiksen, E. 2022. Naturverdier ved Østensjøvannet i Oslo. Supplerende undersøkelser og oppdatering av faktaark. NINA Rapport 2006. Norsk institutt for naturforskning.

Oslo, mai 2022

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-4785-6

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Tor Erik Brandrud

ANSVARLIG SIGNATUR

Assisterende forskningssjef Lajla Tunaal White

OPPDRAGSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Oslo kommune, Bymiljøetaten

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER

Bård Bredesen, Kjell Isaksen

FORSIDEBILDE

Østensjøvannet, fra nordenden © [Egil Bendiksen]

NØKKEWORD

Oslo, Østensjøvannet, naturtyper, flora, funga, fauna, vegetasjon, våtmark, skog, slåttemark, rødlistearter, fremmede arter, skjøtsel

KEY WORDS

Oslo, Lake Østensjøvannet, nature types, flora, funga, fauna, vegetation, wetlands, forest, hay meadows, red list species, foreign species, management

Rettelse, lagt inn 8. juni 2022: På s. 3 og s. 157 rapporteres at det er registrert 169 rødlistearter innenfor området, hvorav 101 er truede.

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor
Postboks 5685 Torgarden
7485 Trondheim
Tlf: 73 80 14 00

NINA Oslo
Sognsveien 68
0855 Oslo
Tlf: 73 80 14 00

NINA Tromsø
Postboks 6606 Langnes
9296 Tromsø
Tlf: 77 75 04 00

NINA Lillehammer
Vormstuguvegen 40
2624 Lillehammer
Tlf: 73 80 14 00

NINA Bergen
Thormøhlens gate 55
5006 Bergen
Tlf: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Bendiksen, E. 2022. Naturverdier ved Østensjøvannet i Oslo. Supplerende undersøkelser og oppdatering av faktaark. NINA Rapport 2006. Norsk institutt for naturforskning.

I forbindelse med utarbeidelsen av forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark (utgitt i 2007) gjennomførte Tor Erik Brandrud, NINA en kartlegging av naturtypelokaliteter innenfor miljøparken i 2004 og utarbeidet lokalitetsbeskrivelser for disse. Denne kartleggingen er her oppdatert for nye artsfunn i etterfølgende periode iht. nyeste rødlistelister og fremmedartslister for arter og nyeste rødliste for naturtyper, samt at faktaarkene er revidert iht. oppdatert DN-håndbok 13 (revisjon 2014-15) med nye kriterier blant annet for verdisetting. Videre er skjøtselsråd oppdatert med hensyn til økologisk utvikling/tilstand og tiltak som er gjennomført de siste 18 år.

Det er i dag registrert 30 naturtypelokaliteter innenfor miljøparken. Disse er klassifisert til 14 ulike naturtyper, som utgjør enten hele arealet eller er den dominerende delen av arealet innenfor de enkelte naturtypelokalitetene. De fordeler seg på 6 lokaliteter med rik edellauvskog, 4 slåttemark, 3 vannkantsamfunn, 3 lokaliteter med gammel boreal lauvskog, 3 dammer og 9 øvrige typer, som kun er representert med 1-2 lokaliteter. Sju av disse er nye i forhold til Oslo kommune (2007) og fem i forhold til Oslo kommunes senere oppdaterte klassifisering i Natur2000. Selve Østensjøvannet er klassifisert som middels kalkrik innsjø. Det er bare gjort ubetydelige endringer med hensyn til lokalitetsgrenser, og det er også små endringer når det gjelder verdisetting.

Det er registrert 169 rødlistearter innenfor området, hvorav 101 er truede.

Egil Bendiksen (egil.bendiksen@nina.no) Norsk institutt for naturforskning, Sognsveien 68, 0855 Oslo

Innhold

Sammendrag	3
Innhold	4
Forord	5
1 Innledning	6
2 Faktaark	8
Lok. 1 Vadedammen (2a, 15).....	11
Lok. 2 Østensjøbekken (31, 16).....	15
Lok. 3 Rognerudskogen (2bc, 17).....	17
Lok. 4 Tallbergåsen (5a, 18).....	22
Lok. 5 Sjøli (5b, 19).....	27
Lok. 6 Tallberget (6, 20).....	33
Lok. 7 Eikelunden (7, 21).....	37
Lok. 8 Abildsø I (9/10b, 22).....	42
Lok. 9 Abildsø II (9/10a, 23).....	49
Lok. 10 Abildsø III (-).....	53
Lok. 11 Abildsø IV (-).....	56
Lok. 12 Abildsø gård nordøst (9c, 24).....	60
Lok. 13 Østensjøvannet (12a, 1).....	64
Lok. 14 Bogerudmyra (12b, 2).....	77
Lok. 15 Langerudbekken (-).....	84
Lok. 16 Bakkehavntoppen (15, -).....	87
Lok. 17 Bakkehavn sør (16a, 6).....	93
Lok. 18 Langerud nord (16b 5).....	97
Lok. 19 Bogerudmyra øst (30/19, 3).....	101
Lok. 20 Bogerudenga (-).....	106
Lok. 21 Bogerudskogen (19a, 4).....	110
Lok. 22 Eterveien (19b, 7).....	114
Lok. 23 Bølerbekken, Bøler kirke (-).....	118
Lok. 24 Vassenga (Østensjøvannet sørøst) (-, 11).....	121
Lok. 25 Søndre Østensjø gård sørvest (-).....	124
Lok. 26 Ormelunden (Østensjø gård sørøst) (25b, 10).....	128
Lok. 27 Kirkeskogen (Eterveien nord) (22,23, 8).....	131
Lok. 28 Almedalen - Østensjøvannet (25c, 12).....	136
Lok. 29 Almedalen – dam (-, 13).....	143
Lok. 30 Østensjøgårdene (26-27, 9).....	146
Lok. 31 Oppsalskrenten (29, 14).....	150
3 Referanser	156
Vedlegg. Rødlistearter - Østensjøområdet miljøpark	157

Forord

I forbindelse med utarbeidelsen av forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark i 2007 gjennomførte Tor Erik Brandrud, NINA i 2004 en kartlegging av naturtypelokaliteter innenfor miljøparken og utarbeidet lokalitetsbeskrivelser. Disse beskrivelsene inngår på side 78-138 i statusrapporten for området (Oslo kommune 2007), men informasjonen er ikke tilpasset dagens mal for naturtypebeskrivelser og er ikke innarbeidet i Oslo kommunes Natur2000-database. Kartavgrensingene i kommunens kartverk er imidlertid oppdatert i henhold til forvaltningsplanen fra 2007 og Bymiljøetaten har også foretatt noen grenserevisjoner. Arbeidet har tatt utgangspunkt i disse. Siden 2007 er det gjort mange nye artsfunn som er relevant å ta i betraktning i forbindelse med revurdering av beskrivelser og grenser, i tillegg til at metodikken for naturtypekartlegginger er oppdatert. Det har i tillegg skjedd enkelte vegetasjonsendringer (gjengroing, nygraving av dammer, restaurering av engmiljøer, inngrep mm.) som også tilsier behov for revisjon.

Oppdraget har omfattet følgende oppgaver: Tilpasning av beskrivelsene av naturtyper i forvaltningsplanen fra 2007 til dagens standard. Beskrivelsene er oppdatert og grensene for områdene er vurdert. Det er også gjennomført egne befaringer for å kvalitetssikre avgrensinger og fange opp endringer siden 2007. Utkast til revidert forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark (2020) har også vært til hjelp.

Arbeidet startet 16. juli 2020 med en befaring og gjennomgang av lokalitetene med naturforvalter Bård Bredesen, som redegjorde for hva som er gjennomført av tiltak de siste 15 årene, supplert av Finn Arnt Gulbrandsen og Tore Nesbakken fra Østensjøvannets Venner. Deretter er det foretatt feltarbeid av undertegnede: 23. juli, 20. aug., 15. sept., 12. og 26. okt. og 7. nov. 2020 og 16. og 17. juni 2021. Det ble også foretatt suppleringssturer 30. april og 8. mai 2022. Karplanter og sopp studeres best på ulike tidspunkter, hhv. sommer og høst. Det er gjort en vurdering av hva som er mest optimalt undersøkelsestidspunkt for de ulike lokalitetene, hvilket potensial som er til stede for de ulike organismegruppene.

Takk til Finn Gulbrandsen for å ha lest gjennom manus og ha kommet med korrigeringer og oppdatert informasjon og bidratt til samlet oversikt over rødlistearter, og til Audun Brekke Skrindo for å ha gått gjennom de ornitologiske delene. Medlemsbladet Sothøna med tallrike artikler av redaktør Leif-Dan Birkemoe og andre har også vært til stor hjelp med å framskaffe informasjon om området og all skjøtsel som jevnlig pågår. Bård Bredesen og Kjell Isaksen hos oppdragsgiver har også bidratt med sin betydelige lokalkunnskap om området.

Oslo, mai 2022
Egil Bendiksen

1 Innledning

Østensjøvannet i Oslo er nasjonalt berømt for sitt rike naturmangfold og ikke minst for det rike fuglelivet. Med den lange kulturhistorien, der man regner med at de store gårdene omkring vannet ble ryddet allerede rundt 500 e.Kr. finnes det ingen kjent «originaltilstand» av naturforholdene. Naturen her har altså vært betydelig påvirket av menneskelig virksomhet gjennom mange hundre år, og antageligvis flere tusen år.

Berggrunnen består av grunnfjellsbergarter med båndete gneiser som dominerende, men også innslag av mer næringsrike bergarter som amfibolitt. Landformene er oppsummert slik av Oslo kommune (2019): «Dagens landform ved Østensjøvannet ble dannet da Østlandsområdet ble utsatt for øst-vestgående strekkinger i jordskorpen. Strekkingen resulterte i flere daler i nord-sørgående og nordøst-sørvestgående retning, blant annet i Østmarka og der Østensjøvannet ligger i dag. Dalene ble fylt med smeltemasse fra vulkanutbrudd. Sterk oppknusing av bergartene som følge av bevegelser i forkastningene ga økt vanngjennomstrømming og gjorde dem mer utsatt for graving fra isbreene.»

Rike elementer i berggrunnen har gitt grunnlag for flere arter med høyere krav til mineralnæring. Dette kan man se av floraen i grunnlendte områder som Oppsalskrenten og Bakkehavn, der plantene må antas å være sterkt betinget av rik berggrunn i tillegg til kulturpåvirkning. Floraen både på fastmark og i våtmark må antas opprinnelig å ha vært intermedieærrik.

Østensjøvannets naturhistorie er oppsummert blant annet hos Omre & Gulbrandsen (2000) og Oslo kommune (2007, 2019). I tillegg er det tallrike historiske artikler i Østensjøvannets Venners medlemsblad, Sothøna. Fra et tidligere mye mer mosaikkpreget jordbruk med mindre teiger skjedde store endringer på 1800-tallet med intensivert og effektivisert drift. Tidlig på 1900-tallet ble noen av arealene solgt ut til bygging av hytte- og villaområder. Daværende eier av Østensjø gård, Haakon Tvetter, etablerte et administrativt vern av Almedalen like ved gården i 1921. Jordbruksarealene strakk seg delvis helt ned til vannkanten, og trolig var det på denne tida at en merkbar eutrofiering – økende næringstilgang til vannet – satte inn for fullt med endringer av våtmarksvegetasjonen. Det var også allerede på denne tida at det etablerte seg vasspest, som var en ny fremmed art som fikk omfattende negative konsekvenser for livet i vannet. Mange bekker ble lukket, og det er lett å se av dagens kart at gjenværende bekker som Bølerbekken og Ulsrudbekken i sine nedre deler er kanalisert. Starten på Østensjøbekken er også kanalisert og er delvis lukket. Gamle fotografier forteller at også de fuktige områdene i sør, Bogerudmyra med tidligere Rustadbekken, ble grøftet og oppdyrket.

Deretter fulgte i perioden 1950-70 etablering av drabantbyene og nedleggelse av jordbruket. Driften opphørte på de aller fleste av gårdene, men det er fortsatt drift på Søndre og Nordre Østensjø og på Abildsø. Det var så vidt den sistnevnte ikke ble utbygd og nedlagt på 1980-tallet. Med utbyggingen av vannets omgivelser fulgte en periode med kraftig forurensning med utslipp fra avløpsnett ut i vannet, som gjorde innsjøen ekstremt næringsrik. Med en stor befolkningsmengde i nærområdene fulgte også stor ferdsel, slitasje, forstyrrelse av fuglelivet, spredning av fremmede planter og i en periode var det store plenarealer rundt vannet. Flere arter av gjess ble satt ut, etablerte og spredde seg og har i dag fast tilhold i området. Gjennom sin avføring bidrar de også til å spre store mengder gjødsel, som også bidrar til eutrofieringen.

Det som i dag allment erkjennes som et stort feiltrinn var den omfattende kanalisering av innsjøens fuktige kantsoner som ble gjennomført på 1960-tallet. Etter en periode med rask tilgroing, på opp til en drøy meter i året, skilte man flytetorvmatter og annen våtmarksvegetasjon fra fastmarka innenfor ved å grave kanaler. Med vekslinger i vannstand i den regulerte innsjøen begynte torv og våtmarksvegetasjon å brekke av og erodere bort, noe det er gjort flere ulike typer tiltak for å motvirke. Tross kulturbetinget gjenvoksing var tross alt vannkantvegetasjonen viktig både for sjeldne plantearter og utgjorde viktige naturtyper for fuglelivet.

Det har imidlertid pågått en aktiv forvaltning for å ta vare på naturverdiene i miljøparken gjennom mange tiår, et arbeid som pågår fremdeles. I 1976 ble det tatt et initiativ fra Miljødepartementet, som førte til en kommunal skjøtelsesplan i 1979. Østensjøvannet naturreservat inkludert Bogerudmyra ble vernet som naturreservat i 1992. Vadedammen, i nordenden av vannet, ble anlagt i 1996. I 2002 ble reguleringsplan «Østensjøområdet miljøpark» vedtatt, i 2004 ble Langerudbekken gjenåpnet, og i 2007 kom forvaltningsplanen, som nå er i ferd med å bli revidert. Som del av arbeidet med oppfølging av forvaltningsplanen fra 2007 er det gjennomført en mengde tiltak for å ivareta og bedre forholdene for naturverdier, som restaurering av Vadedammen, anleggelse av flere mindre dammer, omlegging og fjerning av turveier, utskifting av demningen til Bogerudmyra, ombygging av vannreguleringen til Østensjøvannet og gjennomføring av mange ulike skjøtelses- og restaureringstiltak.

Østensjøvannets Venner ble startet på slutten av 1980-tallet, og har i over tretti år utført omfattende skjøtelsestiltak med rydding, slått, reetablering av beiting og bekjempelse av fremmede arter (**figur 1**). Statsforvalteren, Oslo kommune og private grunneiere har også nedlagt et omfattende skjøtelsesarbeid for å utvikle og ivareta området naturkvaliteter, til dels i samarbeid med Østensjøvannets Venner. I 2012 ble Bakkehavn gård utpekt til nasjonalt våtmarkssenter.

For å lette sammenlikning med lokalitetsbeskrivelsene fra 2007 er her brukt samme nummerring, der nummer og beskrivelse er gitt i **figur 2**. I parentes etter lokalitetsnavn er angitt tall i nummerserie fra høringsutkast til ny forvaltningsplan (Oslo kommune 2019: 29).

Naturtypekartleggingen er foretatt etter DN-håndbok 13 (DN 2007), revisjon 2014-15. Rødlister for arter og naturtyper følger hhv. Artsdatabanken (2021) og Artsdatabanken (2018a). Fremmedartsliste følger Artsdatabanken (2018b).

De truede artene alm (EN) og ask (EN) inngår i mange av naturtypelokalitetene, men er vanlige i regionen og er ikke nevnt særskilt. De inngår ikke i optelling av antall rødlistearter for lokalitetene. Særlig store trær av disse treslagene er likevel med som en positiv faktor i vurderingsgrunnlaget.

Figur 1. Resultat etter bekjempelse av fremmedarten russekål i juni 2021. Foto: EB 17/6-2021 ved parkeringsplassen i sørenden av Østensjøvannet.

2 Faktaark

Det er registrert 30 naturtypelokaliteter i Østensjøvannet miljøpark. Åtte av disse er nye i forhold til Oslo kommune (2007) og seks i forhold til Oslo kommunes senere oppdaterte klassifisering i Natur2000. Alle lokalitetene er presentert i **tabell 1**. Det er bare gjort ubetydelige endringer med hensyn til lokalitetsgrenser. De er klassifisert til 14 ulike naturtyper, som utgjør enten hele arealet eller er den dominerende delen av hver enkelt lokalitet. Lokalitetene fordeler seg på 6 lokaliteter med rik edellauvskog, 4 slåttemarker, 3 vannkantsamfunn, 3 gammel boreal lauvskog, 4 dammer og 9 øvrige typer, som kun er representert med 1-2 lokaliteter. Selve Østensjøvannet er klassifisert som middels kalkrik innsjø.

Med hensyn til naturverdi er fordelingen følgende: Svært viktig (A): 9, viktig (B): 12 og lokal verdi (C): 9. Det er foretatt noen få endringer i vurdering av naturverdi (både opp og ned), dels som følge av nye kriterier i siste versjon av DN-håndbok 13. Det er også gjort noen navneendringer. For sammenlikning, sammenhold tabell 1 nedenfor med tabell 7 (s. 78) i rapport, Oslo kommune (2007).

Forekomst av rødlistearter er ofte et vesentlig kriterium for å verdsette en lokalitet. Gjeldende norske rødliste kom høsten 2021 (Artsdatabanken 2021). De tre høyeste kategoriene regnes som truede arter. Rødlistekategoriene med rangering og forkortelser:

RE – Regionalt utryddet
CR – Kritisk truet
EN – Sterkt truet
VU – Sårbar
NT – Nær truet
DD – Datamangel

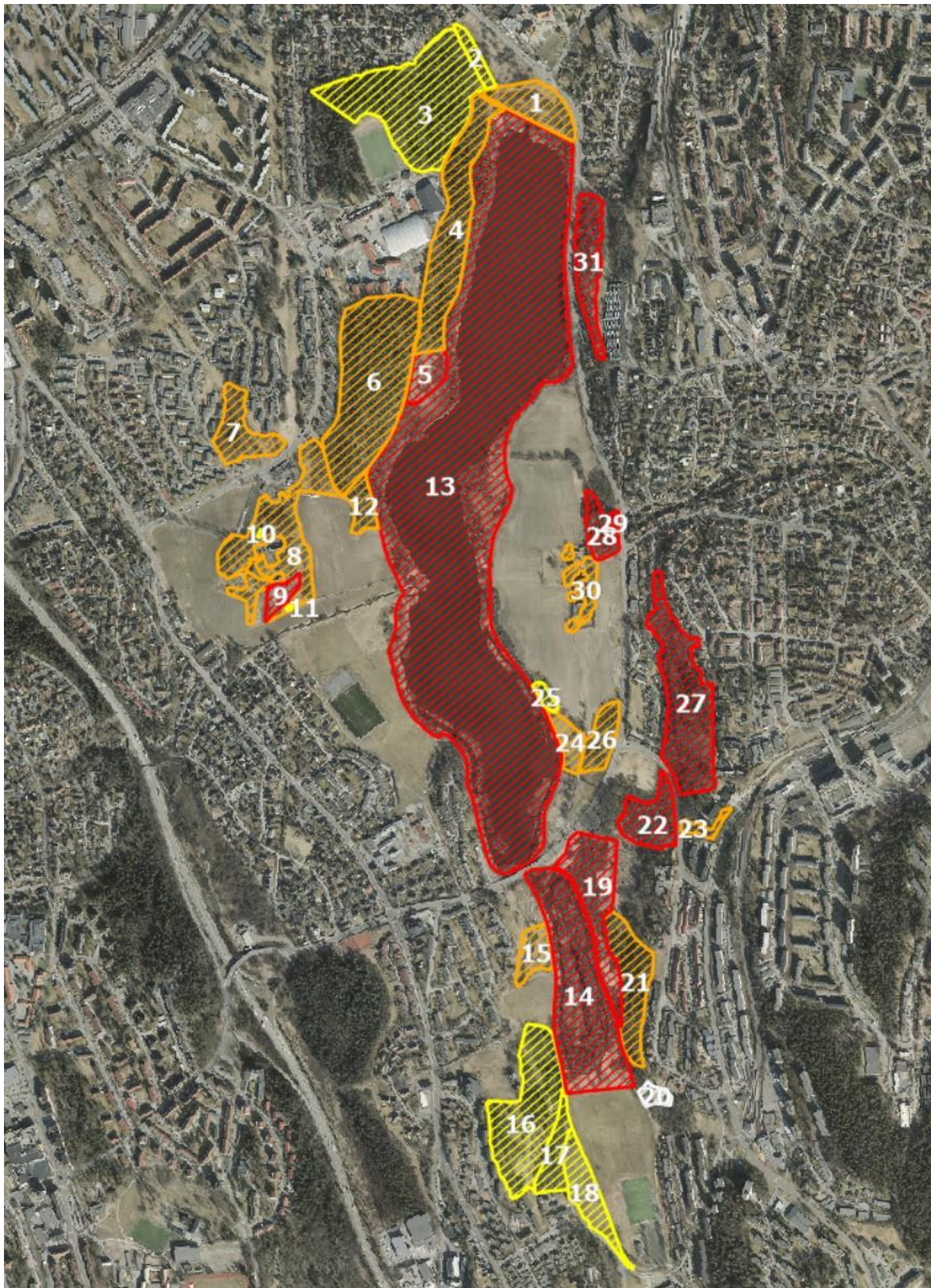
Fremmede arter som risikovurderes gis en kategori som angir i hvor stor grad arten påvirker naturmangfoldet. Risikokategorien bestemmes av artens økologiske effekt og hvilket potensial den har med hensyn til spredning og etablering (Artsdatabanken 2018b). kategoriene er som følger:

SE – Svært høy risiko
HI – Høy risiko
PH – Potensielt høy risiko
LO – Lav risiko
NK – ingen kjent risiko

Tabell 1. Naturtypelokaliteter i Østensjøvannet miljøpark, klassifisert til naturtype og naturverdi. Nummer foran lokalitetsnavn refererer til ID-nr. i Bymiljøetatens Natur2000-database. Nummer lengst til høyre er hhv. tilsvarende lokaliteter i rapport fra Oslo kommune (2007) og (i parentes) nummerering i kommunens forvaltningsplan (Oslo kommune 2019: 29, 102). Typenavn følger DN-håndbok 13, versjon 2014-15.

1	030110106	Vadedammen	Dam	B	2a (15)
2	030112615	Østensjøbekken	Flommarkskog	C	(16)
3	030110216	Rognerudskogen	Gammel granskog	C	2bc (17)
4	030110693	Tallbergåsen	Rik edellauvskog	B	5a (18)
5	030110138	Sjøli	Slåttemark	A	5b (19)
6	030112614	Tallberget	Rik barskog	B	6 (20)
7	030112015	Eikelunden	Gammel edellauvskog	B	7 (21)
8	030110151	Abildsø I	Hagemark	B	9/10b (22)
9	030112613	Abildsø II	Naturbeitemark	A	9/10a (23)
10	030113562	Abildsø III	Dam	C	(-)
11	030113563	Abildsø IV	Dam	C	(-)
12	030110694	Abildsø gård nord-øst	Rik edellauvskog	B	9c (24)
13	030110050	Østensjøvannet	Middels kalkrik innsjø	A	12a (1)
14	030110135	Bogerudmyra	Vannkantsamfunn	A	12b (2)
15	030113512	Langerudbekken	Vannkantsamfunn	B	(-)
16	030112612	Bakkehavntoppen	Slåttemark	C	15 (-)
17	030110426	Bakkehavn sør	Gammel boreal lauvskog	C	16a (6)
18	030111263	Langerud nord	slåttemark	C	16b (5)
19	030110397	Bogerudmyra øst	Vannkantsamfunn	A	30/19 (3)
20	030113513	Bogerudenga	Naturbeitemark	-	(-)
21	030111399	Bogerudskogen	Gammel boreal lauvskog	B	19a (4)
22	030111402	Eterveien	Rik edellauvskog	A	19b (7)
23	030113514	Bølerbekken, Bøler kirke	Rik edellauvskog	B	(-)
24	030111264	Vassenga (Østensjøvannet SØ)	Slåttemark	B	(11)
25	030113515	Søndre Østensjø gård sørvest	Gammel boreal lauvskog	C	(-)
26	030110696	Ormelunden (Østensjø gård sørøst)	Hagemark	B	25b (10)
27	030110190	Kirkeskogen (Eterveien nord)	Rik edellauvskog	A	22,23 (8)
28	030110560	Almedalen - Østensjøvannet	Rik edellauvskog	A	25c (12)
29	030110412	Almedalen dam	Dam	C	(13)
30	030110465	Østensjøgårdene	Store gamle trær	B	26,27 (9)
31	030110561	Oppsalskrenten	Rik berglendt mark	A	29 (14)

Figur 2. Østensjøvannet miljøpark. For sammenlikning med tidligere nummerering, se tabell 1. Farger refererer til naturverdi; A: rød, B: oker og C: gul.

Lok. 1 Vadedammen (2a, 15)

ID: BN00064400

ID-Natur2000: 030110106

Naturtype: Dam

Utforming: Andre, kulturbetingete dammer

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 15. sept. 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Dammen og dens umiddelbare omgivelser hadde som mål å være viktig for biologisk mangfold, bl.a. som nøkkelområde for mye av den sjeldne vadefugl-faunaen som opptrer i og ved Østensjøvannet. Her er registrert flere sjeldne og rødlistede arter.

Dammen fikk etter hvert redusert verdi etter at den ble bortimot gjenvokst med takrør. Den fortsatte likevel å være et viktig hekkeområde for rødlistede arter av riksefugl (sothøne, sivhøne og trolig vannrikse) og har hele tida hatt betydelig verdi for amfibier og til dels annen våtmarksfugl. Spissutefrosk er i rødlista for 2021 klassifisert som sårbar (VU) og registreringer i 2012 og 2019 viser i hvert fall at den fortsatt er her. Begrenset med registreringer de siste femten årene skyldes nok mest mangel på kartlegging til riktig tid. Etter at 2/3 av dammen ble restaurert høsten 2021 er det betydelig potensial for at arealet oppnår høyere biologisk kvalitet.

Pr. i dag vurderes lokaliteten som viktig – B.

Innledning

Undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 15. sept. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Området er tidligere naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA i 2004 for Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. (Innlagt Siste Sjanse 14/6-04)

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området består av dammen med strandsoner og åpne engarealer avgrenset av en «turveiring» rett nord for Østensjøvannet. Jordsmonnet består av marin leire. I deler av området er det 20 cm moldjord over leira. Fram til første halvdel av 1900-tallet ble området dyrket. Tidligere rant det en bekk ut i Østensjøvannet, men som siden ble lagt i rør. Gangveiene ble anlagt på 1960-tallet. Fra 1960-årene og fram til 1990-tallet benyttet Oslo Veivesen området som snødeponi. I denne perioden utviklet det seg ugrassamfunn i området. En dam ble gravd ut sør i området i 1996 for å gi vadefugl og annen vannfugl en best mulig rasteplass i Østensjøområdet. Denne "Vadedammen" er etablert etter initiativ av Østensjøvannets Venner og NOF, avd. Oslo og Akershus (Toppdykker'n nr. 2, 1999). Hovedhensikten med denne etableringen er en slags erstatning for flommarksområdet her, som tidligere regulært ble overfløymet ved en normal vår/høstflom-situasjon. I forbindelse med anleggelse av Vadedammen i 1996 ble jordprøver analysert. De ti øverste cm inneholdt for mye bly. Dette jordlaget ble derfor skyflet bort og lagret langs en rygg langs Østensjøveien nord og nordøst for Vadedammen. Vadedammen ble restaurert i januar/februar 2007, og igjen høsten 2021.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Hoveddelen av området, som er omgitt av turveier, faller egentlig inn under naturtypen middels kalkrik innsjø, som også omfatter dammer, men her, etter eldre system (DN-håndbok 2007, oppdat. 2007) klassifiserer vi den likevel som dam – en mer anvendelig kategori spesielt med tanke på de andre tre små typiske gårdsdammene i området. En randsone omkring og særlig den nordlige delen, består av åpne enger (gammel åkermark), som blir slått. Vadedammen ble først utformet med ei grasdekt øy i midten, senere endret til tre mindre øyer. Dammen ble lagd for grunn, og problemet har hele tida vært gjengroing. I siste fase før restaurering høsten 2021 var den tilnærmet helt gjenvokst av takrør, og med også mye bredt dunkjæve. Strandrør ble også registrert som vanlig, og ellers i urtesjikt ble notert myrrapp, mjørdurt, stornesle, sverdlilje, vassrørkvein, nyseryllik, fuglevikke og åkertistel. Videre ble også notert mye kratt av gråselje, som dannet tett kratt i østre del samt svartvier.

Artsmangfold:

Det er funnet rikelig med froskeegg og rumpetroll i dammen, og i 2004 ble det konstatert at mye av dette var spissnutefrosk (VU). Arten er også kartlagt i dammen senere år. Småsalamander ble dokumentert ynglende i dammen i 2018 (Elgtvedt og Dervo 2018), og NINA dokumenterte både småsalamander og spissnutefrosk med miljø-DNA i 2019. Dammen hadde allerede den gang fått redusert sin funksjon for fugl under vår- og høsttrekk, ved at oversvømt areal var blitt betydelig redusert. Vadedammen var ment i noen grad å erstatte denne funksjonen, og ble et verdifullt rasteområde for ender, måker og vadefugl, imidlertid som regel i lite antall. Stokkand var den vanligste andearten i dammen, mens krikand ble observert å raste regelmessig og til dels i relativt stort antall (opptil 20 individer). Brunnakke og skjeand (VU) er blitt registrert flere ganger i dammen. Som mest var observert 12 skjeender. Vanligste arter observert: strandsnipe, grønnsnipe, gluttsnipe og enkeltbekkasin. Både sivhøne (VU) og sothøne (VU) har hekket her, trolig et par hver, og det er stor sannsynlighet for at vannrikse kan ha hekket her. I tillegg har knoppsvane hekket her, og sivspurv er en regelmessig hekkfugl. Kvarbekkasin, myrrikse (EN), gråhegre og brushane (VU) er også observert. Miljø-DNA analyse i 2019 viste at det forekommer karrus i dammen.

Andemusling (*Anodonta anatina*) er også registrert her. Et større antall insektarter har også blitt observert (jf. bl.a. Hansen & Falck 2000), men ingen rødlistearter.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lokaliteten er i seg selv et kunstig etablert.

Fremmede arter:

Flere fremmede arter med svært høy risiko for spredning (SE) er observert her (før restaurering); russekål (2021)(SE) og ellers rapportert siste tiår, krøll-lilje (ikke risikovurdert, ikke gjenfunnet

etter bekjempelsestiltak (BYM), kanadagullris (SE) rognspirea (SE) og sibirkornell (HI – høy risiko)/alaskakornell (SE)(utgått etter bekjempelsestiltak?).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Anbefalt tiltak i Vadedammen (jf. Oslo kommune 2007, 2019) var oppgraving av sedimenter og årlig skjøtsel for å begrense mer høyvokst vegetasjon, dette for å fremme formålet som åpent våtmarks- og flomengsareal egnet som rasteplass og furasjeringslokalitet for vannfugl og leve- og gyteområde for amfibier som er avhengig av dammer med lite fisk for ikke å bli spist. Dette ble gjennomført ved at 2/3 av dammen ble restaurert høsten 2021. BYMs entreprenør benyttet stokkematter å kjøre på, noe som fungerte utmerket selv om det ikke var frost i bakken. Det er en metode som også er aktuell i andre tilfeller. Årlig skjøtsel bør gjennomføres for å hindre ny gjengroing. Det er ressurskrevende å holde dammen og området rundt åpen for vegetasjon, og alternative løsninger for å bedre forholdene for vadere bør vurderes. Vi anbefaler at det eventuelt utredes muligheter for storfebeite i området for å fjerne gjengroingsproblematikken og redusere kostnader knyttet til dette.

Området Slora, nord for Vadedammen er ikke inkludert i polygonen. Dette området er også gjenstand for skjøtsel (nærmere omtalt hos Brandrud (Oslo kommune 2007 og Sothøna nr. 58, 2019). Det er tidligere åkermark med også fuktengpartier, særlig i nord.

Litteratur:

Elgtvedt, I. og Dervo B. 2018. Kartlegging av amfibier i utvalgte yngellokaliteter i Oslo kommune. NINA Rapport 1574. Norsk institutt for naturforskning.

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøvannet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Foto: EB 16/6-2021, før restaurering

Foto: EB 8/5-2022, etter restaurering høsten 2021

Lok. 2 Østensjøbekken (31, 16)

ID: -

Naturtype: Flommarksskog

Utforming: Flompåvirket oreskog

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 15. sept. 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

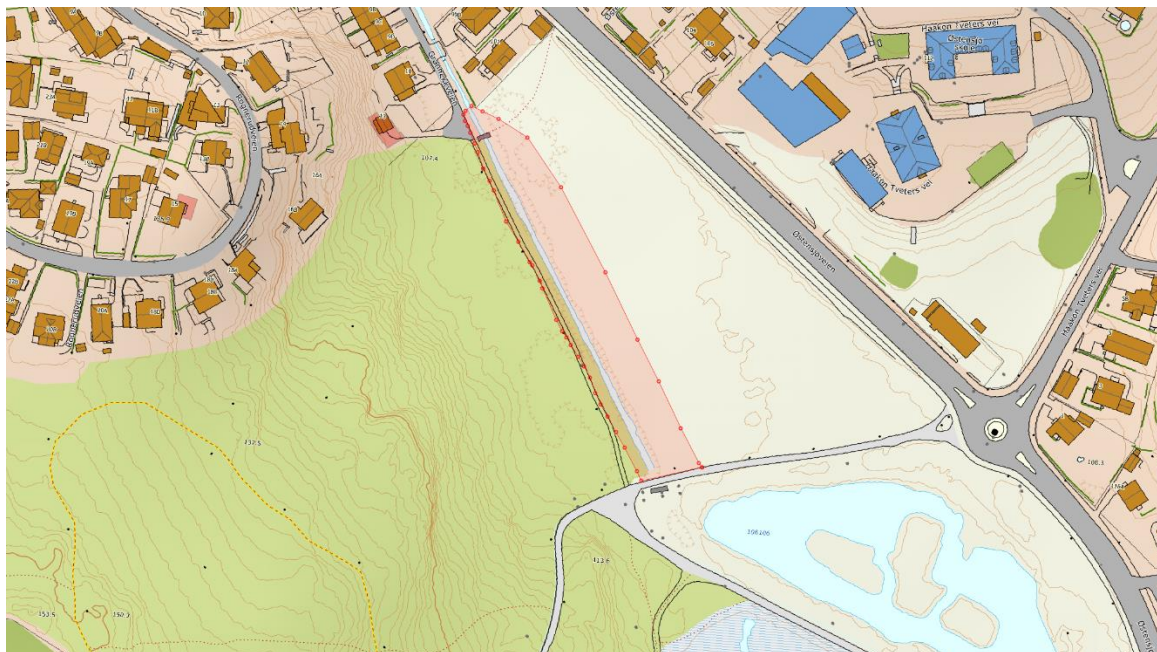
Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Skogen som har kommet opp i bekkepartiet med redusert vannføring har isolert sett begrenset biologisk verdi i dag. Men området representerer eneste parti med bekkeskog i dag langs en ellers lukket bekk, som diskuteres åpnet igjen også videre nedover mot Alna. Lokaliteten gis lokal verdi (C) under litt tvil, på grunn av sitt potensial og forekomst av spissnutefrosk.

Innledning

Undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 15. sept. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området er tidligere naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 for Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet i Oslo kommune (2007), dels som del av lok. 2 Vadedammen (østsida) og dels under Rognerudskogen. (2b på kart, 2c i tekst). Inndelingen er senere revidert av Oslo kommune (Natur2000) slik at bekkeskogen er skilt ut som egen lokalitet, som omfatter begge sider av bekkestrengen, slik at grensa på vestsida går langs turvei og ikke følger bekkestrengen.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Dette er første og fortsatt eneste delvis åpne del av utløpsbekken fra Østensjøvannet, som går nordvestover retning Bryn, der den kommer ut i Alna. Bekken er imidlertid kanalisert i forhold til opprinnelig, og vannmengden som går i dagen er redusert. Vannmengden i utløpet styres av en ventil som kan reguleres (Oslo kommune 2019).

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

På gamle kart er landskapet omkring bekken åpent. Her var det sannsynligvis tidligere kulturpåvirkete fuktenger. Med dagens reduserte vannføring og oversvømming har denne delen mer preg av frisk, sekundær løvskog, snarere enn typisk sumpskog. Tresjiktet har varierende sammensetning. Det er mest middels stor selje (dels med grove greiner som bøyer seg over bekkeløpet), bjørk, osp og gråor, med en del rogn- og heggekraut, samt også gråselje mot bekken. Noen steder der det kommer ut fuktige sig, er det preg av gråor-heggeskog. Enkelte grove, storvokste heggetrær forekommer. Det er også svartor, som er relativt sjelden i Østensjøvannområdet. Det forekommer ellers enkelte trær av spisslønn, alm (trolig angrepet av almesyken) og lind (trolig senere etablert parklind), samt enkelte askebusker. Sør på østsida er også en stor grønnpil. Det ble også notert hassel og små gran. Feltsjiktet er stedvis frodig, høystaudepreget, med mye mjørdurt, skogburkne, ormetelg, skogrørkvein, humleblom og kranskonvall, ellers bringebær, stornesle og skvallerkål. På noen jordvoller langs gangveien opptrer forekomster av forvillet kjempekonvall (*Polygonatum multiflorum x odoratum*) (både 2004 og 2020). Selve bekken er stedvis i ferd med å gro igjen med kjempesøtgras, og på det fuktigste er det også skogsivaks.

Her er elementer av gråor-heggeskog av flommarkstypen, som sannsynligvis ville vært det typiske for hele strekningen ved naturlig vannføring og det er valgt å klassifisere hit.

Artsmangfold:

Den relativt sjeldne vannplanten stor andemat ble funnet i bekken i 2004. Spissnutefrosk (VU) ble registrert langs bekken i 2019 ([www.artsobservasjoner](http://www.artsobservasjoner.no)). Dette er et potensielt yngelmiljø for arten.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Bekkeskogen utgjør en smal sone mot turvei parallelt på vestsida og åpen eng/tidligere jorde på østsida, se for øvrig innledning.

Fremmede arter:

Kjempesøtgras (svært høy risiko - SE) kan stedvis dominere i bekkkant. I nordre del, østside, er det et større felt med fagerfredløs (SE), mens det litt lengre sør ble registrert rødhyll (SE). Grønnpil (det nevnte store tre) er listet i kategori H1. Inntil for ca. 15 år siden var det en stor forekomst med kjempespringfrø (SE) i området, men den ble utryddet etter flere års systematisk bekjempelse.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtyperlokalteter.

Skjøtsel og hensyn:

I utkast til ny forvaltningsplan (Oslo kommune 2007) gis følgende anbefaling: "For å få mer sump- og flommarkspreget vegetasjonen må man åpne opp Østensjøbekken mer, og tillate at innsjøsystemet blir utsatt for mer overflomming vår og høst. Østensjøbekken er under utredning for gjenåpning (se forvaltningsplanen), og i den sammenhengen bør man også se på muligheten for å få et mer naturtro bekkeløp slik bekken var opprinnelig jf. eldre kart." Selv om dagens bekkeskog kunne vært utgangspunkt for en utvikling mot et antatt mer naturlig skogbilde, er det ingen rødlistearter eller andre elementer som er spesielt viktig å ta vare på og som ville være et motargument mot å utvikle et mer naturlig bekkeløp. Dessuten bør man i tilfelle ta vare på og skjerme mest mulig av dagens skog under gjennomføringen av et slikt tiltak. Her kunne man tenke seg videreutvikling av elementer av svartorsumpskog, fristilling av svartor mm.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Foto: EB 15/9-2020

Lok. 3 Rognerudskogen (2bc, 17)

ID: BN00064190

ID-Natur2000: 030110216

Naturtype: Gammel granskog

Utforming: Gammel lavlandsgranskog

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 7. nov. 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

En sentral del av lokaliteten består av relativt gammel, stabil granskog, et naturmiljø som det finnes lite av andre steder ved Østensjøvannet. Den nederste delen av lia med mye hassel og den sekundære fuktskogen på flaten ut mot bekken, er de rikeste og mest edelløvsogspregete delene, bl.a. med en rik fuglefauna.

Med nøkkelelementer knyttet til skog som er i begynnelsen av oppløsningsfase og 1 NT-art samt godt potensial for flere funn i et relativt dårlig undersøkt område, settes verdi til C – lokal verdi.

Innledning

Undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 7. nov. 2020 og 16. juni 2021 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området er tidligere naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 for Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Det er beskrevet i rapport fra Oslo kommune (2007). Der er området delt i lok. 2b og 2c. Undersøkt i forbindelse med prosjektet «Kartlegging og vurdering av naturverdier i Oslo» av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Avgrensning nå er i tråd med revidert avgrensning foretatt av Oslo kommune, Bymiljøetaten, jf. Oslo kommune (2019), der 2b og 2c er slått sammen, og som er en utvidelse av tidligere innlagt areal, Siste Sjanse 2004.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området ligger mellom Østensjøbekken og bebyggelsen langs Wetlesens vei og Rognerud, og består av en østvendt skråning som gradvis flater ut i øvre del. Rognerudbakken, en gammel skibakke der ovarennet er revet, deler nedre del av området i to (det var opprinnelig to bakker). Området ligger på grunnfjell som kommer opp i dagen vest for Manglerud idrettsplass, samt enkelte steder i brattskråningen. Deler av området har vært benyttet som beitemark i tidligere tider. Det har ikke vært skogsdrift her på mange tiår, noe som har medført at deler av området er i ferd med å få et visst gammelskogs preg. Det ble drevet hogst her under andre verdenskrig.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

I det sentrale lipartiet er lokaliteten karakterisert av grov, gammel granskog, mens det også kommer inn stor furu innover topplatået nord for banen i Manglerud idrettspark. Mange graner er omkring 50 cm i brysthøydiam, mens furu er målt opp til ca. 75 cm. Det inngår også en del store bjørk, dessuten osp og selje. I lia er det også hasselkratt, særlig sør for den gamle hoppbakken, og det er også observert yngre alm. I toppområdet er det relativt fattig; småbregnegranskog med blåbær, hvitveis og gaukesyre, ofte med sparsomt eller manglende bunnsjikt, men også partier med etasjemose (*Hylocomium splendens*). Stedvis og spesielt nedover i liene blir det svak lågurtgranskog (NiN 2,1: T4-2), stedvis også lågurtgranskog (T4-3), med skogsalat, skogsveve, skogfiol, markjordbær, snerprørkvein og (sjeldnere) fingerstarr og storkransmose (*Rhytidiadelphus triquetrus*). Nær grensa for polygonen, noen meter nordvest for idrettsbanen, ble det innenfor et lite område observert 15-20 skudd av breiflangre.

Dødved varierer fra lokalt rikelig, der det er høyest bonitet og de store trærne begynner å komme i oppløsningsfase, og til mer spredt. Det gjelder grove granlæger, men også noen få grove furulæger.

I østre del, der det flater ut mellom liene og turveien langs Østensjøbekken, er det lauvdominert, rikere og dels fuktigere. Store grantrær fins først og fremst i indre del, men utover er det særlig store bjørk, i blanding med til dels også store gråor og selje, dessuten spisslønn, ask, hegg, rogn og kratt av hassel. I lavere sjikt vokser bl.a. trollbær, broddtelg, engsnelle, krossved, stornesle og kratthumleblom. Det har bygd seg opp en del dødved av lauvtrær.

Skogen ligger sentralt i gamle jordbruksområder og må antas å ha vært beiteskog og kanskje dels mer åpent tidligere i form av hagemarkskog, men iallfall liene antas ut fra trærnes størrelse å ha vært tettere skog lenge. Dette inntrykket får man også ved å studere luftfoto fra 1956 (www.norgebilder.no). Der er imidlertid skogen i vestre del, nord for idrettsplassen, glissen, halvåpen, men med trolig eldre trær. Det flatere partiet nær Østensjøbekken (som også har tilhørt gård på Manglerudsida, jf. grense langs bekken) synes være ungskog på 1956-fotoet, som kan tolkes som åpent beite eller gammel jordbruksmark under gjenvoksing.

Artsmangfold:

Broddsoppsnyltekjuke (*Antella niemelaei*) (NT) er funnet i østre del, muligens innerst på det flate, rike partiet i øst (2005, www.artskart.artsdatabanken.no). Arten er relativt sjelden, og særlig knyttet til lauvskog i pressområder i lavlandet på sentrale Østlandet, knyttet til dødved som på forhånd er angrepet av en primærnedbryter, oftest tobakksbroddsopp (*Hydnoporia tabacina*).

Områdets sopp-, lav- og moseflora er for øvrig dårlig kjent. Enkelte grovere seljer har forekomst av vedboende sopparter i slekten *Phellinus*; det dreier seg særlig om putekjuke (*Phellinus punctatus*) og seljekjuka (*Phellinus conchatus*), dernest ildkjuka (*P. igniarius*). Den sjeldne sopparten skjeggfrynnesopp (*Thelephora penicillata*) er funnet nordvest for vannet og sannsynligvis innenfor dette området (Arve Græsdal pers. medd.), trolig i rik løvskog. Både felter med rik hassel(gran)skog og den blandete, rike lauvskogen nederst mot bekken (gråor-heggeskog) kan huse sjeldne og rødlistede sopparter. Områdets fauna av virvelløse dyr er dårlig kjent, men lokaliteten bør kunne huse sjeldne arter, - jf. nærhet til den klassiske, rike insektslokaliteten i nordenden av vannet. Ved utsetting av insektfeller i sumpen i nordenden i 1996 ble det fanget flere sjeldne skogsarter som sannsynligvis stammer fra delområde (felt) 2 og 5.

Den tette løvskogen på den nederste flaten og i skråningen er viktig område for sangere, troster, og finkefugler. Beskrivelse pr. 2004: Her hekker relativt kravstore og sjeldne løvskogsarter som gulsanger og bøksanger, samt et stort antall munk og hagesanger. Her er også den mindre vanlige rosenfinken (NT) registrert. Arter som fuglekonge, flaggspett, svarthvit fluesnapper, grå fluesnapper og gjerdesmett er relativt vanlige i bar- og blandingsskog lenger opp. Området har relativt store kolonier med gråtrost og rødvingetrost. Det er et grevlinghi i bruk ved Rognerudbakken.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Området er pr. i dag et nærskogområde med stier, men ellers relativt skjermet mot negative påvirkningsfaktorer.

Fremmede arter:

2020: platanlønn (svært høy risiko - SE), cf. blankmispel (SE). Alaska/sibirkornell (SE-HI) ble fjernet i 2021 (Finn Gulbrandsen, pers. medd.). 2021: rødhyll (SE).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Oslo kommune (2019): «Området er regulert til friområde. Utvikling mot naturskog er ønsket... Det ble fjernet unggran og ryddet rundt edelløvtrær i 2013 Gamle hasselkratt og velutviklete edellauvtrær skal bevares... Fristilling av enkelte gamle hasselkratt og kanskje enkelte edelløvtrær. For øvrig etterlates området til fri utvikling.»

Smågran ble fjernet i lauvskogen i 2021 (Finn Gulbrandsen, pers. medd.).

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Foto: EB 16/6-2021

Foto: EB 16/6-2021

Foto: EB 16/6-2021

Lok. 4 Tallbergåsen (5a, 18)

ID: BN00064189

ID-Natur2000: 030110693

Naturtype: Rik edellauvskog

Utforming: Lågurt-hasselkratt

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 7. nov. 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Arealet har verdifulle elementer av rik og gammel hasseldominert hagemarkspregert skog og lågurtfuruskog. Sammen med de andre hasseldominerte, antatt tidligere hagemarkskogene i Østtensjøvannområdet utgjør dette et av de største og best bevarte områdene med rike hasselkratt på østsida av Oslo.

Lokaliteten tolkes som en skog som i en lengre periode har vært en hagemarkskog, en åpen blandingsskog med mye hassel, som gjennom mange tiår har beveget seg tilbake mot en opprinnelig tilstand dominert av gran i de fuktigere delene og furu i de mer tørkesvake, øvre deler, og hvor lauvtrær, særlig hassel også opprinnelig har vært fast innslag. Skogen kan ikke lengre klassifiseres som hagemarkskog, jf. mangel på beitebetingete arter i feltsjikt, men er nærmest til å klassifiseres som rik edellauvskog. Slike hasselrike bestander i denne regionen er som oftest kulturbetingete.

Lokaliteten skårer (minst) middels vekt på størrelse og habitatkvalitet. Det er funnet flere rødlistete arter, 1 sopp og flere insekter, inkl. flere truede (VU). Dette gir kategori B – viktig.

Lokaliteten har et potensial for rødlistete sopp- og insekterarter, og trolig er flere av de rødlistete insektene registrert ved vannet hjemmehørende her. Området er også verdifullt på grunn av forekomst av enkelte kravstore karplanter knyttet til (tidligere) mer åpen hagemarkskog, som mattestarr og geitved (tidligere observasjoner).

Innledning

Undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 7. nov. 2020 og 16. juni 2021 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området er tidligere naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 for Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet i rapport fra Oslo kommune (2007) og som er grunnlaget for mesteparten av beskrivelsen her. (Innlagt av Siste Sjanse 2004.)

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området består av den østvendte skråningen ned mot Østensjøvannets nordvestre del og utgjør et viktig landskapstrekk i Østensjøområdet Miljøpark (Ottestad 1995). Tallbergåsen er begrenset av lysløypa/naturreservatet mot øst og turveiene i vest og nord. Grunnfjellet kommer opp i dagen flere steder i området, og toppområdet i sør består av mye knauser og svaberg. Også lengre ned i lia er det små bergvegger, stedvis med litt preg av rasmark under. Flere store flyttblokker forekommer. Ellers er mye av skråningene dekket av et tynt lag med marine sedimenter (leire-silt) som tiltar i mektighet nederst. I nord er det en liten bekk som har gravd seg litt ned i disse løsmassene. De tilgjengelige delene av dette området har vært benyttet til beite i tidligere tider. Tufter etter husmannsplassen Slora finnes nord i området (Sothøna nr. 21 2001).

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Den bratte skråningen mot naturreservatet, er dominert av en rik blandingsskog med storvokste gran (opptil 70 cm brysth.diam.), furu, mye hassel, selje, rogn, noe osp, bjørk, spisslønn, hegg og stedvis noe gråor. Det forekommer også et par asketrær. Partier på løsmasser kan betegnes som en lågurtgranskog, selv om det kan være like mye lauvtrær som gran. Det fins imidlertid også helt fattige partier dominert av blåbær, i tørrere parti med noe røsslyng og med rikelig stormarimjelle. Noen læger av gran finnes i området. En del av hasselkrattene er omfangsrike og grovvokste, med mye stående død ved. Mens de aller fleste lauvtrærne i lia er neppe mer enn 60-70 år gamle, er de fleste hasselkrattene åpenbart svært gamle, og representerer et kontinuitetselement i lia. Hele den delen av lia som i dag er preget av storvokst gran, har tidligere trolig vært hasseldominert hagemark. Kanskje har det vært elementer av hasselskog her helt tilbake til varmetida. Undervegetasjonen i hassel-granskogen er rik, med lågurter som skogfiol, jordbær, gjerdevikke og stedvis mye liljekonvall, dessuten med mye gaukesyre og hvitveis. De rikeste og litt frisk-fuktigere partiene har mye trollbær, firblad, enghumleblom, rød jonsokblom og nyresoleie. Dessuten er i Manglerud-området registrert arter som skogsvinerot, maurarve, tysbast og hundekveke, som sannsynligvis opptrer i denne skogtypen.

Tørrere partier har mye grov furu og mye kan betegnes som lågurtfuruskog med innslag av hassel og osp. Det er også observert enkelte småplanter av eik. I lågurtfuruskogen er undervegetasjonen gjerne dominert av liljekonvall med innslag av enkelte lågurter. Følgende ble observert i 2004, ikke befart i 2020/21: Et sigevannsparti over grunne svaberg i øvre del mot turveien ved Manglerud skolehage har elementer av rik, sesongfuktig lågurtfuruskog med bl.a. mye blåknapp. Her finnes også rognasal, rosebusker, trollhegg, og i nærheten også de kravstore artene geitved og mattestarr. Mattestarr og geitved kan tyde på et mer åpent skogbilde her tidligere (Wesenberg 1995). Øverst mot skolehagen er det også enkelte grove osper. Grovere læger av gran forekommer stedvis i ganske store mengder.

Artsmangfold:

Siden oppsummering av funn pr. 2007 har tilkommet et par funn av rynkeskinn (*Phlebia centrifuga*, NT) i nordlige del. (Barlind, liten plante antas være hagespredt.) Det er også gjort funn av den mindre vanlige blomkålsopp (*Sparassis crispa*).

Ellers er nevnt fra tidligere (og oppdatert for rødliste 2015): På døde deler av hassel er funnet hasselkjuke (*Dichomitus campestris*), ellers av vedboende sopp, kanelkjuke (*Hapalopilus*

nidulans), putekjuke (*Phellinus punctatus*) og seljekjuka (*Phellinus conchatus*). De to sistnevnte ble registrert på flere grove, stående seljer. Den jordboende soppfloraen er lite undersøkt, men elementet av rik hasselskog bør kunne huse flere, sjeldne og rødlistede arter. Den tidligere rødlistede krustrompetsopp (*Craterellus sinuosus*) er funnet i rik hasselskog på NV-siden av vannet, trolig på denne lokaliteten. Arten er en god indikatorart for en rik og sjelden edellauvskogssoppflora.

Områdets fauna av virvelløse dyr er relativt dårlig kjent. Gamle, grove hasselkratt med mye, stående død ved er kjent for å være et rikt insektshabitat, og bør kunne huse flere sjeldne og rødlistede arter. Den sjeldne dvergmøll-arten *Stigmella microtheriella* er alet fram fra hassel plukket på Manglerud i 1984, sannsynligvis fra dette området (Aarvik m. fl. 1997). I feller i nordenden av Østensjøvannet er det fanget mange skogarter som sannsynligvis egentlig hører hjemme i skråningene av Tallbergåsen (jf. Hansen & Falck 2000). Flere er uvanlige, og det er også registrert enkelte rødlistete arter. Her er funnet løpebillen *Pterostichus quadrioveolatus* (NT, skog-art), kortvingen *Stenus ater* (NT, tørrbakke-art) og soppmyggene *Phronia mutabilis*, *Phronia obtusa* og *Platurocypta testata* (skogarter). I tillegg ble det i fellene i nordenden registrert en rekke den gang nye arter for Norge (forbehold for nyere nomenklatur, gjengitt fra Oslo kommune 2007), bl.a. soppmyggene *Mycomya britteni*, *Mycomya festivalis* (NT), *Epicrypta limnophila* (VU), *Phronia portschinskyi*, *Leia cylindrica* og *Leia longiseta*, som trolig hører hjemme i skogen her.

Området er viktig for en rekke fuglearter; løv- og barskogarter året rundt og sangere i sommerhalvåret. Skogarter som trekryper, svartmeis, fuglekonge, svarthvit fluesnapper, gjerdesmett er relativt vanlige. Området har relativt store kolonier med gråtrost. Dvergspett er registrert flere ganger i området og den mindre vanlige løvskogarten bøksangeren hekker trolig her.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Etter at tidligere kulturpåvirkning knyttet til jordbruket i området opphørte synes området å ha vært overlatt til seg selv, bortsett fra en lysløype gjennom området som ikke har vært i funksjon på flere år. Det går også en mindre sti gjennom området.

Fremmede arter:

Observasjoner 2020/21: platanlønn (SE) observert inne i området, elles nær kant mot utbygd område i vest: rødhyll (SE), sprikemispel (SE) og spissmispel (LO). Blåleddved (SE) er angitt fra midt i området sommeren 2020 (www.artskart.artsdatabanken.no).

En tidligere forekomst av parklirekne nær nordenden av vannet (Oslo kommune 2007), er bekjempet med duk og er etter dette ikke registrert i området. Det er også registrert spirea, snøbær, kanadagullris, sibirkornelli samme område.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Av hensyn til det sjeldne/sårbare mangfoldet knyttet til hagemarkskog er det ønskelig at det tas ut noe ung gran, særlig på de rikeste partiene med hassel. Videre kan det i forhold til det jordboende biomangfoldet være ønskelig at trærne i hovedsak fjernes (for mye kvist gir skyggende og forsurende effekt). Det bør stedvis tynnes noe i oppslag av selje, osp, bjørk, rogn og hegg for å framelske forholdsvis få, men grove overstandere av selje, osp og edellauvtrær. All spisslønn og ask må få stå. Likeledes hadde det vært ønskelig å fristille og få fram naturlig foryngelse av eik der det måtte være småtrær. Hasselkratt må ikke hogges, spesielt ikke de gamle, grove. De gamle furuene er i hovedsak stabile, kan bli meget gamle, og bør få stå. Alt oppslag av platanlønn bør fjernes, da arten vil kunne ta over mye av trevegetasjonen. Spredning av fremmede arter, som vandrer inn fra hager og brakkmarksarealer, kan endre vegetasjonen i ytterkanten av området.

Litteratur:

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Ottestad, K. 1995. Statusrapport for Østensjøvannet. Utarbeidet for Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen. 16 s.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernadv. Notat (upubl.).

Aarvik, L. et al. 1997. Contribution to the knowledge of the Norwegian Lepidoptera V. - Fauna norvegica Serie B 44 (1): 55-70.

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/6-2021

Lok. 5 Sjøli (5b, 19)

ID: BN00064294

ID-Natur2000: 030110138

Naturtype: Slåttemark,

Utforming: Rik slåtteeng

Verdi: A

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 16. juli 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Åpen eng omkranset av hagemark, som er i aktiv hevd med slått. Slåttemark er vurdert som kritisk truet (CR) i rødliste for naturtyper 2018. Området var åkermark på 1800-tallet. En relativt næringsrik eng med forholdsvis triviell flora tilsier en lav verdi, mens forekomst av truede (EN, VU), nær truede og svært sjeldne insekter, samt stor viktighet for pollinerende insekter trekker verdien opp. Det trekker for øvrig også opp at lokaliteten er urterik og i god hevd. De aktuelle rødlistearterene er trolig mer knyttet til våtmark og/eller mosaikken av naturtyper og kantsoner etc. i området, enn til selve enga. Ei urterik eng har likevel trolig stor betydning som en del av leveområdet for disse og andre arter av både insekter og andre organismegrupper. Dessuten er det langs nordkanten av delområdet også forekomst av rik ask-hasselkantskog med potensial for rødlistearter. Lokaliteten vurderes isolert sett å ha lokal verdi, men pga. funn av rødlistede og sjeldne insekter i et helhetlig og verdifullt natur- og kulturlandskap ved Østensjøvannet vurderes området fortsatt som svært viktig (A-verdi).

Da ligger til grunn følgende verddivurdering av parametere: Størrelse: høy vekt. Artsmangfold – rødlistearter: høy vekt (6 RL-arter inkl. 2 truede, hhv. 1 EN- og 1 VU-art). Tilstand: Høy vekt. Landskapsøkologi: Høy vekt.

Her har man historisk kunnskap om at området tidligere har vært oppdyrket, men det er for så lang tid siden og det preger ikke lenger artssammensetningen. Lokaliteten kan derfor likevel defineres som slåttemark. I hvilken grad det tidligere har vært veksling mellom slått og beite (jf.

at arealet tidligere skal ha vært havnehage) er ikke kjent, men lokaliteten er (fortsatt) klassifisert ut fra skjøtselsform pr. i dag.

Innledning

Lokaliteten ble først lagt inn i Naturbase av BioFokus i 2003 (naturtypekartlegging i Oslos byggesone i regi av Friluftsetaten, og deretter oppdatert i 2004 etter undersøkelsene til NINA v Tor Erik Brandrud i forbindelse med forrige forvaltningsplan (Oslo kommune 2007). Området ble igjen oppdatert av BioFokus ved Anders Thylén i 2013 i forbindelse med utarbeidelse av skjøtselsplan for slåttemark på oppdrag for Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen. Området ble bare kort befart i forbindelse med utarbeidelse av ny forvaltningsplan, av NINA v/Egil Bendiksen, 16. juli 2020. Tidligere er det gjort relativt grundige undersøkelser av insektfaunaen i området (Aarvik et al. 1997, Hansen & Falck 2000). Lokaliteten grenser mot andre naturtypelokaliteter i nord og øst. Beskrivelse nedenfor er Thyléns originalbeskrivelse (inkl. DN 2007, underinndeling av typer), oppdatert for nye arter og rødlistet. Navn på lokaliteten er endret fra Manglerud – Østensjøvann til Sjøli.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger på vestsida av Østensjøvannet i Oslo kommune, og utgjøres av en slak sør-østvendt engskråning mellom en skogdekket fjellside i vest og fuktigere skog/sumpmarker inntil vannet i øst. Lokaliteten grenser mot stier i vest og øst. Geologisk ligger området i en grensesone mellom granat-biotittgneis og granodiorittisk øyegneis. Førstnevnte kan ha innslag av rikere berg i form av flekker med amfibolitt og kalksilikat. Løsmassene består av relativt tykke lag av marine sedimenter.

Sjøli består av den åpne og sørvestvendte engmarka mellom gangveien og Østensjøvannet. Området har næringsrikt jordmonn. Sjøli var dyrket mark på 1800-tallet, og havnehage i første halvdel av 1900-tallet. I tidligere tider stod det også en liten løe her. Området var frem til slutten av 1990-tallet i sakte gjengroing. På slutten av 1990-tallet og igjen fra 2003-2004 ble det gjenopptatt rydding og slått av området.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Naturtypen er en slåttemark (D01) som nærmest kan karakteriseres som lågurtslåtteeeng / svak lågurtslåtteeeng (D0116 / D0115). Her finnes også partier med fuktigere eng (svak lågurtslåtteeeng, D0118), både helt i sør samt i nordøst (med overgang mot vier/sumpskog og våtmarkene mot Østensjøvannet). De sentrale delene av enga er åpen, men rundt den er det mer hagemarkspregede vegetasjon med enkelte bjørker, seljer og små gråseljekratt. I østre del finnes en fjellknaus med fattig fjellknaus- og tørrbakkevegetasjon. Dominerende vegetasjonstype er frisk næringsrik "natureng" (G13). Feltsjiktet domineres for en stor del av høyvokste og til dels nitrofile urter og gress, som bl.a. timotei, hundegras, reinfann, firkantperikum, hundekjeks, rød jonsokblom, og i fuktige partier arter som mjørdurt, fredløs og myrtistel. Enga har likevel en relativt stor variasjon. I nord går enga over i frodig edelløvskog med ask og hasselkratt, og her finnes en liten bekk.

Trass i at området var dyrket på 1800-tallet holder definisjonen som slåttemark, siden oppdyrkingen var så lenge siden. Etter definisjonen (jf. DN-håndbok 13) er slåttemarkene ofte overflateryddet, men ikke oppdyrket (pløyd) eller tilsådd i senere tid, og ikke gjødslet eller sprøytet på moderne vis.

Artsmangfold:

I tillegg til de dominerende høyvokste, og til dels nitrofile, artene finnes rikelige forekomster av mer typiske engarter som gjør at området kan benevnes som en urterik blomstereng. Typiske arter er rødkløver, prestekrage, hvitmaure, bleikstarr, fuglevikke og engknoppurt. I fuktengpartier i sør vokser hanekam, mannasøtgras og blåkoll, og i nordøst klourt. I mindre partier med tørrere og mer lavvokst eng finnes tiriltunge, engfrytle, gulaks, markjordbær og sølvmore. Storengkall

har spredd seg inn, og området innehar i dag en stor forekomst av denne mindre vanlige engarten.

Den sårbare praktdroneflue (*Eristalis oestracea*, VU) påvist i 1985. Ved insektkartleggingene på slutten av 1990-tallet ble det registrert en rik insektfauna (inkludert flere rødlistearter), bl.a. svartvinget engrovflue (*Dioctria oelandica*, NT), soppmyggene *Neoempheria striata* og *Sciophila limbatella*, prydmåneflekkflue (*Eumerus ornatus*, EN), billeartene *Harpalus luteicornis* (VU), prikket skjoldbille (*Cassida nebulosa*, NT), *Stenus ater* (NT), borebiller *Ptinus dubius* (NT), knoppurtbladbiller (*Galeruca pomonae*, VU), nyseryllikrotvikler (*Dichrorampha sylvicolana*, NT) samt brun-gult neslefly (*Abrostola triplasia*). Nordisk glansblomsterflue (*Orthonevra erythrogona* (EN) er kun funnet på denne lokaliteten i Norge, og er trolig svært sjelden i Sør-Norge mens den burde være mer utbredt i nord. Arten er i hovedsak knyttet til våtmarksmiljøer. Snyltevepsen *Telenomus illione* er også foreløpig kun kjent fra denne lokaliteten i Norge, men er trolig oversett. Dette er arter knyttet til eng og tørrbakke). Det er registrert mange sommerfuglarter, men ingen spesielt sjeldne. Soleksponerte forhold og nærhet til mange andre verdifulle naturmiljøer ved Østensjøvannet er også viktige faktorer. I 2017 ble observert trefluearten *Paraclusia tigrina* (VU), og i 2019 ble det gjort flere observasjoner av tidlig damblomsterflue (*Anasimyia interpuncta*, VU). Av disse er 7 truede arter.

Områdets sopp-, lav- og moseflora er ikke kjent, men antas å være triviell ute på selve ødeenga. Imidlertid forekommer i randsonen av enga grove aske-, bjørke- og seljetrær, dessuten gamle hasselkratt og rike bergvegger, som bør kunne huse enkelte uvanlige og rødlistede arter (særlig langs nordsida, dvs. i overgangen til forrige Tallbergåsen).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Området har som nevnt ovenfor vært dyrket opp og fungert som havnehage i gammel tid. Frem til slutten av 1990-tallet har området vært under gjengroing, men fra slutten av 1990-tallet og igjen fra 2003 er krattrydding og slått gjenopptatt. Flybilder fra 1937 viser at området var mer åpent enn i dag, og at bl.a. arealet mellom fjellknausen og stien i øst er grodd igjen med skog etter den tid. Det er en del oppslag av lauvkratt (osp, ask, vier) og bringebær, spesielt i kantene. Karplantefloraen er noe preget av tidligere gjødsling.

Fremmede arter:

Kanadagullris (svært høy risiko - SE) er registrert et par steder helt nord i området, men ikke så tallrikt som før skjøtsel ble gjenopptatt ordentlig. Rundt fjellknausen er det en stor bestand av valurt (SE), og i nordøst er det et stort rødhyllkratt (SE).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Den åpne enga er en del av natur- og kulturlandskapet rundt Østensjøvannet. Mosaikken av eng, skog, våtmark, kratt og vann har stor betydning for insekt- og fuglefaunaen.

Skjøtsel og hensyn:

Det er laget en detaljert skjøtelsesplan for området. De viktigste tiltakene er årlig slått samt bekjempelse av fremmede arter. Kantsonen bør skjøttes slik at man får fram store, grove asketrær ved fristilling av enkelttrær. Tilsvarende gjelder for det ospedominerte partiet lengre ned. Grove, hule aske- og ospetrær har meget stor verdi for biomangfoldet av ved- og barklevende arter. Sjøli er i dag prioritert med hensyn på skjøtsel. Denne prioriteringen bør opprettholdes, og det er viktig at skjøtselen følges opp regelmessig over lang tid.

Da gårdsdriften på Manglerud opphørte ble det også slutt med å hevde utmarksbeitet. Her lå det i sin tid to utmarksløer som i slåtten ble fylt opp med slåttegress og kjørt til gårds senhøstes eller

på vinterføre. I en periode var det havnehage for hester, som trolig ble kombinert med slått. Da hestehold og gårdsdrift opphørte etter annen verdenskrig tok lauvskogen etter hvert over. Rundt 1990 tok Østensjøvannets Venner fatt på arbeidet med å fjerne uønsket tre- og buskvegetasjon, i et forsøk på å gjenskape det gamle kulturlandskapet. Enga har siden blitt slått årlig og gresset fjernet, en jobb som Bymiljøetaten har tatt over de siste ca. 15 årene. Det er svært viktig at denne skjøtselen videreføres. Slåtten bør gjennomføres relativt tidlig i sesongen, for å begrense frøspredning av mjøddurt. Arbeidet i randsonene er utført i vinterhalvåret (Sothøna nr. 59, 60, 2020). Så sent som i 2021 fjernet Østensjøvannets Venner en rekke mindre trær i overgangen mellom enga og skogen i nord, slik at overgangen har blitt mer lysåpen og de store trærne har blitt mer fristilt (Finn Gulbrandsen, pers. medd.). Det er viktig å ha fokus på å fjerne oppslag her, slik at denne kanten ikke gror igjen.

Litteratur:

Hansen L. O. & Falck, M. 2000. Insektfaunaen ved Østensjøvannet. - Østensjøvannets Venner. 27+34. s.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Aarvik, L. et al. 1997. Contribution to the knowledge of the Norwegian Lepidoptera V. - Fauna norvegica Serie B 44 (1): 55-70.

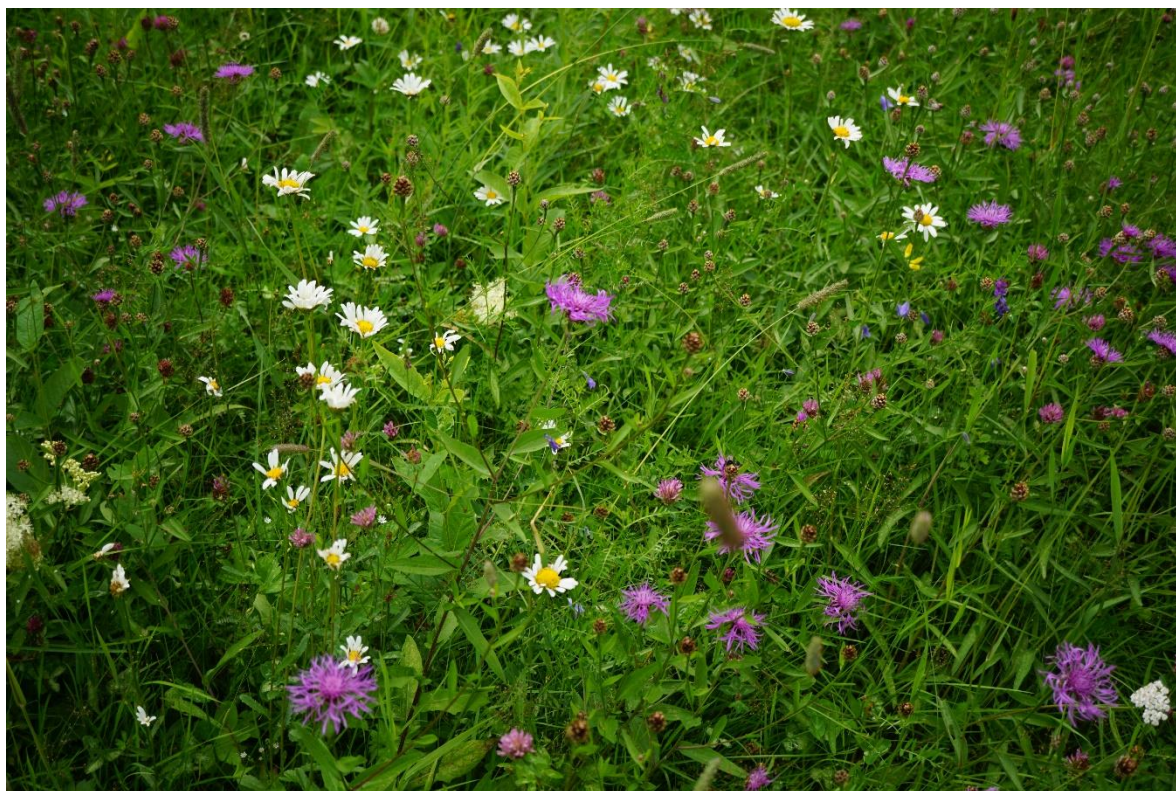

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Tallberget er en markant, skogdekt ås, som sammen med Tallbergåsen utgjør et viktig landskapstrekk i Østensjøområdet Miljøpark (Ottestad 1995). Området avgrenses av Manglerud videregående skole i nord, gangveien rundt Østensjøvannet i øst, gangveien fra Plogveien, en trafostasjon og jordene tilknyttet Abildsø gård i sør, samt bebyggelsen i Plogveien mot vest. Selve ryggen har vekslinger mellom oppstikkende grunnfjellsberg og flater med et tynt lag av rike, marine sedimenter. En oldtidsvei går over Tallberget. Et gravfelt fra jernalderen med fem hauger, som ligger øverst ved veien, minner om lang menneskelig aktivitet i området. Den største gravhaugen måler hele 16 meter i diameter. De andre er vesentlig mindre, mellom 6-10 meter i diameter og om lag 1 meter høye. Haugene er plyndret og det er uvisst hva som er bevart inne i dem. Trolig er haugene anlagt i eldre jernalder, omkring Kristi fødsel. Antakelig ble området benyttet til beiting og plukkhogst i tidligere tider. Men de siste tiår har området vært lite påvirket.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Selve ryggen er preget av en middels rik furuskog med relativt store, grove furuer og en del innslag av yngre sommerek, osp og hasselkratt. Det fins også grove graner, oppimot 70 cm (brysth.diam). Én grov, eldre eik som ble observert 2021 målte 46 cm i brysth.diam., UTM PM 02010,40651. Det er også en del oppslag av rogn og osp i busksjiktet. Vegetasjonsmessig er dette en mosaikk mellom rikere lågurtfuru-eikeskog og fattigere blåbær-smyledominert bærlyngskog. Lågurtpartier finnes der det er litt løsmasser og hasselkratt, bl.a. i skråningen i søndre del, mot småhusbebyggelse i Plogveien. Disse er preget av tepper med liljekonvall og om våren, hvitveis, samt et spredt innslag av lågurtarter som markjordbær, skogfiol og knollerteknapp. På knauser og skrenter i øst er det fattig røsslyngfuruskog, men noen knauser/hyller er rikere og mer sørbergspreget, med bl.a. liljekonvall, kantkonvall og bakkestjerne. Et skrått søkk i nordøst har hassel-seljegranskog av samme type som i Tallbergåsen. Sør for dette er en del høye bergvegger ned mot gangveien rundt Østensjøvannet. Under bergveggene er det tilløp til rasmark med en del stein og blokker. Her vokser grov hegg og hassel (lite jord, lite vegetasjon), og elementer av gråor-heggeskog. Under et lavt sørberg helt i sør-sørøst er det en rik hasselskog på skredjord og marine sedimenter. Denne er i sør avgrenset av den Ø-V-gående gangveien mot trafostasjonen og Manglerud.

Artsmangfold:

Følgende rødlistearter er nyregistrert siden forrige naturtypebeskrivelse: Kjukearten *Antella niemeliae* (NT) og praktdroneflue (*Eristalis oestracea*, VU, 100 m presisjon, litt usikkert om innenfor lok.). For øvrig er krusfrø rødlistet som NT, en art som også er registrert i kanten av området tidligere.

Fra Brandruds tidligere beskrivelse, Oslo kommune (2007, justert for rødlistearter): Områdets sopp-, lav- og moseflora er dårlig kjent. Her er flere bergvegger, samt grove trær (f.eks. av hegg og spisslønn) som kan huse en rikere lav- og moseflora. Av sopp er det registrert enkelte kravfulle, uvanlige arter som panterfluesopp (*Amanita pantherina*; registrert 2004). Elementer av rik hasselkrattskog bør kunne huse flere, jordboende rødlistearter. I krattskogen i sørvest er registrert den uvanlige, nå antatt bare en fargeform av rødskrubb, tidligere rosaskrubb (*Leccinum roseotinctum*). Blomkålsopp (*Sparassis crispa*) er funnet på fururøtter i toppartiet. På stående død ved av hassel er bl.a. registrert kanelkjuke (*Hapalopilus nidulans*) og putekjuke (*Phellinus punctatus*).

Områdets fauna av virvelløse dyr er dårlig kjent, men forekomst av et stort antall gamle og til dels soleksponerte furutrær og eiketrær tilsier et potensial for forekomst av rødlistede insektsarter. Flere sjeldne skogsarter av insekter fanget i enga på Sjøli kan imidlertid høre til her. Området er viktig for løv- og barskogarter av fugl året rundt og sangere i sommerhalvåret. Skogsarter som fuglekonge, svarthvit fluesnapper, grå fluesnapper og gjerdesmett er relativt vanlige. Området har store kolonier med gråtrost og rødvingetrost. Rødstjert, som er karakteristisk for tørre furuskoger, har hatt tilhold her. Den mindre vanlige bøksangeren hekker trolig i løvskogdominert

skog nordvest i skrenten. Lerkéfalk (NT) er observert flere ganger i området, gjerne sittende i de gamle, tørre furutrærne på toppen av stupet. Området utgjør trolig en egnet hekkebiotop for arten, men forstyrrelser vanskeliggjør trolig hekking. I en kløft mot Sjøli som kalles Karl den tolvtes hule har det i tidligere tider hekket tårnfalk (Tvetter 1925), Sothøna nr. 25 2003).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Det går eldre lysløype (ikke lenger i funksjon) nær kanten av området mot vest og nord.

Fremmede arter:

Ingen fremmede arter nevnt på www.artskart.artsdatabanken.no. Notert av Egil Bendiksen juni 2021: blankmispel (svært høy risiko - SE). I liparti mellom plen og skog bak bebyggelse i Plogveien kryper hagelupin helt opp i skogkanten.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

De rike elementene med furu-eikeskog og hasselkratt i sør virker lite truet, men fortetning og tilgroing (mest osp og rogn) kan endre vegetasjonen. I nordøst er det kommet opp enkelte meget store grantrær som gjør feltsjiktet fattigere. Delområdet var sannsynligvis langt mer åpent tidligere, i alle fall rundt gravhaugene. Det sannsynligvis gamle navnet Tallberget indikerer at det også tidligere har vært furudominerte skog innenfor betydelig deler av området her. Gravhaugene ble opprinnelig anlagt på steder med god utsikt. I dag er haugene gjemt i busk og kratt og har liten opplevelsesverdi. Ut i fra hensynet til kulturminnene bør det foretas hogst og rydding i området omkring gravhaugene, slik at disse kan bli synlige igjen. Ut i fra biomangfold-hensyn er det ønskelig at skogen ikke gjøres helt åpen i gravhaug-området. Det er spesielt viktig at eik, hassel og de eldste furuene får stå igjen her.

Av hensyn til biomangfoldet vil det være ønskelig å forsøke å framelske og fristille eikene på lokaliteten. Noen steder kan det være nødvendig å ta ut enkelte furuer (som står helt inntil), andre steder kan det være behov for å tynne oppslag av rogn og osp. Det bør vurderes hogst av en del gran (fortrinnsvis yngre trær) av hensyn til den rike hasselskogen. Fortsatt gjengroing av tidligere relativt åpen engmark helt i sørvest kan medføre utarming av mangfoldet og at den uvanlige arten krusfrø forsvinner. Her bør det ryddes/tynnes jevnlig for å holde arealene åpne, eller eventuelt drives slått eller forsiktig beite med hester.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Ottestad, K. 1995. Statusrapport for Østensjøvannet. Utarbeidet for Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen. 16 s.

Tvetter, H. 1925. Østensjøvandet. En monografi. Stensil (upubl.) 19 s.

Foto: EB 7/11-2020 fra Oppsalskrenten. Enga på Sjøli ses i bunnen av lia midt på bildet

Foto: EB 16/6-2021

Foto: EB 16/6-2021

Lok. 7 Eikelunden (7, 21)

ID: BN00064273

ID-Natur2000: 030112015

Naturtype: Gammel edellauvskog

Utforming: Gammel eikeskog

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 12. okt. 2020

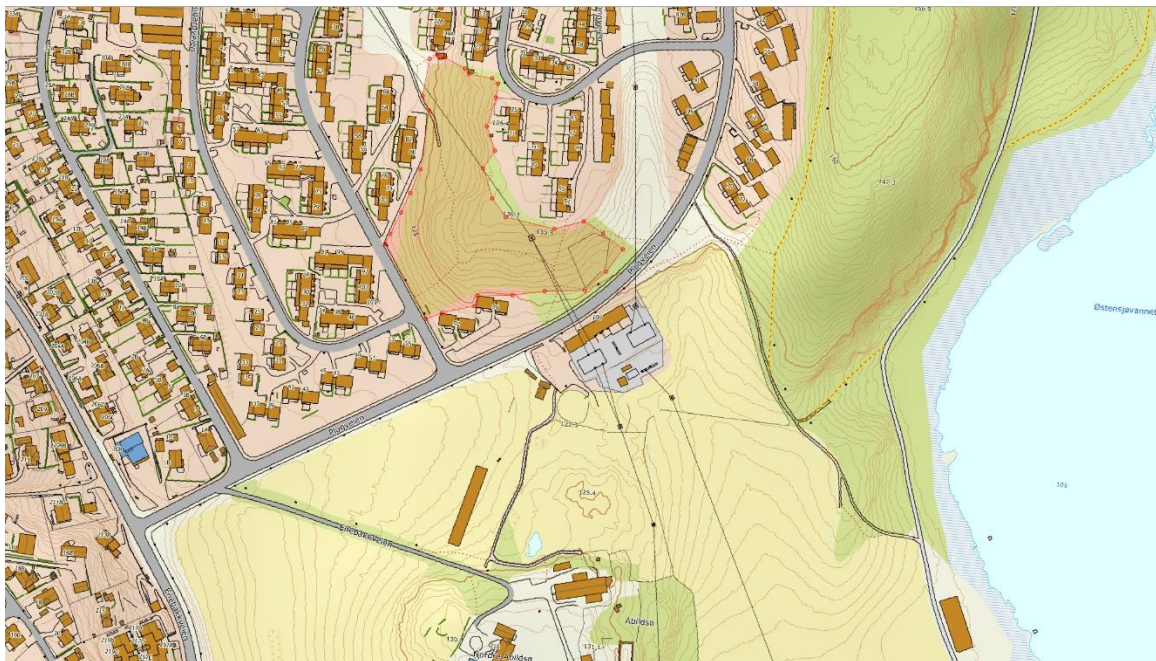
Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Området er vurdert som en viktig (B) naturtype for biologisk mangfold, pga. forekomsten av gammel, rik, velutviklet eikeskog, bl.a. med forekomst av meget store, gamle eiker, grove hasselkratt, samt den regionalt svært sjeldne vegetasjonstypen lågurteikeskog (VU, under etiketten lågurte-dellauvskog). Dette er en av få, nordlige utpost-forekomster av eikebestand i Oslo-området, og antas å være en gammel rest-forekomst av eikeskogene som tidligere trolig hadde en større utbredelse i området (jf. navn som "Ekeberg").

Området har et stort potensial for rødlistearter. Grove "eikekjemper" er svært sjelden og spesielt hule kjemper kan huse en lang rekke med regionalt sjeldne og rødlistede sopp- og insektarter. Slike sopparter er imidlertid ettersøkt, men hittil ikke funnet, mens det er gjort funn av to nær truede billearter. Sannsynligvis er trærne ennå litt for unge og i for liten grad hule til å huse det sjeldneste "eikekjempe-mangfoldet", og området er derfor ikke gitt A-verdi. Kategorisering som B – viktig er også konklusjonen ut fra gjennomgang av verdissetingstabellen, DN-håndb. 13, 2015

revisjon, der alle fire parametre (arts mangfold, størrelse, skogtilstand og påvirkning) kommer ut på middels vekt. Områdets størrelse og at det er mange store eiker, der flere begynner å bli hule, indikerer likevel at lokaliteten nærmer seg grensen til A-verdi.

Eikelunden er en lågurveikeskog, rødlistet under lågurtedellaauvskog som sårbar, VU.

Innledning

Undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 12. okt. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Navn er endret fra «Plogveien – trafostasjon nord»)

Området er tidligere naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 for Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Området er beskrevet hos Oslo kommune (2007). (tidligere innlagt, Siste Sjanse 2004, med kartavgrensning, klassifikasjon som gammel eikeskog med verdi B og en kort karakteristikk.)

Området er regulert til spesialområde for bevaring av landskap og gravhauger. Gravhauger er fredet etter kulturminnelovens § 4.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Eikelunden er en liten kolle som avgrenses av bebyggelsen i Treskeveien i nord, bebyggelsen i Skigardveien i øst, bebyggelsen i Plogveien i sør og Treskeveien i vest. Området har et rikt jordsmonn, med fine vekslinger mellom grunnlendte grunnfjellsberg og rike marine avsetninger av leire/silt. I Eikelunden ved Plogveien er det registrert fire sikre gravhauger og en steinsamling. I tillegg er det registrert tre mer usikre strukturer, hvorav én av disse sannsynligvis er en lav gravhaug. Haugene har en diameter på 5-9 meter og er om lag 1 meter høye. To av haugene har grop i toppen, muligens etter plyndring, og det er uvisst hva som er bevart inne i dem. Trolig er haugene anlagt i eldre jernalder, omkring Kristi fødsel. Området har tidligere trolig vært et mer åpent beite/ slåtteland.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Kolle med ren bestand av eik. Totalt fem eiker måler mellom 70 cm og 100 cm i diameter.

Kollen har velutviklet lågurteikeskog med mye hassel. Området er dominert av gammel, grov eik, inkludert 9 trær som tilfredsstillende kravet til forskriftseik (minst 200 cm i omkrets/63 cm). Den største målte 100 cm i brysthøydiameter. Og fem andre var over 80 cm (pr. 12. okt.2020). Disse er meget vitale, men minst én er etter alt å dømme hul. Hasselkrattene er av vekslende størrelse og alder, i vest er det en del store, grove kratt med mye stående død ved. Ett sted ligger en grov eikelåg. Det er også noen store furu (opp i over 50 cm brysth.diam.). Mindre spisslønn inngår, og i busksjikt er morell vanlig.

Jordsmonnet gir grunnlag for en relativt artsrik flora. Feltsjiktet i lågurteikeskogen er liljekonvall- eller grasdominert, og med betydelig innslag av lågurtarter som skogfiol, markjordbær, teiebær, knollerteknapp, dessuten på litt dypere jordsmonn også arter som trollbær og nyresoleie. Om våren er skogbunnen dekket av et hvitveis-teppe. I et lokalt fuktig parti dominerer mjørdurt. Bringebær, mjølke sp. og kratthumleblom er vanlige. Den mindre vanlige arten rognasal finnes også. Av andre, mindre vanlige edelløvsogsarter/kantarter som er registrert, kan nevnes maurarve, brunrot, piggstarr, myskegras og hundekveke. Grasartene er i stor grad kulturbetingete arter som indikerer at området har vært brukt som hagemark eller beiteskog, som hundegras (dels dominerende), engreverumpe og engkvein.

Artsmangfold:

Den varmekrevende planten krusfrø (NT) er funnet i området (Wesenberg 1995). I skogbunnen inngår små ask (EN).

Områdets sopp-, lav- og moseflora er dårlig kjent. Den mindre vanlige sopparten stripebrødkorg (*Cyathus striatus*) er registrert (J. Wesenberg pers. medd.). Videre er også den mindre vanlige hasselkjuka (*Diplomitus campestris*) registrert på flere hasselkratt (på stående død ved). Lågurteik-hasselskogen her bør kunne huse flere rødlistearter av jordboende sopp (utposter av sørlige arter). Eikekjemper huser ofte regionalt sjeldne og rødlistede, vedboende sopp, men slike er så langt ikke funnet her (middels godt undersøkt).

Universitetet i Oslo har gjort forsøk med introduksjon av tårekjuka (*Pseudoinonotus dryadeus*, CR) ved poding, men det er vanskelig å vite om det har vært vellykket. Eikekjempene har også et potensial for sjeldne skorpelav (ikke undersøkt). Etter initiativ fra Østensjøvannets Venner ble det i 2014 foretatt en insektsundersøkelse i Eikelunden (Birkemoe 2015, Sothøna nr. 49) med fire feller for oppsamling av biller, som hang i tre trær og ble tømt hver 14. dag fra mai-august. Det ble funnet 45 arter hvorav 23 kjent for å leve i død ved av eik. Børstebilla *Trichocele memnonia* er klassifisert som nær truet (NT). Den er blant annet knyttet til døde eikegreiner på levende trær. Den har tidligere i Osloregionen bare noen få funn. Det er potensial for flere interessante insektsarter, spesielt når eikekjempene i større grad utvikler hulrom med rødmold.

Eikeskogen er et viktig hekkeområde for fugl og for noen arter til fødesøk. Piggsvin (NT) er observert i området.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Gruset gangsti er anlagt i området midt på 1990-tallet. Området er lite og påvirket av bebyggelse i kantene og høyspentledning som går gjennom området i nordøst.

Fremmede arter:

Pr. 2020 ble det observert rødhyll (svært høy risiko - SE), blankmispel (SE) og platanlønn (SE). Dessuten kan mjølke sp. (avblomstret) helt eller delvis være ugrasmjølke (amerikamjølke)(SE). Det er tidligere funnet kanadagullris i kanten av skogen. Rødhyll ble fjernet på dugnad høsten 2021 (Sothøna nr. 62).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Østensjøvannets Venner og Skolegård på Abildsø gård har brukt flere sesonger på å fristille de store eikene, med start i 2007. Forslag til ny skjøtelsesplan (Oslo kommune 2019) anbefaler å fortsette med fjerning av busker og fristilling av gamle eiketrær og hasselkratt. Dette vil gi økte muligheter for de artene som allerede har disse trærne som sitt leveområde. Også av hensyn til kulturminnene er det ønskelig med et åpent skogbilde for å synliggjøre gravhaugene og unngå for mye trerøtter inn i hauger og andre strukturer, men det er samtidig svært viktig at gamle trær og dødt trevirke ikke fjernes. Det vil også ut i fra biomangfoldverdiene være ønskelig å ha et relativt åpent, hagemarkspregget skogbilde, men neppe så åpent som er ønskelig for kulturminnene. Dette er derfor gjenstand for avveininger. De biologiske verdiene er her primært knyttet til gamle eiketrær som ved riktig skjøtsel kan stå i tusen år. En fristilling av gamle, grove eiker ved tynning av krattoppslag er viktig. Beiting er et annet mulig tiltak som også vil kunne holde skogen halvåpen, men må vurderes i forhold til fare for tråkk og slitasje på fornminnene. Deler av de lysåpne kantsonene kunne med fordel vært skjøttet som blomstereng med årlig slått på sensommeren.

Grove greiner og stammer av eik etter stammebrekk er viktig at blir liggende på bakken nærmest mulig mortreet da dette er et viktig sopp- og insektshabitat. Hasselkratt bør ikke hogges. Det er viktig å framelske gamle, grove kratt med mye stående død ved, da dette også er et viktig dødvedhabitat.

Området er begrenset i størrelse og kan bli truet av påvirkning (slitasje, avfall, m.v.) og inngrep fra kantene.

Litteratur:

Birkemoe, T. 2015. Rødlistede biller funnet i eikelunden! Sothøna 49: 6-9.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernadv. Notat (upubl.).

Foto: EB 12/10-2020

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Lok. 8 Abildsø I (9/10b, 22)

ID: BN00064347

ID-Natur2000: 030110151

Naturtype: Hagemark

Utforming:

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 12. okt. 2020

Registratør: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

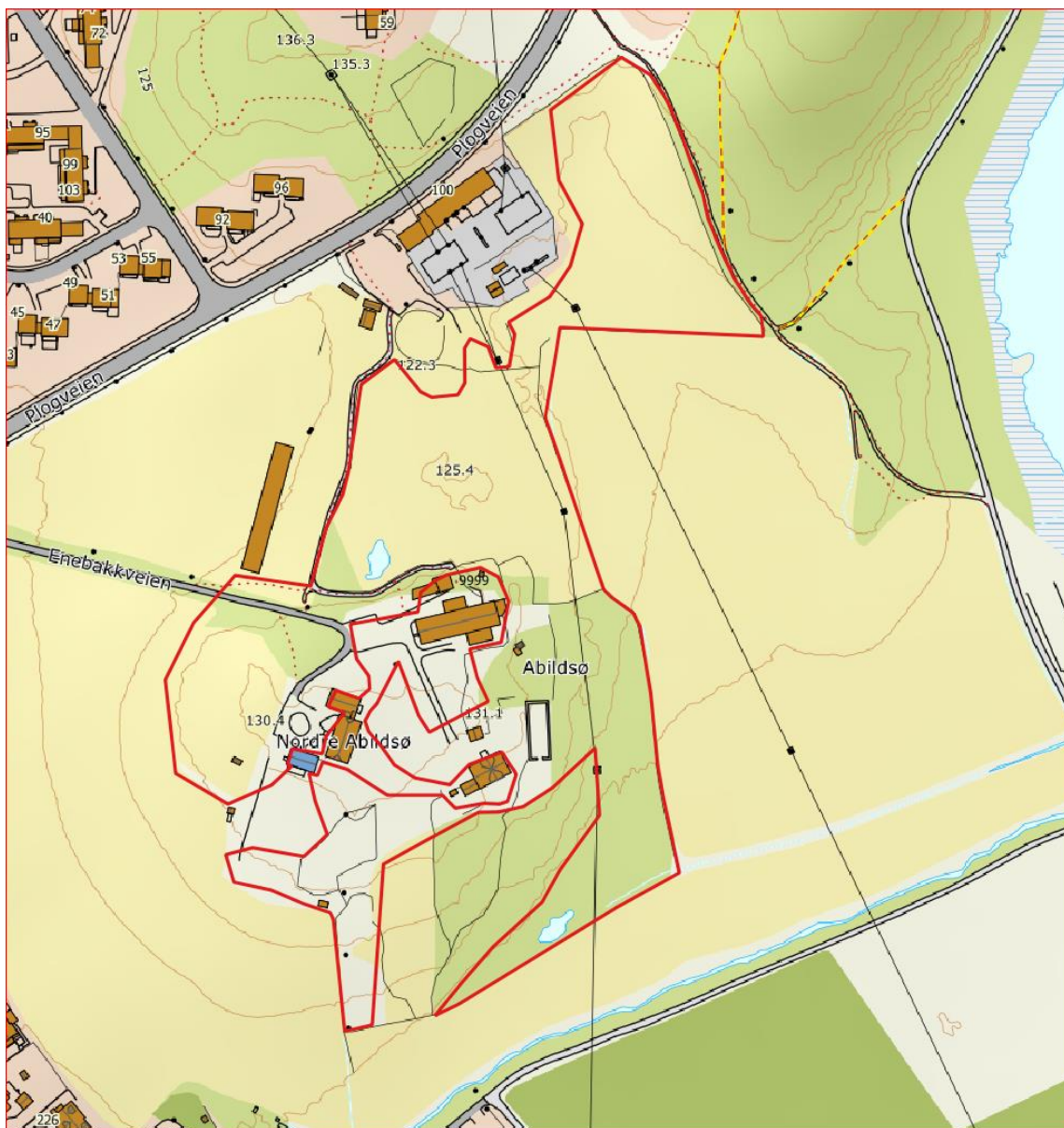
Verdibegrunnelse:

Lokaliteten er vurdert til verdi: B – viktig, ut fra en samlet vurdering av delverdier knyttet til store gamle trær (ask), hagemark/beitemark og andre elementer i et gammelt kulturlandskap. Ut fra blant annet arealstørrelse og hulhet på trær kan den sies å være på grensen til A-verdi.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 12. okt. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først lagt inn av Siste Sjanse (nå Biofokus) i 2003 (inkludert lok. Abildsø II). Lokaliteten ble undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA i 2004, i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). I tillegg til dette har det vært gjort en rekke undersøkelser og observasjoner her. Området ble foreslått som landskapsvernområde med meget høy verneverdighet (Hansen og Falck 2000), som har gjort studier av insektfaunaen. Jan Wesenberg har gjort floristiske undersøkelser her i flere faser, siste gang i 2019.

De to dammene er skilt ut som egne lokaliteter

Beskrivelsen her er for det meste en oppdatering basert på tidligere data samt www.artskart.artsdatabanken.no, nye rødlister, revidert DN-håndbok-metodikk samt en feltbefaringer seinhøst 2020 og juni 2021.

Bygningene, hagen og alléen er fredet etter kulturminnelovens (kml) § 15, mens hele området er fredet etter kml § 19. Området er regulert som spesialområde for bevaring. Skjøtselsplanen gir anbefalinger om skjøtsel, men har ikke mandat til å pålegge private grunneiere en bestemt type skjøtsel (Oslo kommune 2019).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området utgjøres av hagemark/beitemark og park/hage omkring Nordre Abildsø gård og til dels på Oslo kommune sin eiendom (nordøstlige deler av lokaliteten). Tørrenger i bakkene sør for tunet er skilt ut som egen lokalitet, Abildsø gård II. Lokaliteten ligger omkranset av åkermark på alle kanter. Flere styvete asker forteller om områdets lauvingshistorie. En allé med ask står langs veien som forbinder Abildsø gård med Enebakkveien. Det ble utgravd en dam i nordlige halvdel av området i 2005, mens det er utvidet/restaurert en dam lengst sør i området. Tidligere eiere av

gården drev leiruttak med tanke på isolasjon av hus, noe terrenget nordøst for gården bærer preg av. Gården var kirkegods allerede før 1396, under Oslo domkapitel. I 1663 solgte Kronen eiendommen og den var på flere ulike hender fram til familien Wetlesen overtok i 1845. De drev både landbruksskole og senere husholdningsskole på gården. Søndre Abildsø ble utskilt i 1875. Nordre Abildsø gård utgjør en meget verneverdig helhet bestående av selve gårdsanlegget og hagen, samt spor etter park, beite- og slåttemark på høyden rundt. Anlegget er representativt for den rike bygningskulturen som var knyttet til det bynære jordbruket, og som tidligere satte sitt preg på Aker. Denne typen anlegg ble gjerne eid av rike byborgere, og gårdsproduksjonen gikk i hovedsak til eget bruk. Hovedbygningen ble oppført på slutten av 1700-tallet, på samme sted som den første hovedbygningen fra slutten av 1600-tallet tidligere hadde ligget. Gårdsanlegget består i tillegg av bryggerhus, drengestue og et mindre uthus med stall/grisehus. Det ble i 2012-13 bygd ny, stor låve til ulike formål på fundamentene etter den gamle driftsbygningen på den nordre del av tunet. Den gamle driftsbygningen falt sammen i 1989.

Mye av området er preget av at eiere har vært svært engasjert i jord- og hagebruk. Rester av gamle hageanlegg er meget interessant i hagehistorisk perspektiv. Deler av den opprinnelige strukturen i hageanlegget fra 1600-tallet er fortsatt bevart. Hagen karakteriseres imidlertid av elementer fra 1700- og 1800 tallet, deriblant terrasserings og to store lindelysthus (parklind). Den gamle hagen sør for husene har fortsatt roser, bergblom, krydderurter, syrin, gullregn og hagtorn fra storhetstiden på 1800- tallet. Enkelte av disse, som bergblom, syrin og gullregn kan representere et økologisk spredningsproblem i dag.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området består av mosaikker av mer eller mindre kulturbetinget vegetasjon, med åpne tørrbakker (utskilt lokalitet), hagemark med spredt tresetting, parkanlegg og tett, ung lauvskog. Nedenfor/øst for tørrenger, lok. Abildsø II, er det et par amfibolitttrygger, også med elementer av tørrengvegetasjon, men med hagemarkspreg med noen yngre og noen eldre, grove, gamle asketrær. De eldste asketrærne har relativt grov sprekkebark, og en velutviklet epifyttflora (ikke nærmere undersøkt).

Spesielt viktig er park/hageareal ved gården: De store og til dels hule askene rundt hovedinngangen og sør og øst for hovedhuset er svært gamle. Ett av trærne har en omkrets på over 5,5 m (562 cm, målt okt. 2020) og er antakelig en av Oslos største asketrær. Denne største og eldste asken på Abildsø gård ble delt i to under stormen onsdag 26. juni 2019. Det er tydelig spor etter styving på flere av trærne. Det forekommer også grove parklinder her, i form av to ringformete lysthus. Parkanlegget består for en stor del av plener og andre sterkt opparbeidete arealer, som har en artsfattig flora. (Se også Sothøna nr. 47, 2014: 34).

Den nær truete tuestarr (NT) og duskstarr finnes i de fuktigere engene ned mot jordene i sørøst. Nordøstover, på vestsida av kraftlinjen, er det gamle, middels rike tørrenger som i en periode var i langt framskredet stadium av gjengroing med mye oppslag av småskog med osp og selje, samt noe furu. Gjennom krattrydding i 2004 ble dette arealet åpnet opp til en hagemarkskog som beites. Den nær truete karplanten krusfrø (NT) og storengkall har flere store forekomster her.

I den nordligste delen er det gamle engmarker som i 2004 var under tilgroing med krattskog. Det er rapportert om krusfrø (NT) og storengkall i mengder her. Pr. 2021 er mye av området en halvåpen bjørke- og dels seljehage, som er beitemark for hester, på forsommeren sterkt preget av blomstrende engsoleie. Lengst nord er det også en del store osper. Arealene mot trafostasjon i vest nær Plogveien er åpen eng. En del av arealet nærmest trafostasjonen er sterkt forringet av jordbearbeiding, oppflising av trevirke mm.

Artsmangfold:

I sørøst er det en sump med en forekomst av kåltistel (VU), der det er det registrert ca. 10-20 individer. Arten er også funnet øst for tunet. Siste angivelse er fra 2001 og status nå er usikker.

I sumpområde lengst sør er som nevnt tidligere registrert tuestarr (NT). Krusfrø (NT) er funnet flere steder i kantområder og ble observert også i 2020. Stolt henrik (NT, opprinnelig fremmedart, muligens innført i middelalderen) ble funnet to steder i tunområdet i 2019. Marianøkleblom (VU) vokser øst for tunet.

Området har en artsrik insektfauna, der det bl.a. er registrert en rekke rødlistede og svært sjeldne arter (Hansen og Falck 2000). Dette er en av de rikeste enkeltlokalitetene mht. nyere funn av rødlistete og sjeldne arter av insekter omkring Østensjøvannet. De fleste av disse er knyttet til lauvskog, og trolig spesielt til de gamle, hule asketrærne på tunet, men også noen til tørrbakker. Undersøkelsen til Hansen & Falck (2000) var innsamling ved bruk av malaisetelt ved Abildsø gård, sesongene 1996-97 og dekker dermed et større område enn bare tørrengene. Det er funnet to rødlistede insektsarter; prikket skjoldbille (*Cassida nebulosa*, NT), bladbille i enger og billearten *Latridius brevicollis* (NT) (bar/blandingsskog). Det er i rapporten også nevnt en rekke andre sjeldne arter, inkludert slike som den gang var nye for Norge og iallfall på det tidspunktet kjent som svært sjeldne.

Lavfloraen har blitt undersøkt på store trær sentralt i området, med ett rødlisteartsfunn; skorpe-laven bleikdoggnål (*Sclerophora pallida*, NT). Duftreddiksopp (*Hebeloma sacchariolens* coll.) er funnet under parklind ved lysthusene. Nær tunet vokser også den uvanlige børstesopp (*Pterula multifida*).

Både småsalamander, buttsnute- og spissnute-frosk (VU) er registrert i dammene. Området har ellers en relativt rik spurvefuglfauna, Særlig interessant med hensyn til fuglefaunaen er åkerrikse (CR), som står i www.artskart.artsdatabanken.no som observert her i 2015 (tørrenger og tunområde). Videre er stær (NT) observert vanlig og yngler sannsynligvis i området. Området er verdi-fullt for flaggermus, med registreringer ved alleen inn til gården (Gjerde 1997). De gamle trærne og bygningene har sannsynligvis betydning som dagområde for flaggermus.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Med de frednings- og reguleringsbestemmelsene som gjelder for området blir naturverdiene i stor grad ivaretatt.

Fremmede arter:

Følgende fremmede arter registrert i området (www.artskart.artsdatabanken.no) russekål (svært høy risiko - SE), kanadagullris (SE) og valurt (SE). Forekomster av sistnevnte art er redusert som følge av bekjempelse, men danner fremdeles et tett belte langs yttersida av sørgjerdet. Arten er også vanlig under kraftledningen i sør, der også mellomvalurt (høy risiko - HI) er registrert.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

I høringsutkast, Oslo kommune (2020) med forslag til forvaltningsplan utarbeidet av Multiconsult gis følgende skjøtelsråd: "Hagemarka bør gjøres mer åpen ved tynning av trær og busker, store trær og gamle hasselkratt bør fristilles, og styring av tidligere styringstrær bør gjenopptas om det er forsvarlig. Det kan være at noen av de gamle trærne på tunet ikke er forsvarlig å styve på ny. Hageanlegget bør skjøttes slik at det ivaretar opprinnelige strukturer og elementer fra 1600-tallet. Dammer som er anlagt/gjenåpnet, bør restaureres omlag hvert 10. år. Gamle trær bør gås over av sertifisert trepleier med noen års mellomrom."

Det er viktig at alle gamle trær og dødt trevirke ivaretas, Det bør gjøres en nærmere vurdering av sertifisert arborist av om tidligere styvete trær bør styves på nytt, for å ivareta flora og fauna

på disse og bidra til at de ikke skal bli så topptunge at de velter, eller om det bør gjennomføres andre tiltak. Delstammen på det største asketreet, som knakk under et uvær i 2019 ligger nå som låg under treet, noe den fortsatt bør gjøre for å ivareta biologisk mangfold. Som sikring for hovedhuset ble det gitt tillatelse til beskjæring av de andre delstammene.

Gjengroing, utskygging og opphør av slått/beite kan true engmiljøene. For øvrig er det viktig at engarealene ikke skades av annen bruk, gjødling, tilførsel av flis eller annet. Beitetrykket bør være passe og reguleres slik at det ikke medfører omfattende tråkkskader. Det er viktig å være bevisst på eventuelle skader som måtte oppstå på gamle trær forårsaket av husdyr, og ved behov hindre at de ikke skader rotsone og gnager bark. Det bør ikke gjennomføres tilleggsforing av dyr som beiter på engene, siden det medfører ekstra tilførsel av næringstoffer som vil be- gunstige næringskrevende og uønsket vegetasjon. Det bør også vurderes å fjerne møkk av hus- dyr dersom dette konsentreres enkelte steder. Fremmede arter med høy og svært høy økologisk risiko bør bekjempes systematisk. Det er videre viktig at fjerning av kvist og småtrær blir rutine etter rydding langs høyspentlinje, noe som fortsatt pr. 2020 ser ut til å være et problem. Mang- lende fjerning av kvistavfall fører til utskygging samt tilførsel av ekstra organisk materiale, som forringer den kravfulle/mineralofile vegetasjonen.

Litteratur:

Hansen L. O. & Falck, M. 2000. Insektfaunaen ved Østensjøvannet. - Østensjøvannets Ven- ner. 27+34 s.

Oslo kommune, BYM Oslo kommune 2007a. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøvannet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Foto: EB 12/10-2020

Foto: EB 16/6-2021, nordre del

Foto: EB 16/7-2020, krusfrø

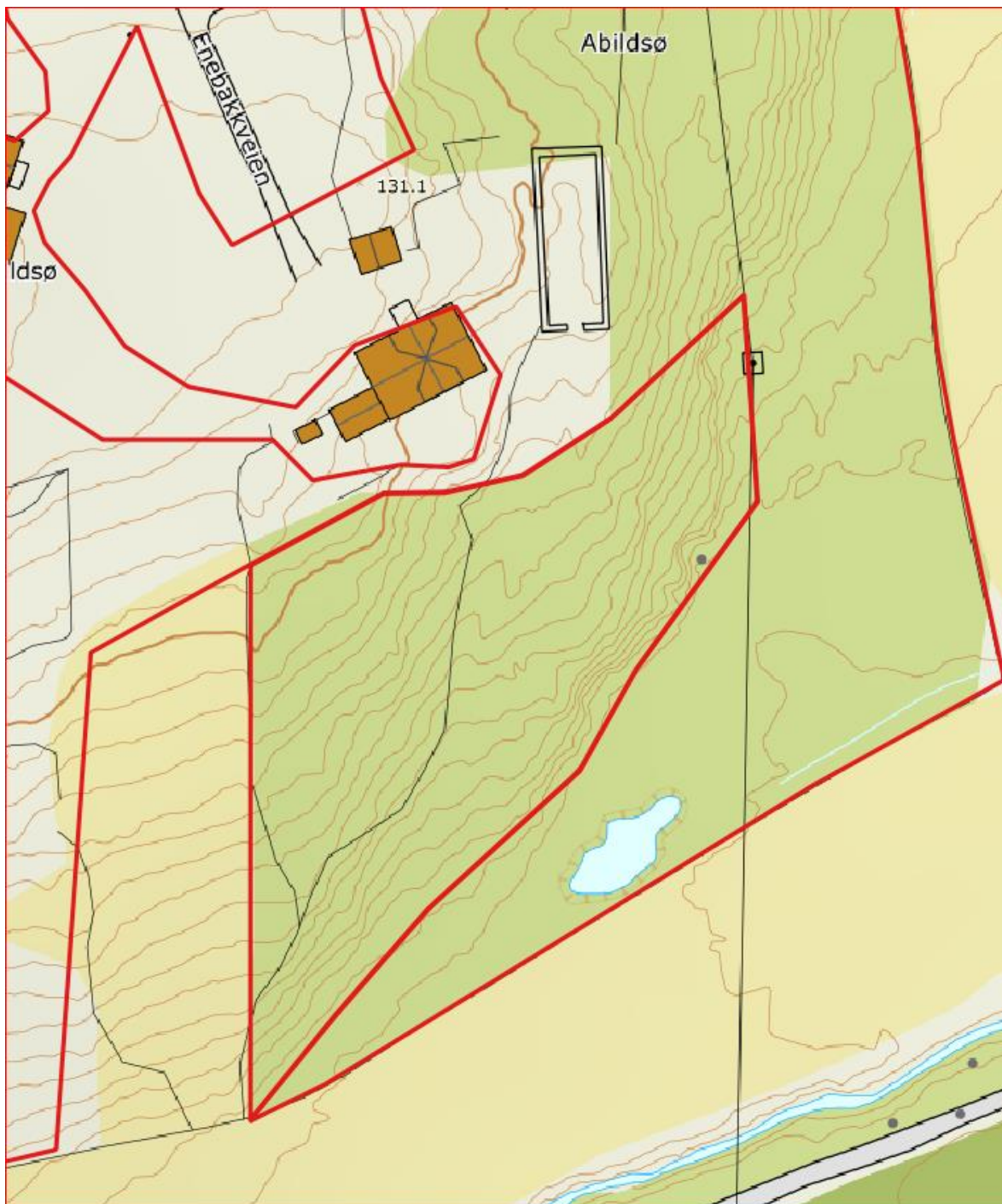
Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 12/10-2020

Lok. 9 Abildsø II (9/10a, 23)

ID: BN00064347 pro parte
ID-Natur2000: 030112613
Naturtype: Naturbeitemark
Utforming:
Verdi: A
Utvalgt naturtype: Nei
Registreringsdato: 12. okt. 2020
Registrator: Egil Bendiksen, NINA
Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten karakteriseres av intakte, rike tørrbakker, rik flora og insektfauna med en rekke rødlistearter. Vurdering av vekt på de ulike delkriteriene gir lokaliteten verdien A – svært viktig.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 12. okt. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først lagt inn av Siste Sjanse (nå Biofokus) i 2003 (inkludert lok. Abildsø I). Lokaliteten ble undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA, i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten, i

forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). I tillegg til dette har det vært gjort en rekke undersøkelser og observasjoner her. Området ble foreslått som landskapsvernområde med meget høy verneverdighet (Hansen og Falck 2000), som har gjort studier av insektfaunaen. Jan Wesenberg har gjort floristiske undersøkelser her i flere faser.

Beskrivelsen her er for det meste en oppdatering basert på tidligere data samt www.artskart.artsdatabanken.no, nye rødlister, revidert DN-håndbok-metodikk samt en seinhøst-feltbefaring.

Bygningene, hagen og alléen er fredet etter kulturminnelovens (kml) § 15, mens hele området er fredet etter kml § 19. Området er regulert som spesialområde for bevaring. Skjøtselsplanen gir anbefalinger om bruk og hensyn, men har ikke mandat til å pålegge private grunneiere en bestemt type skjøtsel (Oslo kommune 2019).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området utgjøres av åpne til halvåpne engarealer som i dag er del av det fredete gårdsanlegget og ligger i sørvendt bakke rett nedenfor tunet til Abildsø gård. Området har sannsynligvis tjent som beite- og slåttemark langt bakover i tid. Arealet er for det meste grunnlendt, der grunnfjellet stedvis stikker opp og det er marine avsetninger mellom.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

De aller viktigste elementene er knyttet til de grunnlendte, rike amfibolitt-knausene. Området antas å være en mosaikk av tørrbakk og areal som har vært åkermark imellom. Tørrbakkene er åpenbart gamle restarealer med lang kontinuitet og har en artsrik flora (Wesenberg 1995). De rike engpartiene sørøst i området utgjøres av tette vekslinger mellom oppstikkende amfibolitt-knauser med kalktørrrengspreg og mer frodige, artsfattigere engreverumpe-partier på (grunne) marine sedimenter imellom. Tørrbergene er svært artsrike og velutviklete med en rekke kravstore tørrberg-kantkrattarter, som er svært sjeldne utenom kambrosilurområdene langs Oslofjorden. Her er det registrert kravfulle og uvanlige arter som nakkebær (NT), nyresildre (NT), åkermåne (NT), strandløk, villøk, harekløver, knollmjørdurt (VU), dvergforglemmegei (VU), fløyelsmarikåpe, firfrøvikke, bakketimian (NT), sandarve, vårveronika (VU), bakkeveronika, gullkløver, marianøkleblom (VU), krusfrø (NT), hundetunge, dunhavre og flatrapp (Wesenberg 1995). Noen er funnet svært fåtallig, og kan ha forsvunnet, som hundetunge og vårveronika. Sistnevnte ble aktivt søkt etter våren 2020 av Jan Wesenberg, men uten resultat (Sothøna 2020).

Jan Wesenberg inventerte tørrbakkene i mai 2019, og det ble konstatert at forekomstene av knollmjørdurt, nakkebær og strandløk var intakte, mens vårveronika ikke ble gjenfunnet. Ved befaringen okt. 2020 (EB) ble tidligere antatt utgått forekomst av åkermåne observert flere steder, dessuten knollmjørdurt, nyresildre, tjæreblom, harekløver, gullkløver, firfrøvikke og i tilknytning til bergene, olavsskjegg. Den kalkkrevende granmose (*Abietinella abietina*) ble funnet rikelig flere steder, og det ble også observert de krevende artene hårstjernemose (*Syntrichia ruralis*) og krypsilkemose (*Homalothecium sericeum*). Ellers skal nevnes gulmaure, sølvmaure, *Rosa* sp., åkermynte og prestekrage.

I tre- og busksjikt vokser særlig ask og selje, begge dels i klynger, samt spisslønn, hegg og morell.

Artsmangfold:

Ovenfor er nevnt flere rødlistete, inkludert fire truede, typiske tørrrengarter av karplanter. I www.artskart.artsdatabanken.no er den sårbare (VU) arten skogpersille (*Aethusa cynapium* ssp. *cynapium*), oppført fra tørrbakken på Abildsø. Det er imidlertid et vanskelig kompleks og usikkert om forekomstene omkring Oslofjorden tilhører denne underarten, som regnes som opprinnelig i Norge.

De rike tørrbakkene bør kunne huse enkelte regionalt sjeldne og rødlistede beitemarksopper.

Området har en artsrik insektfauna, der det bl.a. er registrert en rekke rødlistede og svært sjeldne arter (Hansen og Falck 2000). Dette er i så måte en av de rikeste enkeltlokalitetene omkring Østensjøvannet. Flere av disse er knyttet til lauvskog, og trolig spesielt til de gamle og hule asketrærne på tunet, men det er også tørrbakkearter. Undersøkelsen til Hansen & Falck (2000) ble utført ved bruk av malaisetelt ved Abildsø gård, sesongene 1996-97, og dekker dermed et større område enn bare tørregene. De rødlistede er følgende; flekkskjoldbille (*Cassida nebulosa*)(NT, bladbille i enger), muggbillearten *Latridius brevicollis* (NT, bar/blandingskog), blomsterflua gulfootmetallblomsterflue (*Lejogaster tarsata*, VU), hårvingemyggen *Symmerus annulatus* (VU), soppmyggen *Megophthalmidia crassicornis* (VU), samt sommerfuglartene nyseryllikrotvikler (*Dichrorampha sylvicolana*, NT) og bremstilkvikler (*Endothenia marginana*, VU). Videre ble registrert ildgullveps (*Chrysis ignita*, EN). I sum utgjør dette 8 arter, hvorav fem er truede. Det må antas at bare en del av disse artene lever i tilknytning til disse engarealene i hele eller deler av sin livssyklus.

Bruk, tilstand og påvirkninger

Området beites i dag ekstensivt av hest, se nærmere under skjøtsel nedenfor. Vårslått ble sist gjennomført 21. mai og 18. juni 2020, mens det høsten 2020 ble sluppet hest på beite.

Fremmede arter:

Det er rikelig med valurt (SE) under kraftledningen i sør, langs lokalitetens østgrense. Et par forekomster av rødhyll (SE) ble registrert innenfor området. Kanadagullris (SE) er tidligere påvist her, men arten bekjempes jevnlig og ble ikke observert 2020.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Det er også flere engområder, hvorav flere er beite- eller slåttemark pr. i dag. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Gjengroing, utskygging og opphør av slått/beite kan true områdets kulturbetingete og rike engflora. Det er helt nødvendig at de grunnlendte, rikeste tørrbergene og tørregene blir holdt åpne for kratt-tilgroing ved rydding og helst slått. Tørrbergene er sannsynligvis meget gamle restforekomster (relikter). De er ganske unike for grunnfjellsområdet, og skjøtsel bør derfor vurderes nøye og løpende. Området beites i dag av hest, som i utgangspunktet kan være en god hevd av området, samtidig som for mye hestetråkk kan være en belastning på den slitasjesvake og sårbare tørreng-/tørrbergvegetasjonen. Hestemøkka blir også fjernet, noe som er svært viktig at videreføres for å unngå at næringskrevende vegetasjon tar overhånd. Slitasje er en stor utfordring. I verste fall kan kraftig slitasje i løpet av kort tid ødelegge et tusen år gammelt mangfold. Ut i fra hensynet til det sårbare biomangfoldet er det sannsynligvis ønskelig primært å skjøtte de mest artsrike tørregene ved slått, slik det er gjort de siste årene. Men for enkelte noe slitasjebegunstigete arter kan det være ønskelig at tørregene i tillegg beites i kortere perioder på sein-sommeren, samt at hestemøkka fjernes.

Engreverumpe-engene mellom de rike knausene virker nokså tette, frodige og gjødselpregete, og kan synes å ha vært nokså kraftig gjødslet i perioder tidligere (jf. 2020, f.eks. bringebær, løkurt, stornesle, åkertistel, burot). Gjødsling av plenarealer i overkant av området kan også påvirke engarealene negativt, og bør derfor unngås. For å øke/retablere artsmangfold i de høyvokste engreverumpe-engene, er det viktig med jevnlig slått (med fjerning av graset som blir slått).

Litteratur:

Hansen L. O. & Falck, M. 2000. Insektfaunaen ved Østensjøvannet. - Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo. 27+34 s.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernnavd. Notat (upubl.).

Foto: EB 16/7-2020

Lok. 10 Abildsø III (-)

ID: -

ID-Natur2000: -

Naturtype: Dam

Utforming: Gårdsdam

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

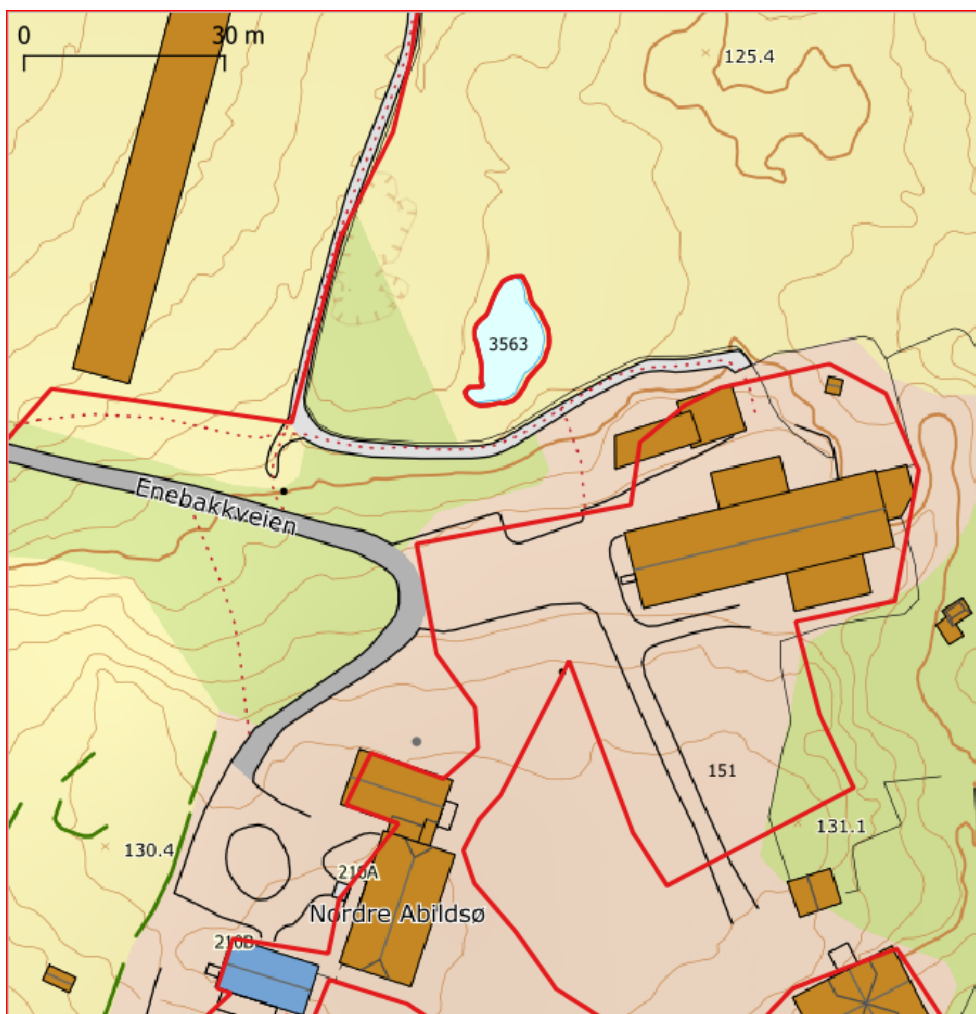
Registreringsdato: 30. apr. 2022

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokalt viktig (C-område). Dammen er en viktig amfibiedam, med forekomst av butt- og spissnutfrosk samt småsalamander.

Innledning

Området er undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 30. apr. 2022 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Lokaliteten er ikke tidligere lagt inn i Naturbase som egen lokalitet, men har inngått som del av lok. Abildsø I. I en oversikt over dammer i Oslo av Oslo elveforum (internett) framgår at dammen er nyetablert i 2005, i leire med øy, uten utløp, som erstatning for dam sør for alleen på Abildsø gård, som ble lukket (2006).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger innenfor et større areal klassifisert som hagemark knyttet til Abildsø gård, vest for Østensjøvannet, Oslo kommune. Den ligger innenfor et hestebeite, som er relativt åpent, med en yngre bjørkelund i vest og et felt med ungfuru på nordsida.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Plantedekket i vannkanten er beskjedent, men det er en smalere rand med først og fremst rikelig krypsoleie. (Registrering ble imidlertid foretatt i svært tidlig vegetasjonssesong, sist i april og i periode med hest på arealet.)

Artsmangfold:

Når det gjelder dammene ved Abildsø, er det i begge registrert småsalamander (her i den nordre i 2012, i den søndre i 2018) (2006), www.artskart.artsdatabanken.no. I denne nordre dammen er det også registrert både spissnutefrosk (VU) (2012) og buttsnutefrosk.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Arealet omkring kan iallfall i perioder med intensivt hestebeite (jf. foto apr. 2022) være svært slitt med knapt noe dekkende vegetasjon omkring. Dammen fungerer øyensynlig som viktig drikkested for hestene.

Fremmede arter:

Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Med dagens bruk, som del av hestebeite, er det ingen tegn på endringer og ingen gjenvokningsproblemer. Det er snarere et problem at det er for mye tråkk langs kanten av dammen. Salamanderne legger egg på vegetasjonen – uten eller med svært begrenset vegetasjon er nok verdien mindre som ynglelokalitet. Mindre vegetasjon gir også mindre invertebrater som mat for unge og gamle amfibier. Hestetråkk i vannkanten ødelegger potensielt eggklaser av frosk.

Litteratur:

-

Foto: EB 12/10-2020

Foto: EB 30/4-2022

Lok. 11 Abildsø IV (-)

ID: -

ID-Natur2000: -

Naturtype: Dam

Utforming: Gårdsdam

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 30. apr. 2022

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

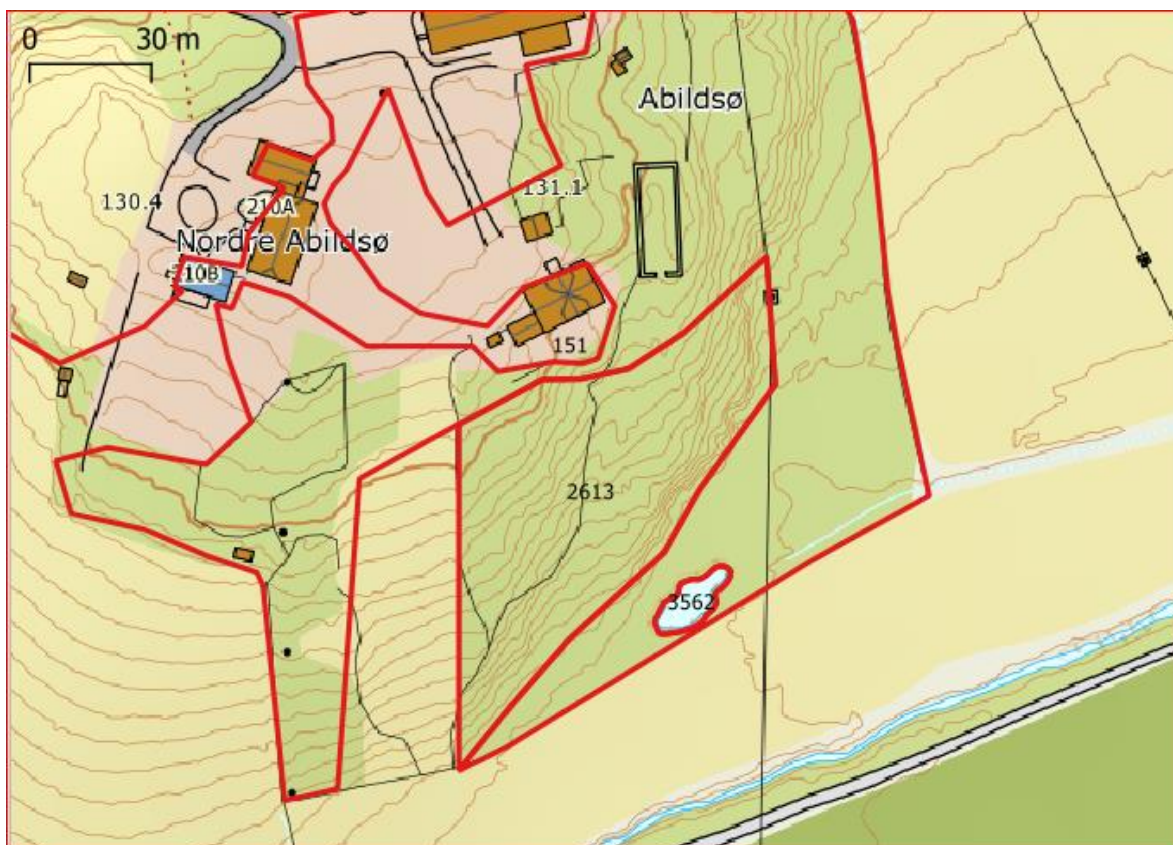
Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokalt viktig (C-område). Dammen er en viktig amfibiedam, med kjent forekomst av småsalamander og (minst) én av froskeartene.

Innledning

Området er undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 16. juni 2021 og 30. apr. 2022 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Lokaliteten er ikke tidligere lagt inn i Naturbase som egen lokalitet, men har inngått som del av lok. Abildsø I.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger innenfor et større areal klassifisert som hagemark knyttet til Abildsø gård, vest for Østensjøvannet, Oslo kommune. Dammen er ca. 20 m lang og ca. 7-8 m på det bredeste. Den ligger nede på flata sør for liene med naturbeitemark (lok. Abildsø II), sør for gårdstunet. Gjerde mot felt med frukttrær ligger få meter sønnafor. Det er ei kunstig, relativt grunn grøft som fører fra dammen og sørvestover, men med et terskelparti nær dammen, som gjør at dammen har kontakt med grøfta bare ved svært høy vannstand.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Dammen er i 2022 svært gjenvokst med knapt noe åpent vannspeil og med tett bevoksning av bredt dunkjævla og også en del flaskestarr. I mellom skuddene er rikelig med andemat. Det er kratt med gråselje og hegg tett opp til dammen, som ellers ligger relativt åpent. Andre arter registrert i kantsonen er mjørdurt, skogsivaks og krypsoleie.

Artsmangfold:

Når det gjelder dammene ved Abildsø, er det i begge registrert småsalamander (nordre i 2012, og her i den søndre i 2018) (2006), www.artskart.artsdatabanken.no. I tillegg én av de to froskeartene er også registrert i denne, søndre dammen, jf. funn av egg 30. april 2022 (EB).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Dammen ligger svært skjermet for ferdsel, selv om det er en lite beferdet sti langs gjerdet og en lavvo kort vei mot øst.

Fremmede arter:

Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Dammen trenger restaureringstiltak om den ikke skal gro helt igjen og miste sin funksjon som amfibiehabitat.

Litteratur:

-

Foto: EB 30/4-2022

Foto: EB 30/4-2022, dam fra vest (på stakk: raggkjuke, *Trametes hirsuta*)

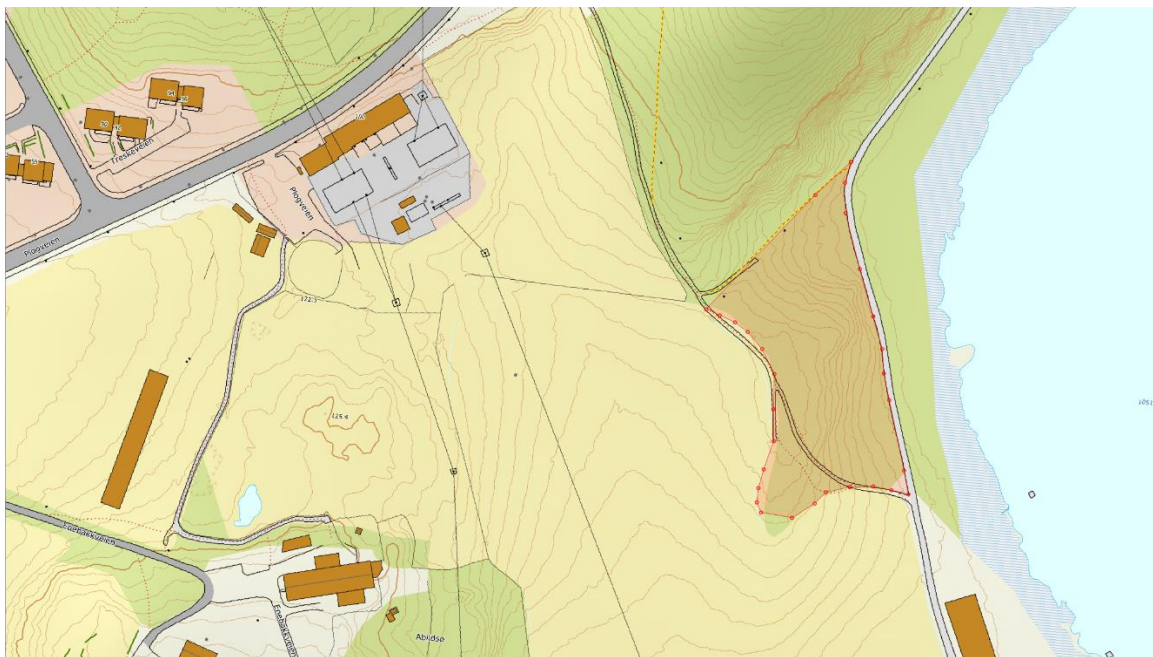

Foto: EB 30/4-2022, froskeegg

Lok. 12 Abildsø gård nordøst (9c, 24)

ID: BN00064189

ID-Natur2000: 030110694
 Naturtype: Rik edellauvskog
 Utforming: Lågurt-hasselkratt
 Verdi: B
 Utvalgt naturtype: Nei
 Registreringsdato: 16. juli 2020, 30. apr. 2022
 Registrator: Egil Bendiksen, NINA
 Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Området er vurdert å ha høy verdi for biologisk mangfold pga. elementer av svært rik hagemarkskog med hassel. Dette er (sammen med mindre partier på østsida) den rikeste og mest velutviklede hasselskogen i Østensjø-området, og i denne delen av Oslo. Hasselskogen har en rik karplanteflora med sjeldne edellauvskogsarter (gulveis, krattfiol) og kantarter, og et stort potensial for rødlistede sopparter. Hassel representerer gjerne et (eld)gammelt kontinuitetselement i kulturlandskapet, og forekomst av rikelig med hassel her tyder på at lokaliteten har en lang historie som hagemark. De store verdiene med rike hasselkratt går også over i sørspissen av Tallbergåsen.

Området burde vært mer detaljundersøkt særlig mht. sopp og insekter. Parametrene størrelse, rødlistearter og kjennetegnende arter, med innlagt vurdering av ukjent potensial, tilsier foreløpig verdi som viktig – B-verdi.

Innledning

Oppdatert for rødlistearter og nye interessante arter på www.artskart.artsdatabanken.no, men bare kort befart av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 16. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, samt en vårbefaring 30. april 2022.

Området er tidligere naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 for Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Del-lokaliteten ligger i skråningen ned mot vestsida av Østensjøvannet, som en slags sørlig forlengelse av Tallberget. Området avgrenses i nord av den Ø-V-gående turveien mot Manglerud, turveien langs Østensjøvannet i øst og Abildsø gårds jorder i sør og vest. Denne lille skogen har i tidligere tider sannsynligvis vært en halvåpen, beitet hagemark. Det er en oppgått sti som går gjennom området. Området er for en stor del grunnlendt, der grunnfjellet stedvis stikker opp. Jorda består av marine avsetninger (leire-silt), som gir et meget rikt jordsmonn.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten består av en svært rik, velutviklet, hasseldominert hagemark. Her forekommer mye grovt, gammelt hasselkratt med mye stående, død ved. En del overstandere av selje og osp forekommer, og det er også noe grov rogn og hegg (inkludert grove læger). Det er også to eiker og en ask i området. I nord (der asken står) er det litt gråor-heggeskogspreget, med flere gamle gråor.

Området har rik edellauvskogsflora med mye liljekonvall, hvitveis (som sterkt preger våraspektet), vårkål, gaukesyre, skogfiol, nyresoleie, markjordbær, trollbær, firblad, samt i sørøst også innslag av krattfiol. I kanten av området mot jordet finnes varmekjær kant- og tørrbakkeflora, med arter som dunhavre, enghavre (NT), gulmaure, fagerklokke, engknoppurt og kanelrose (Wesenberg 1995). Etter forrige undersøkelse er også den uvanlige planten moskusurt funnet flere steder i den nordlige delen av området (Jan Wesenberg, www.artskart.artsdatabanken.no).

De grove hasselkrattene har mye død ved med potensial for mange sopparter; bl.a. er kanelkjuke (*Hapalopilus nidulans*) og vifteryngesopp (*Plicaturopsis crispa*) registrert her. Grove ospelæger har storporret ospekjuke (*Oxyporus corticola*) og besk lærhatt (*Panellus stypticus*).

Artsmangfold:

Lokaliteten har en liten forekomst av den sjeldne planten gulveis, som vokser i en større del av den sørlige delen av arealet, sist observert vår 2020. Delområdet kryptogamflora er lite kjent. Området med sitt rike jordsmonn, bør kunne huse flere sjeldne og rødlistede arter av marklevende sopp, knyttet til hassel. Sannsynligvis er dette den rikeste lokaliteten for jordboende sopp på vestsida av Østensjøvann.

Det ble registrert en truet tovingeart her i 2019 (www.artskart.artsdatabanken.no); *Palloptera formosa* (VU). Lokaliteten, med sin gamle, dødvedrike hasselskog, bør kunne huse en artsrik og sjelden insektfauna med flere rødlistete arter. Flere rødlistede lauvskogsarter er registrert i nærheten. Området har en relativt rik spurveuglfauna. Nøtteskrike og nøttekråke benytter området regelmessig til fødesøk. Spurveugle er observert.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Gjengroing er i ferd med å endre området fra å være en halvåpen hagemarkskog til en tettere edellauvskog. Denne lille skogen har i tidligere tider sannsynligvis vært en mer åpen, beitet hagemark. Det er en oppgått sti som går gjennom området.

Fremmede arter:

I den nordre (gran-hassel-dominerte) delen av lia er det noen spredte buskopsplag av platanlønn (SE). En vital forekomst av snøklokke (potensiell høy risiko - PH) ble observert apr. 2022.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Gjengroing er i ferd med å endre området fra å være en halvåpen hagemarkskog til en tettere edellauvskog. Det bør derfor foretas en viss tynning i oppslag, særlig av osp og selje. Enkelte overstandere bør imidlertid få stå, og de få eike- og asketrærne i området må få stå. Seks-sju store graner som var kommet opp, er tatt ut, da gran både fører til utskygging og forsuring og dermed også utarming av jordsmonn og arts mangfold her. Bar og kvist ble fjernet. Flere gadd står igjen: Bymiljøetaten har fått laget fuglekasser felt inn i stammene og det er laget store skår i stammene til flaggermus. De felte delene ligger igjen som læger. (Finn Gulbrandsen, pers. medd.). Hasselkrattene bør ikke hogges. Gammel, grov hassel med mye stående død ved er et viktig insekt (og sopp-)habitat. Løpende skjøtsel må utføres med forsiktighet av hensyn til sårbare planteforekomster (som kan påvises ved ryddehogst).

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernadv. Notat (upubl.).

Foto: EB 30/4-2022

Foto: EB 30/4-2022

Lok. 13 Østensjøvannet (12a, 1)

ID: BN00064358

ID-Natur2000: 030110050

Naturtype: Middels kalkrik innsjø (tilsv. tidligere Rik kulturlandskapssjø»)

Utforming: Middels kalkrike innsjøer i lavlandet

Verdi: A

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 16. juli, 20. aug. 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Svært viktig (A-område) Selve Østensjøvannet er et av de mest verdifulle vann- og våtmarksområdene for fugl, flaggermus og (akvatiske) invertebrater i Oslo og Akershus. Hvis man inkluderer hele naturreservatet (med Bogerudmyra), har lokaliteten tilsvarende status også for karplanter. For lok. Østensjøvannet er det registrert over 40 rødlistearter (hvorav omtrent halvparten truede), om et snaut titalls muligens utgåtte karplante- og insektarter inkluderes samt fugler med regelmessig forekomst utover dem som sikkert hekker. Med et slikt antall registrert i vann- og våtmark er dette sannsynligvis en av Norges mest "rødlisteartsrike" innsjøer. Vannet er også unikt i nasjonal sammenheng, med den eneste kjente, eller en av de viktigste lokalitetene for enkelte arter. Det er også enkelte arter som er beskrevet nye for vitenskapen herfra og har sin typelokalitet her. Selv om noen arter er utgått, har lokaliteten fortsatt intakte, sjeldne og særpregete biosamfunn.

Verdien av selve innsjøen er likevel noe forringet gjennom kraftig eutrofiering og utarming av biosamfunn, særlig av vannplanter og fisk. Samtidig er det registrert noe reetablering av mangfold, og med fortsatt skjøtels- og restaureringstiltak, kan sannsynligvis innsjøen i noen grad tilbakeføres i retning av naturtilstanden, med ytterligere reetablering.

Østensjøvannet har likhetstrekk med en gruppe av rike, grunne kulturlandskapssjøer på leirgrunn som finnes på østsida av indre Oslofjord (f.eks. Midsjøvann og "navnebroren" Østensjøvann ved Holstad i Ski-Ås-området), men peker seg ut som den rikeste av disse leirsletteinnsjøene.

Vurdert ut fra verdisetningstabell for middels kalkrik innsjø, DN-håndb. 13, revidert utg. 2015, kommer lokaliteten ut på verdi A - svært viktig, på antall rødlistearter alene. Det er dessuten fortsatt rester igjen av den sårbare (VU) naturtypen kalkrik helofyttsump. Verdivurderingen er også i tråd med tidligere vurderinger (Brandrud 2002; jf. også Økland 1961 og Olsvik m. fl. 1990).

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, juli-aug. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Lokaliteten ble først naturtypekartlagt av Siste Sjanse (nå Biofokus) i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i Oslos byggesone, i regi av Friluftsetaten, Oslo kommune, 2002. Deretter ble den undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, med samme oppdragsgiver, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). I tillegg til dette har det vært gjort en rekke undersøkelser og observasjoner her. Hansen og Falck (2000) har gjort studier av insektfaunaen. Jan Wesenberg har gjort floristiske undersøkelser her i flere faser, siste gang i 2019. Det er dessuten gjort en rekke undersøkelser på ulike dyregrupper lenger tilbake i tid, jf. tekst.

Beskrivelsen her er i stor grad en oppdatering basert på nye og tidligere data samt www.artskart.artsdatabanken.no 2021, nye rødlistearter og revidert DN-håndbok-metodikk og supplert med noen feltbefaringer i 2020.

Området er fredet som naturreservat (1992).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Østensjøvannet ligger midt i Østensjøområdet Miljøpark, omkranset av jorder, plener, skogområder og til dels villabebyggelse og veier. Vannet ligger i en nord-sørgående forsenkning dekket av marin leire. Innsjøen utgjør et areal på ca. 300 dekar og er meget grunn (maks. dyp 3 m). Store mengder marin leire gjør at Østensjøvannet er et næringsrikt vann fra naturens side, i alle fall middels næringsrikt (mesotroft) i sin naturtilstand. På grunn av lite nedbørfelt med mye leire har innsjøen også relativt høyt kalkinnhold og har elementer av kalkkrevende biosamfunn.

Kloakklekkasje fra bebyggelsen gjennom mange tiår, samt avrenning fra landbruk og gjødsling fra fugl, har imidlertid medført at vannet har blitt ekstremt næringsrikt og det ble fra midten av 1900-tallet rapportert om periodevis oksygenvinn i bunnelagene (Vann- og avløpsetaten 2001, Brandrud & Wesenberg 2001). Innsjøen er klassifisert som en av de aller mest eutrofierte i Norge med svært høye fosforverdier og store biomasser av planktonalger. Fosfor har gått ned etter årtusenskiftet, og har stort sett variert i intervallet 0,1-0,2 mg/l (total P) i årene 2010-19 etter å ha svingt opp i 0,8 mg/l tidlig på 1980-tallet. Dette går fram av en rapport om vannets utvikling siden 1979 (Løvstad & Wold 2020). Også planktonalger har svingt på et lavere nivå i den senere perioden. Ifølge rapporten er Østensjøvannet i ferd med å utvikle seg fra en mer typisk eutrof innsjø (blågrønnbakterieinnsjø) til en mer typisk «renseresipient» for diverse andre forurensninger enn fosfor (for eksempel nitrogen, partikler, humus og andre organiske stoffer, salter og metaller). Det er derfor behov for betydelige tiltak for å redusere de høye konsentrasjonene av næringsstoffer, som har en uheldig virkning på de biologiske forhold i innsjøen.

Opp gjennom årene skjedde en rekke uheldige inngrep i og omkring Østensjøvannet som påvirket de biologiske forholdene i vannet. Slitasje og erosjon langs de utgravde kanalene i sørenden av vannet var omfattende og flere øyer med våtmarksvegetasjon drev bort eller gikk i oppløsning. I perioden 1962-1990 ble våtmarksarealet i sørenden av vannet redusert med over 50 %, og reduksjonen fortsatte også i årene som fulgte. Siden 2001 har Østensjøvannets Venner og kommunen gjennomført et prosjekt for å unngå ytterligere degradering av våtmarka i sør. Vegeterte matter med stedegne arter dyrket fram på Seim planteskole i Asker er pelet ned langs deler av breddene og øyer er bygd opp. Dette har hatt varierende effekt. Anleggelse av turveier langs vannet har medført inngrep og erosjon i vannets kantsoner og ført til forstyrrelse av fuglelivet i vannet. Dette har hatt størst betydning for sky fuglearter som for eksempel gråhegre og ulike arter av vadefugl og rovfugl. Det siste tiåret har det vært gjort flere tiltak for å hindre ytterligere erosjon i kantsonen. Turveier nær vannkant både på øst- og vestsida i søndre del av innsjøen har blitt flyttet fra ytre del av strandkanten til lenger inn, og det har blitt satt opp beskyttelsesgjerd for å hindre ferdsel helt ut til vannkanten. Tiltakene har bidratt til å stabilisere vegetasjonsdekket langs breddene av vannet.

Grunnet nærings- og kalkrike forhold og et variert, gammelt kulturlandskap omkring er innsjøen uvanlig artsrik, spesielt når det gjelder bunndyr.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Helofyttvegetasjonen, dvs. den ytre sumpvegetasjonen under vannstands nivå (semiakvatisk vegetasjon), danner belter av varierende bredde langs Østensjøvannet. Mange av utformingene er nesten rene enkeltartsbestander av typen rik helofyttsump (NiN 2,2: L4-3), som er truet naturtype, rødlistet som sårbar – VU). Det som betinger variasjonen, kan være finsonering i fuktighet, variasjon i næringsstatus eller mer tilfeldige forskjeller i etableringshistorie: mange av artene er kraftige klondannere og ett eller noen få individer kan dekke store arealer uten at økologien er så forskjellig fra naboområdet der en annen art dominerer.

Takrør er en av de viktigste bestanddannende artene. Den opptre på grunt vann ut til ca. 0,5 meters dybde, men har et tilgroingspotensial ut til (minst) 1 meters dybde. Arten har opplagt ekspandert med økende eutrofiering gjennom årene. Bredt dunkjævla er under ekspansjon (opprinnelig innplantet ved Østensjøvannet), og danner stedvis belter ytterst mot åpent vann langs innsjøen. Sjøsvakssump fantes tidligere på grunt vann, men det er usikkert om den vokser her lenger.

Stedvis forekommer en nærmest "ugras"-type av sumpvegetasjon, dominert av kalmusrot. Bestandene av denne arten finner en gjerne på grunt vann på steder som er så overgjødslet at ingen andre arter klarer å vokse der. Arten er også utrolig bestandig mot erosjon, idet den kan vokse på nakent mineralsediment utenfor erosjonskanter. Arten ble i sin tid innført til Østensjøvannet og regnes også som en fremmed art i Norge (innført for lang tid tilbake).

Fuktengene opptrer på nivåer over midlere vannstand. Disse domineres ofte enten av mjørdurt eller av vassrørkvein som begge er kraftige klondannere. Mjørdurtengene kan være ensartete eller relativt artsrike. Då-arter, myrtistel, fredløs og kattehale er eksempler på vanligere arter her. Det finnes også mer artsrike fuktenger med innslag av arter som klourt, nikkebrønse (EN) og storengkall. Fukteng med totaldominans av vassrørkvein har svært få andre arter.

Krypkveineng opptrer på mindre arealer der gåsearter holder vegetasjonen i sjakk ved beiting og slitasje. Som oftest er dette ikke opprinnelig fukteng, men tidligere anlagte plenarealer på tilsvarende mark. Krypkvein er ett naturlig hjemmehørende gras som fort blir dominerende. I tilknytning til krypkvein-engene er det gjerne også områder med ren ugrasvegetasjon, betinget av sterk nitrogengjødsling og med arter som stornesle, ugrasmjølke (amerikamjølke, SE) og ullborre (SE). Engrødtopp (SE) har enkelte steder slått seg opp i beita fukteng eller plener. Også enkelte andre arealer kan ha en vegetasjon som likner, med mye krypkvein, som f.eks. bremene langs turveiene. Noen steder er det gåsemure som dominerer tilsvarende steder.

Mindre fuktige deler av våtmarka består av mer sluttet tre- og buskvegetasjon og kan karakteriseres som sumpskog, bl.a. velutviklet vier-, svartor- og bjørkesumpskog langs nordlige del av vestsida, med rikelig myrkongle (kanaler under gjenvoksing?) samt fredløs, mjørdurt, skogsivaks og en del skogburkne. Det er også partier med store ask og gråor. Mye av den åpne våtmarksvegetasjonen er i ferd med å vokse igjen med høyere og mer sluttet med tre- og buskvegetasjon. Gråselje danner pionerkratt ved gjengroing av våtmarksområdene, og representerer en overgangstype mot sumpskog. Krattene kan være relativt stabile mot vannkanter. Unge gråseljekratt har en halvkulefasong med svært tett front og sparsom undervegetasjon, eldre utforminger har mye død i form av skrantende trær, mens andre arter som svartvier tar over, og sumpskogsarter kommer inn i undervegetasjonen.

Oppgraving av kanaler, erosjon og eutrofiering har ført til at mye verdifull våtmarksvegetasjon har gått tapt, og bidratt til at en rekke arter har forsvunnet fra innsjøbreddene. Tapet av våtmarksvegetasjon har vært spesielt stort i sørenden av vannet (Brandrud 2002). I den nordlige halvdel av vannet er imidlertid våtmarksvegetasjonen for en stor del intakt, med større og relativt artsrike arealer nord for Smedbergbekken på vestsida, på Bekkasinmyra på østsida og i nordenden av vannet. Tre truede våtmarksplanter finnes fremdeles rundt vannet i relativt gode bestander: stautstarr (EN), nikkebrønse (EN) og vasstelg (EN) (Wesenberg 1995).

Artsmangfold:

Vannvegetasjonen var svært artsrik før forurensningen skjøt fart på 1950-60-tallet. Det ble da registrert hele 20 naturlig hjemmehørende vannplanter, som rangerte Østensjøvannet som den botanisk rikeste innsjøen i Oslo og Akershus etter Øyeren og Hersjøen (jf. Brandrud 2002). Følgende mer eller mindre sjeldne og kravfulle undervannsplanter hadde forekomster her; sprikevasshår (*Callitriche cophocarpa*), dikevasshår (*C. stagnalis*), hornblad (*Ceratophyllum demersum*), rusttjønnaks (*Potamogeton alpinus*), småtjønnaks (*P. berchtoldii*), butt-tjønnaks (*P. obtusifolius*), småblærerot (*Utricularia minor*), vrangblærerot (*U. australis*, VU) og hesterumpe (*Hippuris vulgaris*), dessuten kransalgen mattglanskrans (*Nitella opaca*), samt på åpne leirbanker dvergplantene vasskryp (*Lythrum portula*, EN) og trefelts evjebloom (*Elatine triandra*, EN).

Videre er flytebladsplanten korsandemat (*Lemna trisulca*, NT) observert her og i tillegg storandemat (*Spirodela polyrhiza*), som er i spredning i Oslo-området, begunstiget/betinget av eutrofiering. Selv om den er kjent fra Østensjøvannet siden 1800-tallet, er den neppe opprinnelig hjemmehørende her. Noe av det samme gjelder sannsynligvis for hornblad. Det er mye som tyder på at denne ble innført til innsjøen på begynnelsen av 1900-tallet, da Haakon Tvetter på Østensjø

gård innførte flere eksotiske planter til vannet og våtmarka, trolig også vasspest, se nedenfor. Flere av vannplantene nevnt ovenfor har trolig gått ut.

De fleste av vannplantene antas å ha forsvunnet i perioden 1974-85 på grunn av forurensning med oppblomstringer av planteplankton (inklusive blågrønnalger) og svært dårlige lysforhold (Brandrud 2002).

Utenom mindre individ av ask (EN) og alm (EN) er det kjent iallfall 4 rødlistete karplanter på lokaliteten i dag, alle truede. Den mest sjeldne arten er vasstelg (EN). Den vokser rikelig på øya rett nord for rasteplassen sydøst for Abildsøfeltet og langs breddene på vestsiden nord for utløpet av Smedbergbekken (inkl. observasjoner 2020). Østensjøvannet naturreservat framstår nå som kanskje landets viktigste område for denne arten. Wesenberg (2011) fant 130 individer i reservatet i 2011 og videre, ca. 40 individer på Bogerudmyra i 2018. Årsaken til artens tilbakegang er utgrøfting av myr, drenering og gjenfylling av dammer og nedbygging av sårbare sumpskog og næringsrike vannkanter, dvs. biotoper som denne lavlandsarten er knyttet til.

Nikkebrønnsle (EN) er funnet på samme øy som vasstelg, videre på øya på østsida der turveien ble lagt om, og på flere øyer på sørøstsida. Arten er knyttet til sårbare voksesteder som næringsrike dammer, vannkanter og sumper i kulturlandskapet.

De øvrige rødlistete karplantene er broddtjønnskaks (VU, helt i nordvest, 2017) og stautstarr (EN, 2016, midtre del, vest). Dessuten er åkerrødtopp (CR, 2018, sørøst) angitt i www.artskart.artsdatabanken.no fra 2018, et gammelt åkerugras, som forsvant fra Norge rundt 1920 med modernisering av kornbruket. Dette er et vanskelig arts kompleks, og angitte funn på Artskart (via Artsobs.) fra nyere tid er all grunn til å trekke i tvil; se beskrivelse, Artsdatabanken: Rødliste for arter 2018, der det framgår at bare én forekomst (Hvaler) synes være dokumentert etter 1954. Den mindre vanlige arten tiggerssoleie er funnet noen få steder.

Få lav- og sopp-arter opptre i den åpne våtmarka. I næringsrike sivbelter og fuktenger kan en del kravfulle mosearter opptre, men dette er foreløpig lite detaljundersøkt. Flaggmose (*Discolium nudum*) ble funnet på en leirbakke i NV-enden av Østensjøvannet i 1964. Her finnes knapt åpne leirbakker i dag, og det er usikkert om denne lokaliteten er intakt. Viersumpskogen kan huse en artsrik soppflora, men data mangler. Broddsoppsnyltekjuke (*Antella niemelaei*, NT) er funnet på østsida av vannet. To mindre vanlig sopparter, seljepute (*Hypocreopsis riccioidea*), er funnet på gråselje langs østsida og nordsida av vannet, mens blånende sotgråsopp (*Lyophyllum leucophaeatum*) er påvist på sørøstsida. Det er usikkert om denne er funnet i viersumpskog innenfor lokaliteten eller kulturpåvirket fukteng på østsida. Ved Harry Fett-dammen nord for innsjøen er denne arten registrert i fukteng/plen.

Østensjøvannet er en klassisk insektlokalitet, der det er foretatt relativt omfattende undersøkelser. Reservatet har en artsrik insektfauna, der blomsterfluene representerer en unik fauna i nasjonal sammenheng, med stor artsrikdom og mange sjeldne arter (Hansen og Falck 2000). Det er registrert flere interessante vanninsekter. Til sammen minst 10 øyestikkerarter er påvist. Videre er vanntegen *Hydrometra gracilentata* (1970-tallet) og vannkalvene *Rhantus grapi* (VU)(1980-tallet) og *Rhantus frontalis* (1960-tallet) registrert, dessuten *Ilybius guttiger* (NT).

I tillegg kommer funn av følgende vanninsekter: kortvingen *Omalium muensteri* (VU), (type-lokalitet; 3 funn i Norge), bladbillen *Donacia semicuprea*, sumpglansblomsterflue (*Orthonovra intermedia*, VU), krokflekkt damblomsterflue (*Anasimyia transfuga*, EN) og tidlig damblomsterflue (*A. interpuncta*, VU), duskbuksvømmer *Sigara striata* og den sjeldne billearten *Telmatophilus schoenherrii* (knyttet til "sivbelter").

I nordenden av Østensjøvannet er soppmyggartene *Megophthalmidia crassicornis* (VU), *Epicrypta limnophila* (VU) og *Phronia portschinskyi* funnet, (de to siste skogarter som kanskje heller lever i Tallbergåsen, også nevnt der), videre soppmyggene *Mycomya britteni* og *M. festivalis* (NT), våpenflua *Odontomyia argentata* (VU), flathornmyggen *Orfelia nemoralis*, hårvingemyggen

Symmerus annulatus (VU) og sommerfuglartene alместjertvinge (*Satyrium w-album*, NT) og brungult neslefly (*Abrostola triplasia*).

I feller i nordenden er det fanget enkelte interessante, dels rødlistete skog- og tørrbakkearter som sannsynligvis egentlig hører hjemme i liene mot Manglerud; løpebillen *Pterostichus quadrioveolatus* (NT) (levested barblandingskog) og kortvingen *Stenus ater* (NT, tørrbakkeart) og soppmyggen *Phronia mutabilis*, *Phronia oblusa* og *Platurocypta testata* (skogarter).

Det er også registrert en rekke arter som da var nye for Norge, som nebbmunnen *Euides speciosa*, dansefluene *Hilara campinosensis* og *Tachydromia annulimana*, styltefluene *Telmargus tumidulus* (NT) og *Thrypticus nigricauda* og parasittvepsen *Leptasis nice*.

To øvrige angivelser av rødlistete arter fra www.artskart.artsdatabanken.no er flammegullveps (*Chrysis viridula*, VU), og tovingen *Hilara albiventris* (DD).

Noen interessante, eldre insektsfunn er gul strandblomsterflue (*Parhelophilus versicolor*) (VU)(1970), spissnutebillen *Protapion varipes* (NT)(1916) og *Thryogenes scirrhosus* (NT) (ifølge Münster (1921) var sistnevnte vanlig ved Østensjøvannet, men den er ikke funnet igjen i nyere tid).

Når det gjelder bløtdyr er (var?) innsjøen blant de artsrikeste lokalitetene for ferskvannsnegl i Norge med 12 registrerte arter på 1950-60-tallet (Økland 1990). En av disse er storskivesnegl (*Planorbarius corneus*, LO). Arten er sannsynligvis satt ut av mennesker før 1900. Vannet er også et av dem som har høyest antall registrerte småmuslinger i Norge, inklusive den uvanlige rustertemusling (*Euglesa personatum*) og kulemuslingen *Sphaeridium lacustre*. I en undersøkelse på 1990-tallet ble de fleste snegl- og muslingartene funnet igjen (Spikkerud 1994). Den store dammuslingen andemusling (*Anodonta anatina*) gikk sterkt tilbake, og ble ikke gjenfunnet på 1990-tallet (Spikkerud 1994), men det er registrert en reetablering av arten i årene som fulgte (Brandrud 2002). Det er mulig at denne og enkelte andre sårbare artselementer kan ha overlevd perioder med kraftige algeoppblomstringer og oksygensvinn i kanalene i Bogerudmyra, der vannkvaliteten hele tiden har vært bedre enn i innsjøen, og siden reintrodusert seg herfra til innsjøen (jf. Brandrud 2002).

I vannet er det påvist hele 3 arter av igler; firøyet flatigle (*Hemicleps marginata*) (Sæther 1963, Spikkerud 1994), liten bruskgigle (*Glossiphonia heteroclita*) og damigle (*Batracobdella paludosa*, DD) (Økland 1961). De to sistnevnte artene ble ikke gjenfunnet av Spikkerud i 1994.

Den kalkkrevende ferskvannssvampen *Ephydatia fluviatilis* er registrert i Østensjøvannet (jf. Jensen 1998).

Fiskesamfunnet ble pr. 1998 karakterisert som preget av ustabile forhold, trolig som følge av stor produksjon av giftproduserende blågrønnalger og periodevis oksygensvinn i de grunne vannmassene (Brabrand 1998, Oslo kommune 2001, Sothøna nr. 25 2003). Fiskebestanden ble betegnet som svært liten i forhold til innsjøens produktivitet, med kun små bestander av abbor, mort, karuss og gjedde. Av disse dominerte abbor, og bestandsstørrelsen av mort var svært liten. Tidligere vandret ål opp i Østensjøvannet. Det ble foretatt en ny undersøkelse i 2014 (garn) (Brabrand et al. 2015) med følgende resultat og konklusjon: «De fiskeartene som ble påvist var abbor, mort og gjedde, mens karuss ikke ble påvist på garn. Sammenliknet med 1998 var det en markert økning i fangstene i de pelagiske områdene. Mens det her ikke ble tatt fisk i 1998, ble det tatt betydelige mengder abbor i 2014. Fravær av småfisk og spesielt de lave fangstene av mort er vanskelig å forklare, men oksygensvinn om vinteren er antagelig en styrende faktor for fiskesamfunnet. Raske nedtappinger i mai kan ha betydning for rekrutteringen hos mort. Forholdene for fisk i Østensjøvannet må uansett karakteriseres som ustabile, men milde vintre og perioder med nedbør som regn kan gi større gjennomstrømning og redusere sannsynligheten for fiskedød pga. oksygensvinn på ettervinteren.»

Både buttsnutefrosk og spissnutefrosk (VU) er trolig vanlige arter ved vannet. Artene er registrert flere ganger de siste årene (www.artskart.artsdatabanken.no, 2021). Våren 2003 ble det registrert betydelig mengder egg flere steder langs vannet. Det er imidlertid ikke foretatt noe nærmere undersøkelse av artenes forekomst ved vannet. For øvrig finnes storsalamander (NT), småsalamander og padde.

Østensjøvannet med nære omgivelser er en av Norges beste flaggermuslokaliteter, med et høyt antall individer av flaggermus gjennom hele sommersesongen. Det forekommer og 6 eller 7 registrerte arter ved vannet: nordflaggermus (VU), vannflaggermus, dvergflaggermus, storflaggermus (EN), skimmelflaggermus (NT) og skjegg- eller skogflaggermus (Gjerde 1997). Nordflaggermus og dvergflaggermus er de vanligste artene ved vannet (Gjerde 1997). Det er ikke mulig å skille artene skjegg- og skogflaggermus fra hverandre i felt. Registreringene ved Østensjøvannet kan derfor være en av artene, eller begge. Mange av flaggermusartene har sannsynligvis tilhold i områdene utenfor reservatet på dagtid, men benytter reservatet under næringsøk om natta (Kjell Isaksen pers. Medd). Av andre pattedyr kan nevnes vånd, som er vanlig i og ved vannet.

Vannet er en av de mest betydningsfulle hekkeområdene for vannfugl i Oslo og Akershus (jf. bl.a. Eie 1993, Dale mfl. 2001). Vannet er en av de viktigste hekkeplassene for toppdykker, sothøne (VU), sivhøne (VU), rørsanger, hettemåke (CR) og knoppsvane i Oslo og Akershus, og for artene toppdykker, sivhøne, sothøne og rørsanger er området nasjonalt viktig. Vannet har dessuten en solid forekomst av stokkand, toppand og hettemåke (CR), som hekker ved vannet. Sistnevnte mange år hekket i store kolonier, som gir økt mulighet for at andre våtmarksfugler kan gjennomføre vellykket hekking i området, jf. predasjonsrisikoen som rev, mink, stormåker og kråkefugl utgjør.

Antallet hettemåke har avtatt betydelig i antall de siste 25 årene, varierer mye i antall mellom år og har de siste årene bare talt noen få hundre par. Det var sterk nedgang i antall hekkende par i 2020, en kollaps som først og fremst synes forårsaket ved at rødrev har svømt ut og forsynt seg grovt med hettemåkeunger, oppdaget første gang i 2018. Tallet for 2021 synes også svært lavt. Statsforvalteren har satt i gang tiltak med "revetau" og Østensjøvannets Venner har laget hekkeplattformer (Sothøna nr. 60, 2020, nr. 61, 2021 og Finn Gulbrandsen, pers. medd.).

Vannfuglene hekker i våtmarksvegetasjonen, spesielt på de øyene som er dannet ved oppgraving av kanalene på innsiden. Kanadagås (SE), som det tidligere er gjennomført bestandsreducerende tiltak mot ved punktering av egg, hekker i mindre antall og får svært sjelden fram unger ved Østensjøvannet (Audun Skrindo, pers. medd.). En rekke mer eller mindre sjeldne fugler har tilhold og hekker trolig år om annet i takerørskogene og i buskmarkene rundt vannet, som nattergal (NT), myrsanger, sivsanger, gresshoppesanger (NT), myrrikse og vannrikse. Vegetasjonen rundt vannet utgjør et viktig overnattingsområde for stær (NT) og låvesvale. Antallet stær har gått ned fra tidligere år, men arten kommer fortsatt i betydelige flokker. Enkelte ganger fanger dessuten flere tusen tårnseilere (NT) og låvesvaler insekter over vannet, og antallet taksvaler (NT) kan også være veldig høyt. Et stort antall arter som ikke eller i liten grad hekker, forekommer også ved vannet i trekkida. Dette gjelder spesielt en rekke arter av gjess, ender, vadere og måker, med stokkand, kvinand, laksand, krikand, brunakke, skjeand (VU), grågås, kvitkinngås, enkeltbekkasin, gluttsnipe, rødstilk (NT), grønnstilk, skogsnipe, strandsnipe, gråmåke, fiskemåke (VU), sildemåke og makrellterne (EN) som de vanligste våtmarksartene.

Fuglelivet om vinteren er mer fattig, men helt i sørenden og ved Bølerbekkens utløp er det som regel åpne råker, der det overvintrer endel stokkender, enkelte gjess og tidvis enkelte andre ender og sothøne. Vannrikse overvintrer også normalt ved vannet. En rekke arter er bare registrert et fåtall ganger og har heller ikke hekket ved vannet.

Det er registrert hele 75 rødlistede fuglearter ved vannet (rødliste 2021) i tillegg til en lang rekke svært uvanlige arter. De fleste av disse er imidlertid bare registrert et fåtall ganger og har heller ikke hekket ved vannet. Disse rødlisteartene (2021) inkludert tre truede, hekker trolig i reservatet

årlig: sivhøne (VU), sothøne (VU), vannrikse (VU), hettemåke (CR) og stær (NT). Følgende rødlistearter forekommer imidlertid regelmessig eller hyppig ved vannet, spesielt i trekktiden vår og høst, men som vi ikke har indikasjoner på at hekker her: hønsehauk (VU), stjertand (VU), skjeand (VU), dvergdykker (EN), lerkfalk (NT), vipe (CR), fiskemåke (VU), makrellterne (EN), taksvale (NT), sandsvale (VU) og gulspurv (VU). Taksvale hekker antakelig i nærheten. Ifølge Sothøna nr. 53, 2017 er antall fuglearter observert ved Østensjøvannet nå oppe i 234.

Rødlistearter i sum for viktigste grupper: KARPLANTER: 10, hvorav tre-fire antas utgått. De fire (utenom alm og ask) som er observert nylig er alle truede; (3 EN, 1 VU). INSEKTER (Omfatter trolig også arter om har et større leveområde): 20, hvorav flere kan være utgått (bare eldre observasjoner). Omtrent halvparten er truede (EN, VU). FLAGGERMUS: 3, hvorav 2 truede, 1 nær truet AMFIBIER: 2, hvorav 1 truet og 1 nær truet FUGLER: hekkende arter, trolig minst 5, hvorav 4 truede. I tillegg anslagsvis 7-10 rødlistede arter med regelmessig forekomst.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Vannet er kraftig eutrofiert, som diskutert i kap. Beliggenhet og naturgrunnlag. Dette var en prosess som først skyldtes jordbruket. Åkrene gikk mange steder helt ned til vannet. Deretter skjøtt forurensingsproblemet fart på 1950-60-tallet. Turveiene rundt vannet ble anlagt på 1960-tallet for at turfolket skulle oppleve nærhet til fuglelivet. Det ble gravet kanaler for å øke avstanden til hekkende fugl og gjøre at de fikk ro fra forstyrrelser og redusert predasjon. Men turveiene gikk stedvis gjennom våtmark, og innsjøbredder ble utsatt for erosjon. Variasjon i vannstand og nedbør samt høy grunnvannstand har bidratt til å skade veiene, som stadig må utbedres. Skulle veiene blitt anlagt i dag ville man ikke valgt de bløtteste partier i våtmarkene (Sothøna nr. 43, 2012). I tråd med dette er et par turveistrekningene omlagt.

Som et av de viktigste friluftsområdene i byggesonen i denne delen av Oslo, er også påvirkningen stor i form av slitasje, tilrettelegging og forstyrrelse av fuglelivet og øvrige dyreliv.

Fremmede arter:

Fremmedarten som volder størst problem pr. i dag er vasspest (svært høy risiko - SE). Den ble sannsynligvis innført i 1925 (sammen med innplantning av våtmarksarter). Arten ble ikke samlet og observert i Østensjøvannet før i 1933, da den ble observert "i mengder"; jf. herbariedata UiO. I dag er vasspest den dominerende undervannsplanten. Den er det dessverre umulig å bli kvitt, og nedbrytning av vasspest- og algebiomasse stjeler så mye oksygen fra vannet at det kan være en trussel mot resten av livet i sjøen, ikke minst fisken. Vasspest ble ikke funnet i vannet i 1995 (Wesenberg 1995), men har nok overlevd i kanalene og ble observert igjen få år seinere. I 2000-2002 hadde arten en meget stor oppblomstring (Sothøna nr. 23 2002). Etter en ny og voldsom vasspest-oppblomstring i 2011 var planten nesten usynlig i 2012. Deretter bygde den seg gradvis opp og i 2014 begynte mengdene igjen å bli betydelige. Veksten tiltok ytterligere i 2015. Ny oppblomstring skjedde i 2020. Typisk for 2014 og 2015 er at det oppå vasspesten la seg tykke matter med alger. Allerede på våren kunne man se de første tegn til algeoppblomstring. Utover sommeren tiltok det dramatisk. Da veksten nådde klimaks i juli-august var nesten hele den sørlige delen av vannet dekket av alger, åpent vann var unntaket snarere enn regelen. Både i 2014 og 2015 ble grønnalger av slektene *Spirogyra* og *Oedogonium* og gulgrønnalgen *Tribonema* påvist. Det går altså i bølger. For å begrense problemet gjennomførte Østensjøvannets Venner i 2011 et lite "pilotprosjekt", hvor de med meget enkle mekaniske hjelpemidler høstet vasspest opp fra vannet. Teoretisk kan dette gjøres i stor skala. I og med at vasspest og alger binder opp store mengder næringsstoffer (nitrogen, fosfor, mineraler og energi), vil slik høsting bidra til at næringsinnholdet i vannet reduseres og på sikt resultere i forbedret vannkvalitet (Sothøna nr. 50, 2015).

På slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet ble de fremmede våtmarksartene kjempesøtgras (HI) og kalmusrot (innkommet før 1800) plantet inn og fikk etter hvert store

bestandsdannende forekomster (Tvester 1925, Wesenberg 1995). Med mange observasjoner pr. aug. 2020 synes begge disse å holde stand.

Kanadagullris er i en årrekke systematisk bekjempet av Østensjøvannets Venner, og denne arten er det nå kontroll på. Den er så å si utryddet fra reservatet. Likeledes bekjempes russekål kontinuerlig, etter hvert som den dukker opp. Kjempespringfrø er ikke gjenfunnet ved vannet etter at Bymiljøetaten har gjennomført systematisk bekjempelse.

Alaska- og sibir Kornell (hhv. SE og HI) har i tidligere år opptrådt rikelig som kratt i reservatet og områdene langs turveiene. Artene har dels spredd seg med fugl, og dels fra uønskete hageavfallshauger i miljøparken. Årlig fra 2017 har Østensjøvannets Venners dugnadsgjeng systematisk fjernet krattene fra Bekkasinmyra. Her har de på noen få år blitt nærmest borte. Området vil bli kontrollert også framover (Sothøna nr. 59, 2020). I 2021 er det fjernet kornell nord i reservatet og langs hele østbredden (Finn Gulbrandsen, pers. medd.).

En fremmed art med hyppig frekvens langs turveiene pr. 2020 er kvitsteinkløver (SE), hovedsakelig en pionerart på skrotemark, men som også kan etablere seg i kalktørrenger og ved sin evne til nitrogenbinding som erteblomst kan bidra til økning i nitrogeninnhold – som nettopp er det man prøver å minske ved skjøtsel på engmark som Sjøli, Bakkehavn og Abildsø. (Samtidig bør man være klar over evt. forekomster av slektningen legesteinkløver (SE) med liknende økologi. Fra miljøparken er den kun angitt fra Bogerudmyra 1974, men er vanlig i Oslo og kan klart komme til å dukke opp ved Østensjøvannet). Ullborre (SE) er en annen skrotemarksart, som er vanlig langs turvei.

Det er flere årsaker til dårlig vannkvalitet. Bunn sedimentene avgir store mengder fosforforbindelser, en kilde til overgjødning det rent teknisk og kostnadmessige er vanskelig å få under kontroll. I perioder har også fuglenes tilførsel av fosfor vært en betydelig kilde til forurensning. En del er gjort ved bestandsreducerende tiltak mot den fremmede arten kanadagås (SE), og mot hvitkinngås i Oslofjorden, ved punktering av egg (jf. Sothøna nr. 45, 2013). Hvitkinngjess som hekker i Oslofjorden besøker Østensjøvannet om høsten.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten utgjør kjernen av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

I ettertid kan man slå fast at kanalgravingen var feilslått med hensyn til å sikre opprinnelige våtmarksarealer og forekomster av truede arter. Fortsatt erosjon av vannets kantsoner og øyer kan føre til at enda mer av våtmarksvegetasjonen går tapt, spesielt i sørenden. Dette vil ha negativ innvirkning på fauna og flora ved vannet.

Enkelte steder skjer det motsatte, nemlig en problematisk tilgroing av våtmarkene: En del kantsoner og øyer er i ferd med å gro igjen med takrør/dunkjevle og dernest sumpkratt. Framvekst av takrør/dunkjevle så vel som krattoppslag kan være av verdi for en del fuglearter, men kan kvele forekomster av opprinnelig, artsrik fukteng og starrsump. Disse forekomstene trues gjennom framvekst av gråseljekratt.

Det hadde vært ønskelig å sikre partier med artsrik fukteng gjennom slått. Starrsumpen tåler muligens noe slått, men neppe regelmessig, og det synes svært vanskelig å motvirke eventuell framvekst og tilgroing med takrør i den verdifulle og sårbare starrsumpen som er igjen. Tørrere deler av våtmarka består av mer sluttet tre- og buskvegetasjon og kan karakteriseres som sumpskog (vier-, svartor- og bjørkesumpskog). På flere øyer (som er resultat av kanalisering) har den åpne våtmarksvegetasjonen vært truet med å vokse igjen, erstattet med tre- og buskvegetasjon. Østensjøvannets Venner, assistert av ØX og adopsjonsskolene, har jevnlig fjernet det meste av

krattvegetasjonen på flere øyer. Hensikten er først og fremst å legge til rette for hettemåkene som liker åpne hekkeplasser, men en bieffekt kan være å bedre forhold for andre våtmarksplanter.

Store trær som vokser fram i plenkantene og på øyene kan med sine røtter virke stabiliserende, men det er samtidig eksempler på at disse fort kan gå overende og forårsake blottlegging av jord og øke erosjon. En måte å oppnå mer stabile trær i disse sårbare strandsonene vil være å holde dem nede ved beskjæring (omtrent som gammeldagse lauving/styvingstrær).

Fortsatt menneskelig forstyrrelse vil være en trussel mot sky fuglearter, spesielt arter som raster ved vannet i trekkiden. Vadere observeres ofte tidlig på morgenen, men flere av dem forsvinner når den første joggeren kommer. For å beskytte disse, og også hekkende fuglearter og plantearter, ble det i 2016 satt opp et markeringsgjerd langs reservatet i den søndre del av vannet (Sothøna nr. 54, 2017). Videre har turveier som gikk nær vannet blitt flyttet lenger bort, både på vest- og østsida i sørlige deler av vannet. Dette er gjort for å skape litt større avstand mellom vannet/ våtmarksbeltet og turveien, og dermed bidra til mindre erosjon og forstyrrelser.

Bekkasinmyra, et jordstykke på østsida av Østensjøvannet, ble av Østensjøvannets Venner ryddet for trær og kratt i 2010. Arealet var da fullstendig tilgrodd. Det var da over femti år siden krøtter hadde beitet på myra. Allerede i 2011 beitet storfe på området, og beiting av hhv. ku og sau har fortsatt i årene etter. Det har vært et tiår med betydelig arbeidsinnsats, fjerning av buskoppslag, stubbebryting, forsøk med brenning og gjerdning. Ved å slippe sau tidlig på beite har man forhindret at uønskede arter som høymol og mjørdurt har fått tid til å etablere seg og dermed dominere beitet. Mens mjørdurten i 2020 «flommet over» på andre engstykker ved vannet, har den dette året vært fraværende fra det beitearealet. Slik sett kunne man også tenke seg beite flere steder. Aktiviteten på Bekkasinmyra er beskrevet i flere artikler i Sothøna, bl.a. nr. 60, 2020.

Som nevnt ovenfor har det i flere år vært aktiv bekjempelse av utvalgte/de mest alvorlige fremmede artene, en arbeidsfordeling mellom Østensjøvannets Venner og Oslo kommune, Bymiljøetaten. Dette arbeidet er det viktig at videreføres.

Litteratur:

Brabrand, Å. 1998. Fiskesamfunnet i Østensjøvannet, Oslo kommune: Artssammensetning, dominans og vurdering av begrensende faktorer. Laboratorium for ferskvannøkologi og innlandsfiske (LFI), -rapp. 179, 19 s.

Brabrand, Å., Pavels, H. og Bremnes, T. 2015. Prøvefiske i Østensjøvannet, Oslo kommune 2014. Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo, rapport nr. 43, 22 s.

Brandrud, T. E. 2002. Kartlegging av biologisk mangfold (naturtypekartlegging) i ferskvann. Innsjøer. Fylkesoversikt i Oslo og Akershus. NINA oppdragsmelding 764, 97 s.

Dale, S. et al. 2001. Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus. Norsk ornitologisk forening, avd. Oslo og Akershus. 362 s.

Eie, K. 1993. Fuglerapport for Østensjøvannet. Årene 1991 og 1992, med tilbakeblikk på 1978-rapporten. Østensjøvannets Venner/Norsk Ornitologisk Forening avd. Oslo & Akershus (upubl.)

Gjerde, L. 1997. Norges beste flaggermuslokalitet, Østensjøvannet. Gudnjoloddi 1:17-21.

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo.

Jensen, C.S. 1998. Truete akvatiske invertebrater i Akershus og Oslo. Norges Jeger- og Fiskeforbund Akershus. Rapport. Münster, T. 1921. Nye norske Coleoptera. Norsk ent. Tidsskr. 1: 118-135.

Løvstad, Ø. & Wold, T. 2020. Østensjøvann (Oslo) – eutrofiering og blågrønnalger 1979-2019. En innsjø i forandring. Limnoconsult/Oslo kommune- Vann- og avløpsetaten, Oslo. 25 s.

Olsvik, H. et al. 1990. Utbredelse og vernestatus for øyestikkere på Sør- og Østlandet, med hovedvekt på forsynings- og jordbruksområdene. - Universitetet i Trondheim, Vitenskapsmuseet. Rapport Zoologisk serie 1990-3. 71+1

Oslo kommune 2001. Restaurering av Østensjøvannet. Prosjekt "Renere Østensjøvann". Slutt-rapport med forslag til tiltak. Oslo kommune, vann- og avløpsetaten. Miljøtilsyn, rapport 2000-0028. Vann- og avløpsetaten.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Spikkerud, E. 1994. Østensjøvannet i Oslo – nytt studium av bunndyr og miljøforhold etter 30 år. Cand. Scient. H-fagsoppgave i limnologi, Biologisk institutt, Univ. Oslo.

Sæther, O.-A. 1963. Østensjøvann. Biologi og miljøfaktorer i en grunn, kulturpåvirket sjø. Hovedfagsoppgave i limnologi, Universitetet i Oslo, 448 s.

Tveter, H. 1925. Østensjøvandet. En monografi. Stensil (upubl.) 19 s.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernadv. Notat (upubl.).

Wesenberg, J., 2011. Vasstelg *Dryopteris cristata* - gjenoppdaget med over 130 individer på vestsiden av Østensjøvannet, Oslo. - *Blyttia* 69: 255-265.

Økland, J. 1990. Lakes and snails. Environment and Gastropoda in 1500 Norwegian lakes, ponds and rivers. Universal Book Services/ Dr.W.Backhuys, Oegstgeest.

Foto: EB 17/6-2021, fra sørenden

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020 Bekkasinmyra

Lok. 14 Bogerudmyra (12b, 2)

ID: BN00064343

ID-Natur2000: 030110135

Naturtype: Vannkantsamfunn (+ Rikere sump- og kildeskog)

Utforming: Rikstarrump og takrør-sivakssump (+ Viersump i lavlandet)

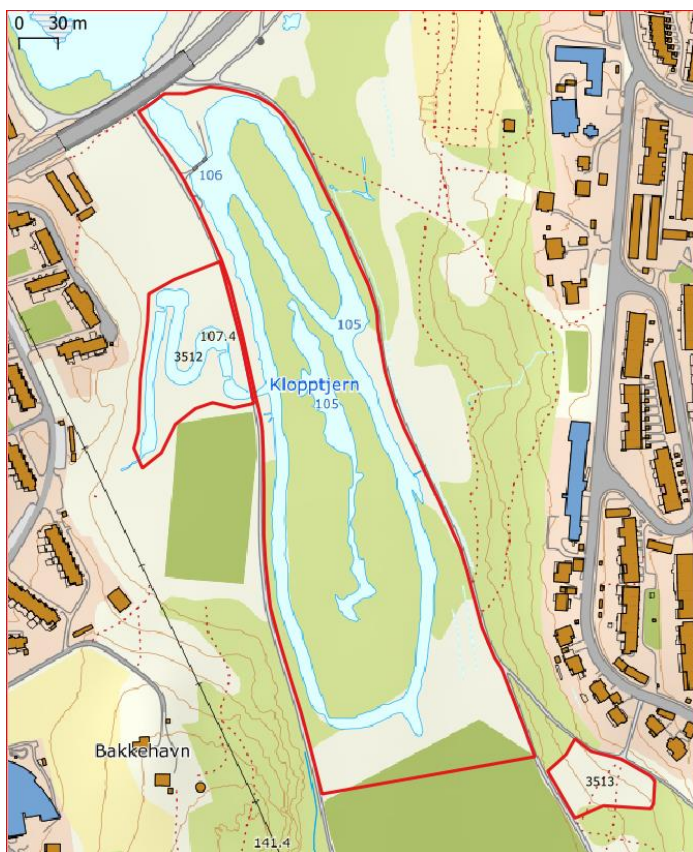
Verdi: A

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 23/7-3021

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Svært viktig (A-område) Bogerudmyra har den desidert mest intakte og artsrike våtmarksfloraen innenfor Østensjøvannet naturreservat, med viktige områder med storstarrsump og flere rødlistete eller svært uvanlige våtmarks- og vannplanter. Den kravfulle storstarrsumpvegetasjonen synes å være av reliktnatur, dvs. fungerer som en meget gammel restforekomst av et element som antakeligvis hadde en større utbredelse i periodene etter istida, da vannforekomstene generelt var mer kalkrike. Fuglelivet på Bogerudmyra er også verdifullt, bl.a. med enkelte sjeldne hekkefugler som her er beskyttet mot predatorer og forstyrrelse. Bogerudmyra innehar store naturverdier, og kan sies å være den delen av våtmarksreservatet som har bevart store natur-elementer i tilnærmet naturtilstand.

Vurdert ut fra verdisettingstabell for vannkantsamfunn, DN-håndbok 13, revidert utg. 2015, kommer lokaliteten ut på verdi A - svært viktig, for antall truede arter i høy kategori (EN, CR) alene. Den skårer også høy vekt på flertallet av aktuelle parametre. Det er dessuten viktige arealer her av den sårbare (VU) naturtypen kalkrik helofyttsump.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 23. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Dette er stort sett en oppdatering mht. registreringer og status de siste ca. femten år (jf. også nye rødlistene og registreringsmetodikk), etter at området er svært godt undersøkt tidligere, jf. Brandrud (2002) og stor registreringsaktivitet gjennom mange år.

Området ble først naturtypekartlagt av Siste Sjanse (nå Biofokus) i 2002 i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i Oslos byggesone, i regi av Friluftsetaten, Oslo kommune. Nevnte data fra Brandrud, der også registreringer av Jan Wesenberg er et vesentlig bidrag, ble innarbeidet i undersøkelse for samme oppdragsgiver, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). Jan Wesenberg har fulgt opp floristiske undersøkelser her i flere faser, siste gang i 2019.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Bogerudmyra ligger sør for selve Østensjøvannet, avgrenset av en turvei som går rundt. Arealet ligger i likhet med Østensjøvannet på marin leire. Karakteristisk for lokaliteten er en bred, utgravd ringkanal som omgir hele våtmarksområdet. Klopptjern, som ligger midt ute i Bogerudmyra (langs et gammelt bekkespor), har i motsetning til resten av Østensjøvann-området stort siktedyp og rustfarget vann. Overføring av lite forurenset vann fra Nøklevann og en demning som skiller vannforekomstene i Østensjøvannet og Bogerudmyra, medførte at ringkanalen med tilliggende våtmarker ble mindre næringsbelastet enn selve Østensjøvannet. Denne overføringen opphørte imidlertid i 2012, og etter dette har vannkvaliteten i Bogerudmyra forverret seg (jf. Sothøna nr. 61, 2021). Overføring motvirket i noen grad eutrofiering, men man er fra forvaltingshold kritisk til overføring av vann fra ett vassdrag til et annet, siden det også kan føre til overføring av organismer, sykdommer mm.

Slitasje og erosjon i nordenden av Bogerudmyra har vært omfattende og førte nesten til at demningen her brast. Med omfattende restaureringstiltak av NVE og Oslo kommune i 2001 ble imidlertid demningen sikret og kantsoner reetablert (Sothøna nr. 19, 2000), og siden restaurert i 2021. Vegeterte matter med stedege arter dyrket fram på Seim planteskole i Asker er også pelet ned langs deler av breddene her for å motvirke erosjon. Anleggelse av turveier har medført inngrep og forstyrrelse av fuglelivet langs kanalene. Dette har hatt størst betydning for sky fuglearter som for eksempel gråhegre og ulike arter av vadefugl.

Bogerud gård har gitt navn til Bogerudmyra som er en del av Østensjøvannet naturreservat. Tidligere ble det her dyrket gras som ble slått og brukt som fôr til dyra på gården. Myra har gjennom lang tid vært drenert. Fortsatt kan man se merker etter grøfter. Gårdsdriften har slik sett satt dype spor, selv om det også har vært andre eiendommer i området som har driftet deler av myra. (Sothøna nr. 44, 2012).

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Vannkantsamfunn er her valgt som hovedtype (jf. også det kunstige kanalsystemet omkring Klopptjern), selv om reelt sett, under dagens hydrologiske regime, ville trolig mesteparten av arealet vokse igjen. Først utvikles gråseljekratt og deretter (som allerede har skjedd noen steder) etableres også treslag som bjørk og svartvier, med Rik sump- og kildeskog som resultat. Den åpne vannkantvegetasjonen ville med dette begrense seg til de laveste arealene, fortrinnsvis kantområdene. Dagens skjøtsel, både her og ved Østensjøvannet har som mål å motvirke dette og holde deler av arealene mest mulig åpne.

Vegetasjonen nærmest kanalene, ved Klopptjern og åpnere deler av våtmarka, består for en stor del av åpen, artsrik sumpvegetasjon (rikstarrsump), men også en del andre typer sumpvegetasjon. Rikstarrsump (NiN 2,2: L4-3) er truet naturtype, rødlistet som sårbar – VU. Dominerende arter er stautstarr (VU), kalmusrot, takrør, myrkongle, vassrørkvein, kjempesøtgras (HI), trådstarr, skogsivaks, slyngsøtvier, mjødurt, kattehale, åkermynte, fredløs og klourt (jf. også Wesenberg 1995). Rikstarrsump-elementene er vurdert som noen av de viktigste og mest sårbare forekomstene innenfor naturreservatet, og har sine klart største, intakte og mest velutviklede forekomster på Bogerudmyra.

Velutviklet rikstarrsump med rødlistearter har et regionalt kjerneområde knyttet til kalkrike kulturlandskapssjøer i Oslo-Asker-distriktet. Mer eller mindre intakt riksumpvegetasjon finnes både ute på "Bogerudmyråya", i kanten av kanalene samt i sumpområdet nordøst for selve Bogerudmyra (dvs. utenfor kanalen, lok. Bogerudmyra øst). Det er også elementer av rik starrvegetasjon i kanten av Klopptjern, bl. a. med den uvanlige, kravfulle arten kjevlestarr (NT). Det er ikke indikasjoner på at regionalt sjeldne eller rødlistede sumpplanter er utgått fra Bogerudmyra. Stautstarr er den viktigste arten i starrsumpene. Arten har et kjerneområde langs kanalene omkring Bogerudmyra, samt på nevnte nabolokalitet. Overgangstyper til storstarrmyr (med flaskestarr eller trådstarr) forekommer, og trådstarr dominerer lokalt ut mot Klopptjern. Mye av våtmarka

består av sluttet og til dels tett tre- og buskvegetasjon og kan stort sett karakteriseres som viersumpskog. Denne sumpskogen er dominert av ulike vierarter, gråselje og bjørk. Det finnes også svartor fåtallig. En del av våtmarksvegetasjonen har vokst igjen med høyere og mer tett trevegetasjon. Det finnes høyreist skog av bjørk og med begynnende etablering av gran, et tegn på et det blir tørrere forhold.

Oppgraving av kanaler med noe påfølgende erosjon har ført til at en del verdifull våtmarksvegetasjon har gått tapt. Kombinert med eutrofiering har dette sannsynligvis bidratt til at elementer av rikmyr med arter som myggblom, gulstarr og jåblom, som var der tidligere, helt har forvunnet (Wesenberg 1995).

Artsmangfold:

Særlig interessante karplantearter på Bogerudmyra er de truede artene kjempestarr (EN), stautstarr (EN) og vasstelg (EN), samt den nær truede tuestarr (NT) og den sjeldne dvergmaure (jf. Wesenberg 1995, Brandrud & Wesenberg 2001). Den mest sjeldne arten er kjempestarr (EN), som har gått tilbake i området, og pr. i dag bare opptrer med en liten forekomst på Bogerudmyra langs den vestre kanalen (www.artskart.artsdatabanken.no, 2018, Jan Wesenberg). Forekomsten er kjent helt tilbake fra 1800-tallet (Høiland 1988), og det er sannsynlig at den representerer en svært gammel restforekomst/primærforekomst knyttet til det rike bekkesystemet fra Klopp-tjern. Bestandsdata tyder på at den gikk tilbake i perioden 1987- 2000 (Brandrud & Wesenberg 2001). Kanalgravingen kan ha ført til en midlertidig framvekst av denne sannsynligvis opprinnelige forekomsten, med en påfølgende, langsam tilbakegang.

Likeledes syntes forekomsten av vasstelg (EN) lite vital, med antatt tilbakegang 1993-2000. Arten sto i overgangen mellom rikstarrsump og et noe høyereliggende, mer eller mindre fastmarksareal, og var truet av en fortetning av gran-bjørkeskog.

Skjøtsel de siste årene synes imidlertid å ha hatt positiv virkning på begge arter, se kap. om skjøtsel nedenfor.

Få lav- og sopp-arter opptrer i åpen sumpmark. Det er funnet én nær truet vedsopp, broddsopp-snyltekjuke (*Anthella niemelaei* NT) (www.artskart.artsdatabanken.no, Hofton). Den mindre vanlige sopparten seljepute (*Hypocreopsis riccioidea*) er imidlertid funnet med rikelige forekomster på gråselje (Arve Græsdal, pers. medd.). Viersumpskogen kan huse en artsrik soppflora, både av jordboende arter knyttet til vier/gråselje (mykorrhizasopp), og ditto vedboende sopp, men data her er sparsomme. I næringsrike sivbelter og fuktenger kan en del kravfulle mosearter opptre (bl.a. tjønnmose- og klomose arter), men dette er lite undersøkt.

Det foreligger ikke fellefangst av insekter fra Bogerudmyra, og insektdataene herfra er sparsomme (Hansen & Falck 2000). Én truet art er registrert på www.artskart.artsdatabanken.no; midjedambloomsterflue (*Anasimyia contracta*, VU). Av amfibier er spissnutefrosk (VU) registrert, og det er stor mulighet for at arten yngler i området. Det er også nylig registrert padde.

Bogerudmyra er i likhet med selve Østensjøvannet et viktig hekkeområde for mange karakteristiske arter for rike kulturlandskapssjøer. De aller fleste artene forekommer imidlertid ikke i like store mengder som i selve Østensjøvannet. Karakteristiske hekkefugler i kanalene er kanadagås (SE), stokkand, sothøne (VU), sivhøne (VU), toppand, et stort antall arter av sangere og sivpurv. Den svært uvanlige og sårbare arten vannrikse (VU) har enkelte år tilhold inne på Bogerudmyra. Dvergspett er registrert og kan kanskje hekke her. Den svært sjeldne isfuglen er sett en gang langs kanalene. Fuglelivet om vinteren er mer fattig, men helt i nordenden er det alltid en åpen råk der det overvintrer endel stokkender, gjess og tidvis enkelte andre vannfuglarter (krikkand, brunnakke, sothøne, kvinand), www.artskart.artsdatabanken.no). Bogerudmyra er et svært viktig område for flere flaggermusarter, som jakter etter insekter om natten. Dette gjelder de samme artene som ved selve Østensjøvannet). Rødlisterte fugler var ut fra rødliste 2015 representert med 21 arter siste tiåret (siden 2011), ti av disse truede.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Tilgroing av våtmarka er en av de største truslene mot det sjeldne og sårbare mangfoldet i området. Den truede naturtypen rik helofyttsump står i fare for å vokse igjen med tett og storvokst tre- busk- og sivvegetasjon. Bogerudmyra har sannsynligvis vært langt mer åpent tidligere, og vært preget av myr, sump og fuktenger. Kanalgravingen har medført en dreneringseffekt som kombinert med redusert oversvømming og endret bruk av området (opphørt myrslått og beite) har gjort at skog har kunnet etablere seg, som nevnt ovenfor.

Tilgroing av helofyttvegetasjonen ("sivbeltene") mot kanalene ser ut til å være liten, men det har på den annen side vært begrenset erosjon og degradering av kantvegetasjonen, sammenliknet med det har skjedd i selve Østensjøvannet. Det har vært noe erosjonsproblemer i nordenden, som er motvirket gjennom utlegging av vegetasjonsmatter. Dette har fungert ganske bra. Storstarrvegetasjonen har en temmelig stabil front mot det åpne vannspeilet. Der krattvegetasjon går helt ut mot vannet kan gråselje og slyngsøtvier delvis vokse over kanalen. Et par steder hvor kanalene er smale med overhengende kratt kan tilgroing være av betydning.

Det er klare indikasjoner på at det i et lengre tidsperspektiv har skjedd en tilbakegang av den nasjonalt truede vegetasjonstypen storstarrsump på Bogerudmyra, selv om den er langt mer dramatisk rundt selve Østensjøvannet (jf. Wesenberg 1995).

Generelt har elementene av ren myrvegetasjon vært mest skadelidende av eutrofiering og tilgroing på Bogerudmyra, og de fleste utpregete myrplantene (herunder den sjeldne myggblom) er helt forsvunnet (Wesenberg 1995). Etter de gamle artslistene (jf. Høeg 1965) var trolig de rene myrpartiene preget av fattigmyr-mellommyr, samt kanskje små partier med overgangstyper rikmyr-riksump, bl.a. med rikmyrsartene gulstarr og jåblom. Det pågår også en gjengroing av Klopp-tjern, og det er usikkert hvilken effekt det har på flora og fauna.

Fremmede arter:

Den innførte arten vasspest er registrert i kanalene, men ikke med så store forekomster som i selve Østensjøvannet (utvikling siden 2004 ukjent, ikke i www.artskart.artsdatabanken.no). Hvitsteinkløver (SE) er registrert langs turvei og kant i sør. Kanadagullris (SE) er tidligere registrert langs turveiene, men systematisk bekjempelse synes å ha medført at forekomster av denne arten er forsvunnet eller redusert.

Forekomst av de introduserte våtmarksartene kjempesøtgras (HI) og kalmusrot er usikre, jf. www.artskart.artsdatabanken.no, koordinater med lav nøyaktighet.

Den fremmede arten harlekinmarihøne (*Harmonia axyridis* (SE)) ble observert her i 2017.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Ulike typer skjøtsel har vært diskutert og praktisert opp gjennom årene, og det kan være kryssende interesser der ett tiltak kan være fordel eller ulempe for ulike organismegrupper. Kanalisingen på 1960-tallet skulle tjene som beskyttelse for fuglelivet ved at det dermed ble skapt øyer som var lite tilgjengelige, både for folk og eggrovere, som rødv. Samtidig virket grøftene drenerende, slik at gjenvoksing av kratt forsterkes. Samtidig er området vanskeligere tilgjengelig for krattrydding. De rødlistede artene kjempestarr og vasstelg skjøttes i dag spesielt ved å holde unna busk- og trevegetasjon. Det er stort behov for å videreføre denne skjøtselen, samt avklare behov for restaurering av arealer som har betydning for disse artene som er forringet. Restaurering og oppfølgende skjøtsel vil kunne kreve betydelige ressurser, på bekostning av naturlig

suksesjon som vil skape naturmiljøer med helt andre typer naturkvaliteter. Det er derfor behov for utarbeidelse en konkret plan der dette avveies nærmere.

I forslag til ny forvaltningsplan (Oslo kommune 2019) er det ikke vurdert nærmere om andre typer restaureringstiltak bør gjennomføres, for eksempel for å øke verdien for fuglelivet. Det presiseres at man i så fall først må ta stilling til hva man ønsker å oppnå, men det er en mulighet er å gjøre Bogerudmyra mye mer åpen ved å fjerne større mengder buskvegetasjon. En slik restaurering bedrer forholdene både for våtmarksfugl og våtmarksvegetasjon, men krever samtidig omfattende oppfølgende skjøtsel, noe som vil innebære betydelige ressurser.

Med hensyn til kjempestarr (EN) er det drevet systematisk skjøtsel av den siden 2006, med årlig skjøtsel fra 2013 etter nøye merking av forekomsten på ettersommeren året før. Fra å være en forekomst som stod i fare for å dø ut, finnes nå arten fra Klopp tjerns bredd til kanalen i vest. Vinteren 2018/19 ble området gjort større gjennom trefelling og krattfjerning. Tilsvarende arbeid ble gjennomført for forekomsten av vasstelg (EN). Skjøtselen her har resultert i at denne forekomsten har utvidet seg fra noen få individer til drøye 40 individer (Sothøna nr. 59, 2020).

Fremmede arter bekjempes, og mer spesielt kan anføres at det har vært en aksjon mot kornell 2017-21. Det er stort behov for å videreføre denne bekjempelsen.

Litteratur:

Brandrud, T. E. 2002. Kartlegging av biologisk mangfold (naturtypekartlegging) i ferskvann. Innsjøer. Fylkesoversikt i Oslo og Akershus. NINA oppdragsmelding 764, 97 s.

Brandrud, T.E. & Wesenberg, J. 2001. Bogerudmyra ved Østensjøvannet: Vurdering av effekter av redusert vanntilførsel, med vekt på botaniske forhold og rødlistearter. OVA-rapp. 2001: 006. Oslo

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo.

Høeg, O.A. 1965. Planteveksten i og omkring Østensjøvannet. [i:] Brun, E. Høeg, O.A. & Sæther, O.A. Østensjøvannet. Østlandske naturvernforening, småskrift nr. 7: 73-93.

Høiland, K. 1988. Forvaltningsplan for truete plantearter i Oslo og Akershus fylker. Økoforsk 1988, 1-62.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernadv. Notat (upubl.).

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 17/6-2020. Oppdemming like sør for Østensjøveien

Lok. 15 Langerudbekken (-)

ID: -

ID-Natur2000: 030113512

Naturtype: Vannkantsamfunn

Utforming: Rikstarrump og tavrør-sivakssump

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 23. juli 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Områdets avgrensning går øst til inntegnete turvei

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten er å anse som et restaureringsområde, men har allerede kvaliteter knyttet til fuglefauna og våtmarksvegetasjon anses lokaliteten pr. i dag å være viktig, verdi B (foreløpig en noe svak B) og med godt potensial for økning av naturkvaliteter på sikt.

Innledning

Arealet er undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 23. juli 2020, i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Dette området har vært dyrka mark, men er nå regulert til friområde med turvei. Ved gjenåpningen av Langerudbekken i 2005 ble det dessuten etablert rensedamper før utløp i kanalen langs Bogerudmyra. Disse er utformet slik at de også er habitater for amfibier, vannfugl og andre våtmarksarter. Dette framstår som en åpen og meandrerende (slyngende) bekk ut i kanalen

rundt Bogerudmyra, der tersklene renser vannet (Oslo kommune 2019). Grassletta sør – sørøst for polygonen er driftet som fotballbane (Langerudbanen/Merkantilfeltet). Det er i forvaltningsplanen fremmet forslag om restaurering av fotballbanen til naturområde inn mot Bogerudmyra, og omlegging av turveien. Detaljer omkring anlegget er beskrevet i Sothøna nr. 51, 2016.

Langerudbekken har sine kilder i området ved Bakkehavn gård. Opprinnelig rant bekken ut i Klopptjern, det lille tjernet ute i Bogerudmyra. På 1960-tallet ble denne delen av Bogerudmyra skilt fra resten av myra med kanaler langs turveien. På omtrent samme tid ble bekken lagt i rør over gressletta mot Bogerudmyra som tidligere var dyrket kulturmark.

Det er pr. i dag en flytende grense mellom dominerende våtmarksvegetasjon, fuktenger og tørrere eller mer mosaikkpreget vegetasjon nordover. Grensa er dermed valgt slik at det våtere partiet omkring det meandrerende bekkepartiet er inkludert, slik det også er lagt inn av Bymiljøetaten, men hos dem som del av Bogerudmyra. Det er nå skilt ut som et mer suksesjonspreget område.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Dette tidligere jordbruksarealet ligger på vestsida av Bogerudmyra og Klopptjern og nord/ nord-vest for fotballbane (Langerudbanen).

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Vannkantsamfunn er her valgt som hovedtype, siden det biologisk mest sentrale arealet her er våtmarka omkring den gjenåpnede bekken. Omkring de fuktigste delene av våtmarka er det betydelige arealer fukteng. Både dette og de mer perifere, åpne sumpdelene er for det meste åpen mark, men ville utvikle seg til rik sump- og kildeskog med gråseljekratt som en første fase dersom det var overlatt til fri utvikling. Med den skjøtselen som drives er det bare mindre partier langs bekken lengst vest som kan kategoriseres som sump- og kildeskog, selv om det står enkelte trær og bukspartier lengst i øst også (ved brua).

Fuktengene er karakterisert av mjøddurt, som mange andre åpne våtmarker i Østensjøvannet miljøpark. Dominerende sumpplanter er bredt dunkjevle, myrkongle, skogsivaks, myrtistel og vasshøymol. Svært vanlig er også fredløs. Her er også innslag av kattehale, vassrørkvein, bekeblom, flikbrønse, slyngsøtvier, myrrapp, og hestehov. De grunne partiene i dammene er dekket med våtmarksvegetasjon, dels ved utsetting av stedeagne planter (tilfelle for stautstarr, VU, som ble observert), dels ved naturlig innvandring. Gulstarr ble observert nord i området (ikke observert ved Østensjøvannet siden Wesenberg (1995)). På flekkvis litt tørrere mark ses også rester av arter som kan vitne om gammel brakkmark etter jordbruksdrift, som engreverumpe, kveke, sølvbunke, åkertistel, rødsvingel, stornesle, grasstjerneblom og engrapp. I kantene av området er det stedvis innslag av tørrengvegetasjon, med bl.a. store mengder gulflatbelg og fuglevikke.

Artsmangfold:

Området er et verdifullt raste og næringsøksområde for ender og vadere og et yngelområde for spissnutefrosk (VU). Det er også observert padde. Tre rødlistete fuglearter er registrert herfra de senere årene og lagt inn på www.artskart.artsdatabanken.no; myrrikse (EN), sivhøne (VU) og gresshoppesanger (NT). Stautstarr (VU) ble plantet ut i området like etter gjenåpning og restaurering av området, og har greid seg bra. Plantene ble hentet fra et sumpområde ved parkeringsplassen på sørøstsida av Østensjøvannet. I forbindelse med gjenåpningen ble det også plantet ut nikkebrønse (EN), som ble hentet fra engene på nordsida av Bølerbekkens utløp. Disse plantene ser det imidlertid ut som har utgått, sannsynligvis som følge av konkurranse med annen vegetasjon.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Arealet er en reetablert våtmark etter en antatt lang periode med jordbruksdrift, etter at Lange-rudbekken ble gjenåpnet 2005. Området har høyst sannsynlig opprinnelig vært naturlig våtmark.

Fremmede arter:

Området har innslag av ullborre (SE) og dagfiol (HI), og det er en ganske stor forekomst av forvalurt (HI) inntil bekkeløpet lengst i sørvest i området. Tidligere er det også registrert noe kanadagullris (SE), men det ser ut til at denne har utgått som følge av bekjempelse.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Området er helt avhengig av skjøtsel, inkludert fjerning av oppslag av gråselje og andre trær, om det ikke skal vokse igjen med krattskog. Arealet er lett tilgjengelig for jevnlig skjøtsel, jf. sammenlikning med Klopptjernområdet. Mesteparten av området er derfor i nyere tid skjøttet ved årlig slått på sensommeren og fjerning av oppslag av unge trær. Alt plantematerialet er fjernet i forbindelse med slått. Dette arbeidet bør videreføres. For å utvikle en mer artsrikt fuktenger er det ønskelig at slått gjennomføres såpass tidlig på ettersommeren at mjørdurt ennå ikke har utviklet frøstander.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Lok. 16 Bakkehavntoppen (15, -)

ID: BN00064189

ID-Natur2000: 030112612

Naturtype: Slåttemark

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 14. juli 2014 Øystein Folden, Solfrid Helene Lien Langmo, Bioreg., 23. juli Egil Bendiksen, NINA

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Figur 2. Kart fra Gislink. Rødt felt viser lokaliteten med skjøtselsplan. Grønt skravert område lenger øst er naturtypelokaliteten med gammel boreal lauvskog, og dessuten en lokalitet med småbiotoper. Øverst til høyre en naturtypelokalitet knytta til viktige bekkedrag. Bebyggelsen på Bakkehavntoppen sentralt øverst i bildekanten.

Kart hentet fra Langmo et al. (2014).

Verdivurdering:

Mesteparten av arealet består i dag av høye og bredblada gras, mest typisk engreverumpe. Kraftig gras og nitrofile arter er klare tegn på næringsanriking, som vanligvis skyldes manglende fjerning av avling over lengre tid. Arter som engreverumpe og timotei tyder i tillegg på at området er pløyd og tilsådd for noen tiår siden. Kraftig vegetasjon vil over noe tid utkonkurrere planter som er små og har bladrosett, slike som tradisjonelt fantes i ugjødsle slåttemark før pløying, gjødsling og tidlig slåttetidspunkt ble vanlig. Beite gjennom hele sommeren, slik at plantene ikke får blomstre ferdig og frødd seg, og at næringen i vegetasjonen bare blir tilbakeført (i form av husdyrgjødsel) og ikke fjernet, vil ofte gi et lignende resultat. Innenfor lokaliteten finnes det imidlertid også noen bergflater. I overgangen mellom bergflater og eng og stedvis ellers finnes grunnlendte områder med rester av opprinnelig og ganske artsrik engvegetasjon inkludert den nær truede enghavre. Kantsonen rundt disse er i dag typisk bare ca. 10-50 cm bred.

Etter faktaark for slåttemark fra 2014 oppnår ikke lokaliteten vekt på parametrene tilstand og antall engarter. Lokaliteten oppnår heller ikke vekt etter parameteren rødlistearter, da ask (EN) er eneste rødlistearter, og denne regnes ikke å ha tilknytning til slåttemarka. Lokaliteten oppnår derimot høy vekt på parametrene størrelse og landskapsøkologi, med nærhet til andre natursystemkomponenter.

Lokaliteten hører trolig reelt sett hjemme i NiN 2,2-type T41 Oppdyrket mark med preg av seminaturlig eng, heller enn seminaturlig eng/slåttemark (T36) i streng forstand.

Likevel finnes verdier fra den opprinnelige vegetasjonen i kantsonene, og hele lokaliteten har et svakt restaureringspotensial, i og med at den i dag skjøttes som slåttemark med sein slått og fjerning av avlingen. Beliggenheten virker å være lite preget av fysiske inngrep. Et viktig moment er også verdien dette grønne arealet har i bymiljøet, og den kulturhistoriske verdien lokaliteten har i det gamle jordbrukslandskapet omkring Østensjøvannet.

Langmo et al. (2014) har klassifisert arealet som naturtype: kunstmark (jf. NiN 1), med verdi: uprioritert, dvs. at lokaliteten ikke skal legges inn i Naturbase (noe som til nå har vært tatt til følge). Denne konklusjonen endres her til å samsvare med en konklusjon Langmo et al. (2017) har kommet til for lok. BN00064434 Ulsrud T-banestasjon i nærheten, et åpent restjorde, som i varierende grad har vært gjenstand for skjøtsel. Her rådes det til at lokaliteten forsøkes videreført i Naturbase til tross for at lokaliteten strengt tatt ikke kan defineres som slåttemark på registreringstidpunktet, dette i første rekke på bakgrunn av oppstart av god skjøtsel av området, restaureringspotensial og kulturhistorisk verdi.

Ut fra dette har vi her tatt det valg å gi lokaliteten lokal verdi (C) som slåttemark, som er i tråd med den skjøtsel som er gjennomført siste ti år. Dette er også i samsvar med hva som er gjort for flere restlokaliteter av jordbruksmark langs Alna-vassdraget, som ikke har vært gjenstand for jord- eller terrengforstyrrelser etter landbrukets opphør og hvor arealene iallfall i en slutfase ble brukt som kubeite.

Som nevnt ovenfor er det er en rekke grunnlendte partier med berg i dagen og så grunn jord omkring at det må være flere øypartier her som ikke er pløyd opp. Her er det mange steder innslag av mer klassisk eng-/tørrengflora. I tilknytning til disse partiene er det de senere årene gjort funn av den rødlistete arten dvergforglemmegei (VU- truet), og dessuten vårstarr (Jan Weisenberg).

Arealet skjøttes som slåttemark, og med stor interesse for at dette skal fortsette. Etter en del år med riktig skjøtsel kan lokaliteten etter hvert fremstå som ei fin blomstereng/slattemark.

Tilstanden bør evalueres hvert femte år med hensyn til hvilken utvikling arealet har under pågående slåtregime.

I sum gis lokaliteten lokal verdi, C.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 23. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Området ble naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007).

Lokalitetsbeskrivelsen er utarbeidet av Solfrid Helene Lien Langmo og Øystein Folden basert på feltarbeid 14.07.2014 etter oppdrag fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus (Langmo et al. 2014), men verddivurdering er noe endret etter undersøkelsen i 2020. Den naturfaglige undersøkelsen i 2014 ble gjort fordi det skulle lages skjøtelsesplan for lokaliteten. Selve beskrivelsen nedenfor er i stor grad en gjengivelse av Langmo et al. (2014), basert på typer etter NiN 1,0, bortsett fra tillegg for registrerte fremmede arter 2020 og utført skjøtsel etter 2014.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger sørøst for gården Bakkehavn, litt sørvest for Østensjøvannet i Oslo kommune. Berggrunnen i området består av granat-biotittgneis, biotitt-muskovittgneis, stedvis amfibolitt og kalksilikatlinser, stedvis migmatittisk. Løsmassene består for det meste av bart fjell, stedvis med tynt dekke. I forsenkningene finnes tynne fjord-/strandavsetninger (www.ngu.no). Lokaliteten ligger i boreonemoral vegetasjonssone, og dessuten i overgangsseksjon mellom oseaniske og kontinentale vegetasjonsseksjoner (OC). Avgrensningen er basert på GPS-målinger og ortofoto. Tilgrensende arealer består av beitemark i vest, og ellers av lauvskog og bebyggelse. Skogen øst for lokaliteten er avgrenset som naturtypen gammel boreal lauvskog med verdien lokalt viktig – C. I dette området finnes også en lokalitet med småbiotoper av samme verdi.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Hva gjelder vegetasjonstyper, beskriver Langmo et al. (2014) det slik (men se momenter fra 2020-undersøkesen under verdivurdering): «Frisk næringsrik gammeleng (G14) er dominerende med overgang til frisk/tørr middels baserik eng i lavlandet (G7) i kantsonene. Utformingen har mest trolig vært dunhavre-dunkjempe-utforming (G7b). Her kan jo også ha vært tørr, meget baserik eng i lavlandet (G6), rett og slett fordi lokaliteten ligger i et område og på bergarter der denne bør kunne finnes, men utenom en tue eller to med enghavre (NT), fant vi ingen arter som tilsier dette. En del arter fra kantene finnes også på den grunnlendte marka inntil enga. Denne er av typen bergflate og bergknaus (F3), knavel-småbergknapp-utforming (F3c).»

Den mindre vanlige og sørlige sopparten dueblå kremle (*Russula azurea*) ble funnet i kanten mot beitepåvirket furuskog i sørøstre del av lokaliteten (Egil Bendiksen 2020).

Artsmangfold:

Det aller meste av lokaliteten er fullstendig dominert av engreverumpe og timotei, med innslag av høgstauder som bringebær, mjøddurt og geitrams. I kantsonene, og i områder med mer grunnlendt mark finnes spredte rester av den opprinnelige engvegetasjonen i området. Her finnes arter som sølvmore, flekkmore, gulmaure, engknoppurt, knollerteknapp, harestarr, dunhavre, enghavre (NT), gulaks, kveinarter, rødkløver, gullkløver, prestekrage, blåklokke, ryllik, småsyre og knavel sp. Enkelte av disse artene finnes også flekkvis ute på selve enga, men da i små forekomster. Det finnes en del yngre lauvtrær, spesielt av bjørk og osp på lokaliteten, samt en forekomst av noe yngre ask (EN).

Det er registrert én nær truet insektart, svartvinget engrovflue (*Dioctria oelandica*, NT) (Hansen & Falck 2000).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Det aller meste av lokaliteten har på et eller annet tidspunkt vært pløyd til åker og/eller tilsådd. I tidsskriftet til Østensjøvannets venner finner en at gården har en forholdsvis kort historie som selvstendig bruk, og at den lå under Abildsø til 1875. Etter dette dukket navnet Bakkehavn opp. Husene på gården ble oppført sist på 1800-tallet, og det går fram at stallen i 1900 hadde plass til tre hester, og fjøset til 20 kyr. I dette året er det oppgitt en hest og to kyr på gården. På gården, som var ca. 60 mål stor, ble det dyrket korn, høy og poteter. Rett etter 2. verdenskrig ble gården ekspropriert, og det ble drevet storfe og griseoppdrett noen år. Storfeholdet opphørte rundt 1950, mens det resterende dyreholdet, herunder gris, hest og høns opphørte i 1968. I 2002 ble Bakkehavn gård inkludert i Østensjøområdet Miljøpark. Driftsbygningen på Bakkehavntoppen brant ned til grunnen i 1955, og ble aldri gjenoppbygget. Hovedhuset står den dag i dag, og huser nå en friluftsbarnehage (Kilde: Sothøna, 2007). Ut over dette har det vært lagt ned stor innsats for å bekjempe svartelistearter som kanadagullris og russekål (Kilde: Østensjøvannets venner). Det var også spor etter rydding av lauvtrær på lokaliteten.

Fremmede arter:

Solfrid Helene Lien Langmo fant i 2014 kanadagullris (svært høy risiko - SE), russekål (SE), fagerfredløs (SE), hagelupin (SE), ugrasmjølke (SE), rødhyll (SE) og vårpengurt (PH). Alle disse finnes nok innenfor lokaliteten fremdeles og de fleste ble gjenfunnet av Egil Bendiksen i 2020. I tillegg ble det i 2020 funnet blankmispel (SE), sprikemispel (SE), alaskakornell (SE, 1x) og blåhegg (SE, 1x). Østensjøvannet Venner har bekjempet flere av de fremmede planteartene i området, noe som er viktig at videreføres og gjerne styrkes til å omfatte flere fremmede arter.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er en del av Østensjøområdet Miljøpark. I nærområdene finnes flere områder med beitemark som fremdeles er i hevd, både i tilknytning til Bakkehavntoppen og på de nærliggende gårdene. Områdenes sentrale beliggenhet ved Østensjøvannet utgjør således en viktig kulturhistorisk verdi i Oslo kommune, der det aller meste av de tilsvarende tidligere jordbruksområdene er nedbygget til bolig- og industriformål.

Skjøtsel og hensyn:

Lokaliteten bør innenfor de arealer som er dominert av engreverumpe slås to ganger per sesong, og avlingen må fjernes. I kantsonene slås det en gang, sent og ikke før i slutten av juli. Avlinga fra kantsonene tørkes på bakken et par dager før den fjernes. Avlinga fra disse kantsonene kan med fordel spres utover i de mer sentrale områdene av lokaliteten like etter slått for å fremme frøspredningen og etableringen av mer artsrik engvegetasjon på disse arealene. Lokaliteten må ikke pløyes, gjødsles eller sprøytes. Lauvskog i kantsonene og innenfor lokaliteten må holdes nede for å hindre gjengroing og skyggevirking.

Skjøtelsplan (gjengitt med få justeringer):

MÅL iht. BIOREG-rapport 2014: Hovedmål for lokaliteten: - Lokaliteten skal holdes åpen, og det skal søkes å gjenvinne tidligere verdi som slåttemark
Konkrete delmål: - Arealet skal slås og avlinga fjernes - Skogen rundt lokaliteten skal ikke få vokse seg inn på enga, og det kan være aktuelt å tynne noe. Kratt inne på enga skal fjernes. Tilstandsmål arter: Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing: - Arter oppført på Norsk fremmedartsliste skal fjernes. Før slått er det viktig at forekomster av fremmedarter som er kommet så langt i utviklingen at de kan slippe frø, eller spre seg på annen måte, blir fjernet. Tiltak: - Arealer dominert av engreverumpe skal slås to ganger årlig for å utarme jorda, første gang gjerne i juni og neste gang mot slutten av august. Avlinga skal fjernes. Avling i form av grovt gras og bringebær kan fjernes med en gang. Der det er innslag av blomster slås bare i august og avlinga få tørke på bakken i alle fall to dager, slik at frø får modne og drysse på bakken. Blomstene kan etter hvert som jorda utarmes, gjerne spres utover lokaliteten før tørking, for å fremskynde frøspredningen. - Kratt ute i enga fjernes, enten ved lav nedskjæring eller ved fjerning av røttene. - Langs kanten kan en gjerne tynne litt år om annet. Mot sørøst fins det en naturtypelokalitet med gammel boreal lauvskog. Mot dette arealet skal det ikke tynnes. - Fremmedarter skal fjernes. Artene framgår av artslista. Hagelupin, som er en særlig problematisk fremmedart her, må fjernes FØR planten er i blomst. Blomstrende skudd som ikke blir fjernet, vil kunne utvikle spiredyktige frø.

Skjøtsel etter BIOREG-rapport, 2014: På bakgrunn av anbefaling gitt av Brandrud (Oslo kommune 2007) og at skjøtsel etter hvert kan gi området nest høyeste naturverdi, dvs, et B-område, ble det startet slått og noe trefelling i 2011. Etter hvert ble det foretatt slått både vår og høst, samtidig som det er fjernet kratt og trær. .

Litteratur:

Langmo, S. H., Folden, Ø. & Oldervik, F.G. 2014. Skjøtelsplan for ei slåttemark på Bakkehavntoppen i Oslo kommune. Bioreg AS rapport 2014: 10. ISBN; 978-82-8215-273-0.

Lokalhistoriske bildebaser i Oslo, Østensjø lokalhistoriske bilder: <http://bildebaser.deichman.no>

Riksantikvaren: <http://www.kulturminnesok.no/Lokaliteter/Oslo/Oslo/Bakkehavn> Fylkesmannen, brosjyre om hagerømlinger i Indre Oslofjord: http://www.fylkesmannen.no/Documents/Dokument%20FMOA/Miljø%20og%20klima/Naturmangfold/Hagerømlinger_IndreOslofjord_brosjyre.pdf

Østensjøvannets Venner, Årsmelding mars 2013-mars 2014.

Østensjøvannets venner, Sothøna, Nr. 34 – november 2007 – årgang 18

Østensjøvannets venner, Hjemmeside: <http://www.ostensjovannet.no/>

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Lok. 17 Bakkehavn sør (16a, 6)

ID: BN00063782

ID-Natur2000: 030110426

Naturtype: Gammel boreal lauvskog

Utforming: Gammel lauvblandingskog

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: (16,) 23/7-2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten utgjøres av en rik hagemarkspreget skog med innslag av grove, gamle hasselkratt langs mosedekket, høy bergvegg, og ellers en blanding av boreale og edle lauvtrær der det inngår spredte gamle trær/tregrupper med selje, hengebjørk og spisslønn. Det er en smakssak om man klassifiserer den som gammel boreal lauvskog eller rik edellauvskog: med undertype lågurt-hasselkratt. Området er mangelfullt undersøkt, spesielt for sopp og insekter. Ut fra parametrene størrelse og potensial for rødlistearter, vurdert ut fra lokalitetens gammelskogselementer gis som tidligere, verdi C – lokal verdi.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 23. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først lagt inn av Siste Sjanse (nå Biofokus) i 2004. Det ble undersøkt mer i detalj av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området er i nordvest avgrenset av de bratte, mosedekte bergveggene fra åspartiet mot Bakkehavn gård, turveien rundt Bogerudmyra i øst og bebyggelse langs Paal Bergs vei i vest-sørvest. Store deler av området har tidligere vært beitemark-hagemark. Området er påvirket av en nedgravd vannledning i nord med sekundær ugrasvegetasjon. Området er østvendt og grunnlendt, med en god del berg i dagen. Inn mot bergveggen er det en del stein og skredjord. For øvrig er det en del marine sedimenter.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Det rikeste og mest interessante partiet er den gamle hagemarkskogen langs bergrota i nordvest. Her er det en rik lauvskog med mye hassel og med overstandere av selje, osp og bjørk, dessuten hegg, samt litt spisslønn og gråor. I tillegg til enkelte gamle, grove hasselkratt forekommer det enkelte gamle trær av bjørk, osp og selje og enkelte gadd og mye lauvtrekøyer. I nedre del, helt i nord, er det også store grantrær. Før området ble tatt i bruk til jordbruk antas

at dette har vært en lågurtgranskog, der hassel også har vært viktig art. I 2020 ble det observert arter som trollbær, skogburkne, ormetelg, kratthumleblom (mye), skogsnelle, hengeving, gaukesyre, snerprørkvein og markjordbær. Området er i sum ganske skyggefullt og artsfattig med mye naken skogbunn. Tettere undervegetasjon og noen flere karplantearter kommer inn i øvre del, med blant annet skogstorkenebb, gjerdevikke og stankstorkenebb. Om våren er det spredte partier dominert av hvitveis. Utover mot den tilgrensende åpne engmarka er det en sone med yngre gjengroende lauvskog av selje, osp og bjørk.

Artsmangfold:

Marianøkleblom (VU), en av få forekomster i Østensjøvannområdet, ble observert på lokaliteten i 2004. Områdets sopp-, lav- og moseflora er lite kjent. Bergveggene har en velutviklet moseflora, men hovedsakelig av lite kravfulle arter. Sopparter registrert i www.artskart.artsdatabanken.no er praktkjuke (*Steccherinum nitidum*), hasselkjuke (*Dichomitus campestris*), småporekjuke (*Skeletocutis nivea*), putekjuka (*Phellinus punctatus*) og seljekjuka (*P. conchatus*). Grove hasselkratt med død ved kan huse sjeldne, vedboende sopparter, og her kan det også være sjeldne, jordboende sopparter. Områdets fauna av virvelløse dyr er ikke kjent, men bl.a. gamle hasselkratt med mye død ved kan huse sjeldne og rødlistede arter. Arealet har betydning som matsøkings- og rasteområde for flere arter småfugl. Lokaliteten har betydning for en rekke skoglevende fuglearter og er et viktig hekkeområde for bl.a. troster, finker og meiser. Rådyr observeres ofte i området.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Det er mye søppel i biotopen, trolig særlig sluppet ned fra toppen ovenfor.

Fremmede arter:

Det ble observert pr. 2020-22 en del rødhyll (SE) nær kanten mot enga utenfor, dels større busker.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Det skjer en viss tilgroing/fortetning av bestandet. Her foreligger ulike alternativer. Ett av dem er å overlate arealet til fri utvikling. Da kan det med tida utvikle seg til en grandominert skog. Lokaliteten synes imidlertid å ha eldre hagemarkselementer (bl.a. gamle hasselkratt) som vil være interessante å ta vare på. I tillegg til hasseldominerte elementer har en her mulighet for å framelske/videreutvikle en åpen bjørk-osp(-selje)- hagemark med etter hvert gamle trær og med miljøkvaliteter som det i dag finnes lite av i miljøparken. Særlig vil lokaliteten være egnet for å få fram gamle, grove, hule osper, som er et karaktertrekk ved grunnfjellsområdene på østsida av Oslofjorden. Grove, hule osper er et meget viktig habitat for hakkespetter, samt vedboende insekter og sopp. Den siste av de to hovedvalgmulighetene ville være i god overensstemmelse med kulturlandskapslokalitetene omkring, som skjøttes aktivt.

Rydding av død ved og hogst for å få bedre utsikt kan fjerne livsmiljøer for arter som er avhengig av død ved og gamle trær.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Lok. 18 Langerud nord (16b 5)

ID: BN00064186

ID-Natur2000: 030111263

Naturtype: Slåttemark

Utforming:

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 23. juli 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Etter faktaark for slåttemark fra 2015 oppnår ikke lokaliteten vekt på parametrene tilstand og antall engarter. Lokaliteten oppnår derimot høy vekt på parametrene størrelse og landskapsøkologi, med nærhet til andre natursystemkomponenter. Den oppnår ellers lav vekt på typevariasjon, da det meste av arealet fremstår som relativt ensartet. (Etter NiN-systemet ville den reelt sett høre hjemme i NiN 2,2-type T41 Oppdyrket mark med preg av seminaturlig eng, heller enn seminaturlig eng/slåttemark (T36) i streng forstand).

Hele lokaliteten har et svakt restaureringspotensial i og med at den i dag skjøttes som slåttemark med sein slått og fjerning av avlingen. Beliggenheten virker å være lite preget av fysiske inngrep. Et viktig moment er også verdien dette grønne arealet har i bymiljøet, og den kulturhistoriske verdien lokaliteten har i det gamle jordbrukslandskapet omkring Østensjøvannet.

Her rådes det til at lokaliteten forsøkes videreført i Naturbase til tross for mangel på verdi som slåttemark i streng forstand etter DN-håndbok 13-kriteriene, dette i første rekke på bakgrunn av interesse for skjøtsel i området, kulturhistorisk verdi og som ledd i forvaltning av lokaliteten.

Arealet skjøttes som slåttemark, og med stor interesse for at dette skal fortsette. Etter noen år med riktig skjøtsel kan lokaliteten etter hvert fremstå som ei fin blomstereng/slåttemark.

Det som er en spesiell verdi her allerede i dag, er de store forekomstene av den mindre vanlige og konkurransesvake arten storengkall.

Tilstanden bør evalueres hvert femte år med hensyn til hvilken utvikling arealet har under pågående slåttregime.

I sum gis lokaliteten lokal verdi, C.

Innledning

Oppdatert for rødlistet og nye interessante arter på www.artskart.artsdatabanken.no, undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 23. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Lokaliteten er først innlagt som naturtype: småbiotoper av Siste Sjanse i 2004. Det ble undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 for Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007).

Lokaliteten har i Naturbase feilaktig vært kalt Bakkehavn sørvest. Arealet ligger sør-sørøst for Bakkehavn, som rett angitt i Oslo kommune (2007). Det er likevel lett å blande med skoglokaliteten Bakkehavn sør, som ligger rett nordafor. Navn endres her til Langerud nord, som er mer entydig og som også gjenspeiler at mesteparten av arealet har tilhørt Langerud gård, som framgår av gårdsnr. 162. Gårdsbygningene ligger fortsatt hundre meter sør for lokaliteten.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området dekker de åpne ødeengene øst for skrenten ved Bakkehavn og ligger vest for turveien ved Rustad idrettsfelt. Enga har i tidligere tider vært dyrket. Arealet nederst mot turveien ble

anlagt som plen for omtrent 30 år siden. I begynnelsen av 1990-årene fikk imidlertid plenarealet gro til. De siste årene har enda blitt slått en gang i året på ettersommeren.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Brandrud (Oslo kommune 2007) beskriver området slik: "Som tidligere åker- og plenmark har engene en forholdsvis triviell flora, men utmerker seg med store forekomster av to sjeldne pionérrarter som opptrer rikelig i Østensjøvann-området; engrødtopp og storengkall. Forekomsten av storengkall er uvanlig stor (Wesenberg 1995). Enga er i gjengroing i kantene."

Det er fortsatt mye storengkall her, litt klumpvis utbredt. Enga er først og fremst karakterisert av høye gras typisk for gammel oppløyd mark, spesielt timotei, engreverumpe, engkvein, hundegras og noe sølvbunke. Øvrig artsinventar, som karakteriserer det samme, er rødkløver (vanlig til dominant), alsikekløver, åkertistel, engsoleie, grasstjerneblom, løvetann, åkersnelle, kveke og ryllik, samt med innslag av høymol, nyseryllik, gulflatbelg, matsyre, engsvingel, og på lokalt fuktige steder, mjøldurt, og kvitbladtistel. Opp mot veien er det ganske mye burot og endel meldestokk. Vanlig, dels dominant i bunnsjikt er engkransmose (*Rhytidiadelphus squarrosus*).

Artsmangfold:

Av størst interesse floristisk er hyppig forekomst av storengkall. Lokaliteten kan ha en interessant insektfauna som et åpent blomsterengareal nær vann/våtmark (jf. funn av sjeldne/rødlistete insektarter i forbindelse med ødeenga ved Sjøli). Området har så langt en kjenner til en fattig fuglefauna.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Tidligere plen, som nå behandles som slåttemark. Såpass tett gras-/engvegetasjon at det er lite ferdsel her, konsentrert til noen få (uoffisielle) stier. Utsatt for innspredning av fremmede arter, særlig fra barnehagetomta i vest.

Fremmede arter:

Ingen registrert 2020. Det er registrert noe hvitsteikløver i området. Denne og ev. andre fremmede planter blir bekjempes systematisk. I kanten av området i vest er det registrert en forekomst av kjempebjørnekjeks, som er bekjempet i noen år med der det fremdeles kan være planter. Dette bekjempelsesarbeidet er det også viktig at videreføres.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng. Kjempebjørnekjeks (SE) merket på nabotomt i vest pr. 1/1-18 antas å være bekjempet.

Skjøtsel og hensyn:

Området slås pr. i dag. Ved fortsatt årlig slått vil man forhåpentligvis utvikle en mer artsrik blomsterengflora. Spredning og etablering av kanadagullris, hvitsteinkløver, kjempebjørnekjeks og andre introduserte problemarter kan endre vegetasjonen i området. Disse artene bør derfor bekjempes, også der de finnes i nærheten av lokaliteten.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernadv. Notat (upubl.).

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Lok. 19 Bogerudmyra øst (30/19, 3)

ID: BN00064297

ID-Natur2000: 030110397

Naturtype: Vannkantsamfunn og rikere sump- og kildeskog

Utforming: Rikstarrump og takrør-sivakssump og viersump i lavlandet

Verdi: A

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 23/7-2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Området vurderes til svært viktig naturtype pga. forekomst av rike, velutviklede rikstarrumper (rødlistet som rik helofyttsump, VU (NiN 2,2: L4-3), fuktenger og vier(gråselje)sumpskog av stor viktighet for en rekke spesialiserte arter innenfor ulike organismegrupper. Flere rødlistede arter er funnet her, og det er potensial for enda flere. Lokaliteten må sees i nøye sammenheng med reservatdelen av Bogerudmyra. Flere av de rike våtmarkselementene er vel så velutviklet på lokaliteten som beskrives her som innenfor reservatet.

Vurdert ut fra verdisetningstabell for vannkantsamfunn, DN-håndbok 13, revidert utg. 2015, kommer lokaliteten ut på verdi A -svært viktig. Den skårer høy vekt på flertallet av aktuelle parametre. Det er viktige arealer her av den sårbare (VU) naturtypen kalkrik helofyttsump.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 23. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først naturtypekartlagt av Siste Sjanse (nå Biofokus) i 2002 i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i Oslos byggesone, i regi av Friluftsetaten, Oslo kommune. Deretter ble det undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, samme oppdragsgiver, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). I tillegg til dette har det vært gjort en rekke undersøkelser og

observasjoner her. Store deler av denne lokaliteten er foreslått innlemmet i naturreservatet av Hansen & Falck (2000).

Jan Wesenberg har gjort floristiske undersøkelser her i flere faser, siste gang i 2019.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Vannkantsamfunn er her valgt som hovedtype (jf. også at den grenser til nabolokalitet Bogerudmyra i vest, som den biologisk sett kunne vært slått sammen med). Reelt sett, under dagens hydrologiske regime, vil mesteparten av arealet vokse igjen med først gråseljekratt og deretter til typen Rik sump- og kildeskog med treslag som bjørk og svartvier. Dette har til dels allerede skjedd i betydelige deler av området, slik at det i dag er en mosaikk av åpen sumpvegetasjon og rik sump- og kildeskog. Hvis dette forsetter, vil etter hvert den åpne vannkantvegetasjonen begrense seg til de lavestliggende arealene og fortrinnsvis vannkantområdene. Dagens skjøtsel, både her og ved Østensjøvannet har som mål å motvirke dette, i det minste innenfor deler av arealet, og holde disse arealene mest mulig åpne.

Området utgjøres av den flatlendte sumpmarka øst for gangveien langs Bogerudmyra (dvs. øst for reservatet), og er avgrenset mot nord av Østensjøveien og turveien fra parkeringsplassen, mot øst av Bogerudskogen. Store deler av området er preget av høy grunnvannstand, med flere vanddekte arealer, inkludert en dam mot parkeringsplassen i nord. Arealene langs turveien (dvs. søndre- og midtre del av lokaliteten, nord til tverrgående turvei) er foreslått inkludert i naturreservatet av Hansen og Falck (2000) med bakgrunn i insektfaunaen. Oldtidsveien Enebakk – Oslo gjennom Østmarka har gått gjennom området, men det er usikkert hvor.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Området har rike fuktenger, rikstarrsummer og rike viersumpskoger (mest gråseljesumper). De rødlistete artene stautstarr (VU) og tuestarr (NT) forekommer her. Den førstnevnte er bestandsdannende, og forekommer rikelig i åpne rikstarrsummer, bl.a. langs fastmarksskråningen (langs østre kant), omkring dammen helt i N (mot parkeringsplassen) og ved tverrgående turvei (observert 2004 og fortsatt rikelig disse steder i 2020). Sumpskogen er helt dominert av gråselje, med noe istervier og svartvier. Det er mye ung krattvegetasjon som vokser opp, men også noe eldre, grove, gjerne nedliggende kratt. Stedvis er sumpskogen meget fuktig, bl.a. med bekkeblom og slyngsøtvier. Helt i kanten mot fastmarka langt sør er det stor myrfiol, samt en større forekomst av hybridene mellom stor myrfiol og vanlig myrfiol (*Viola epipsila* x *palustris*). I sør er det også en velutviklet sumpskogsmoseflora med bl.a. en del fagermoser.

Det forekommer en rekke arter karakteristiske for åpen sump /sumpskog som er vanlige og stedvis dominerende i deler av området (reg. 2020); takrør, skogsivaks, vasshøymol, flaskestarr, skogrørkvein, vassrørkvein, mjørdurt og myrkongle. Ellers ble observert bl.a. tiggersoleie (sump ved P-plass, sjelden i Oslo), fredløs, kattehale, selsnepe, stolpestarr, slyngsøtvier, myrmjølke, myrhatt, myrtistel, myrmaure, bekkeblom, bredt dunkjevle, fuglevikke, elvesnelle, mjølkerot, sløke og skogburkne.

Artsmangfold:

Som nevnt over er to rødlistede karplanter kjent fra området; stautstarr (EN) og tuestarr (NT). Områdets sopp-, lav- og moseflora er lite kjent. Sumpskogen har sannsynligvis en rik moseflora, med arter knyttet til riksump og sumpskog. Grasmose (*Straminergon stramineum*) og pjustkjønnmose (*Calliargon cordifolium*) ble registrert 2020 og antas vanlige her. Få lav- og sopparter opptrer i åpen sumpmark. Viersumpskogen kan imidlertid huse en artsrik soppflora, både av jordboende arter knyttet til vier/gråselje (mykorrhizasopp), og vedboende sopp. Den mindre vanlige arten seljepute (*Hypocreopsis lichenooides*) er registrert flere steder på gråselje på Bogerudmyra, sannsynligvis innenfor dette området (Arve Græsdal, pers. medd.).

Insektfaunaen er undersøkt av Hansen & Falck (2000). Den truede springfrøvikler (*Priesterognatha penthinana*, VU) er registrert i åpent (ugraspreget) engareal like øst for lokaliteten i 2000 (www.artskart.artsdatabanken.no). Andre arter som kan nevnes, de fleste av dem tidligere rødlistet, er dunkjevleglansmøll (*Limnaecia phragmitella*), registrert fra Bogerudmyra. Omtrent samme sted ble fire år før observert den sørlige og kystutbredte sumpbladvikler (*Clepsia spectrana*). Tovingearten *Bolitophila maculipennis* er muligens også funnet her (i Artskart merket Bogerudmyra, men med prikk oppe i skogen i øst). Data fra andre våtmarksområder ved Østensjøvannet tilsier at lokaliteten kan ha en artsrik og spesiell insektfauna, med potensial for å finne flere rødlistearter.

Våtmarksområdet er matsøkings- og hekkeområde for en rekke småfuglarter. Dobbeltebekkasin (NT) og enkeltbekkasin er observert på trekk, og sothøne (VU) benytter området hyppig. Rev og flaggermus bruker området.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Bogerudmyra, både dette arealet og den del av Bogerudmyra som er innenfor naturreservatet, har sannsynligvis vært langt mer åpent tidligere, iallfall gjennom en lengre tidsperiode med aktiv jordbruksdrift. Området har vært preget av myr, sump og fuktenger, der det sikkert har vært beite og slått. Kanalgravingen (Klopptjern) har medført en dreneringseffekt, som kombinert med redusert oversvømmelse og endret bruk av området (opphørt myrslått og beite), har gjort at skog har kunnet etablere seg. Denne gjengroingen pågår i høy grad fortsatt, med unge gråseljekratt som brer seg utover i de åpne sumpmarkene. I noen fortsatt større åpne parti, spesielt i midtre deler, indikeres rester av eldre kulturpåvirkning med et sterkt innslag av arter som åkertistel og storesle i sumpvegetasjonen. Ett av disse partiene avslutter med et større bestand av store ospetrær innerst mot Bogerudskogen. Et annet sted er det en bjørkelund.

Fremmede arter:

Den uvanlige fremmede arten kjempesøtgras (høy risiko - HI) har større forekomster i nærmeste område til parkeringsplassen. Rødhull (svært høy risiko - SE) er observert med en forekomst helt i sør. Ellers er ikke observert fremmede arter ute i selve sumpområdet, men ullborre (SE) og ugrasmjølke (SE) er sett i kanten langs turveien.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Tilgroing av våtmarka er den største trusselen mot det sjeldne og sårbare mangfoldet i området. Nasjonalt truede vegetasjonselementer som den rike storstarrsumpen med rødlisteartene stautstarr og tuestarr ville stå i fare for å vokse igjen med gråseljekratt uten skjøtsel. Det er også store biologiske verdier knyttet til krattskogen, og det er derfor neppe ønskelig å fjerne for store deler av denne vegetasjonen. Det bør imidlertid foretas krattrydding i kantene, slik at en hindrer krattskogen i å bre seg videre utover i de åpne storstarrsumpene og fuktengene. I tillegg bør det vurderes en tynning av viersumpskogen ved at unge kratt tas ut. En slik tynning må i så fall repeteres med jevne mellomrom pga. nytt, kraftig oppslag fra stubber. Med bakgrunn i områdets naturkvaliteter bør det lages en detaljert plan for hvilke arealer som skal prioriteres restaurert og skjøttet ved regelmessig rydding. Det bør gis høyeste prioritet til skjøtsel (krattrydding og tynning) på denne lokaliteten.

Det er de siste årene fjernet fjorårsskudd fra lauvtrær i og ved stautstarrforekomsten (jf. Sothøna nr. 57, 2019).

Litteratur:

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Lok. 20 Bogerudenga (-)

ID: -

ID-Natur2000: 030113513

Kommune: Oslo

Naturtype: Naturbeitemark

Utforming: -

Verdi: Uprioritert

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 16. og 23. juli 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdivurdering:

Etter faktaark for naturbeitemark fra 2015 oppnår ikke lokaliteten vekt på parametrene tilstand og antall engarter. Selv om det er relativt bratt, må det antas at arealet iallfall i perioder har vært pløyd opp i eldre tid. Dette indikeres også av artssammensetningen, med dominans av høye gras som engreverumpe og timotei og relativt fattig artsrikdom. Dermed hører lokaliteten trolig reelt sett hjemme i NiN 2,2-type T41 Oppdyrket mark med preg av seminaturlig eng, heller enn seminaturlig eng/slåttemark (T36) i streng forstand.

Hele lokaliteten har et restaureringspotensial ved at det igangsettes skjøtselstiltak. Beliggenheten virker å være lite preget av fysiske inngrep. Et viktig moment er også verdien dette grønne arealet har i bymiljøet, og den kulturhistoriske verdien lokaliteten har i det gamle jordbrukslandskapet omkring Østensjøvannet.

Arealet klassifiseres her som naturbeitemark, som ut fra kilder synes å være siste funksjon før landbrukets opphør i Østensjøvannområdet. Etter noen år med riktig skjøtsel kan lokaliteten etter hvert fremstå som ei fin blomstereng/slåttemark. Interessant er dagens forekomst av engknoppurt, som kan være en rest fra beitemarksfasen.

Lokaliteten gis ikke verdi pr. i dag, men kan oppnå C-verdi på et senere tidspunkt ved målrettet og riktig skjøtsel av enga.

Innledning:

Området er undersøkt som ny lokalitet av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 16. og 23. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Beliggenhet og naturgrunnlag: Lokaliteten ligger i vestvendt li sør for og i fortsettelsen av naturtypelokalitet Bogerudskogen. I overkant avgrenses arealet av turvei, mot sørøst utgjør et lite skogparti en skjerm mot bebyggelse, og i vest går arealet ned til turvei og Rustad kunstgressbane. Arealet befinner seg på marin leire.

Området antas å ha ligget brakk siden jordbrukets opphør og bærer ikke preg av å ha vært gjenstand for noen større påvirkning i form av utfylling eller terrengarbeider etter dette.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Som karakteristisk for denne type tilfeldig restjorde er området pr. i dag relativt artsfattig og med dominans av gras, først og fremst engreverumpe, timotei, engkvein, myrrapp og hundegras. Andre karakteristiske arter for denne typen er stormaure, skogsnelle og grasstjerneblom. I midtre del er engknoppurt vanlig. Også reinfann og åkertistel er vanlige. Videre inngår bl.a. rødkløver, skogkløver, alsikekløver, firkantperikum, krattmjølke, stornesle, vrangdå, ryllik, nyseryllik, bringebær, korsknapp, kveke, *Rosa* sp., rødsvingel, sølvbunke, fuglevikke, og gjerdevikke. Det er et felt med geitrams i øst og mjøddurt i et fuktig parti.

I tilgrensende skog er det alm, ask, selje og bjørk. En viss gjenvoksing har tatt til i nederste del og langs søndre kant særlig selje. Men det er et stort åpent sentralareal uten tilvoksing med kratt.

Artsmangfold:

Området har partier som ut fra dagens flora representerer rester av det som nok i siste del av epoken som landbruksareal var beitemark. Mest interessant i så måte er engknoppurt, som gjerne øker i åra etter opphør av slått eller beite.

Bruk, tilstand og påvirkning:

En periode før landbruket opphørte helt skal det ha beitet kuer her (Åshild Jæger, oppvokst og bor på Langerud, pers. medd.). Dette må ha vært på 1950-, evt. tidlig 1960-tall. Historie før dette er ukjent, men hvis det har vært pløyd og gjødslet her, har det opplagt vært lenge siden.

Trolig har alle eller de fleste av de gamle jordene i regionen, som på slutten av landbruksepoken var beitemark, tidligere vært oppdyrket. Dermed hører de trolig reelt sett hjemme i NiN 2,0-type T41- Oppdyrket mark med preg av seminaturlig eng, heller enn naturbeitemark i streng forstand (T36).

Et tråkk som fra gangveien på toppen litt på skrå ned gjennom hele lia er trolig helt ny, 2021, tilrettelagt til en ca. 1 meters grussti og i bunnen med plankebruer over våtere mark.

Fremmede arter:

Rødhyll er registrert i kant, ellers ingen.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Det anbefales at arealet enten slås eller beites i forsøk på å utvikle en mer artsrik blomstereng, som på flere andre lokaliteter innenfor Østensjøvannet miljøpark. Det bør kontrolleres at ikke området gror igjen med kratt og trær fra kantene.

Finn Gulbrandsen (pers. medd. juni 2021): «Dugnadsgjengen i Østensjøvannets Venner startet våren 2021 forarbeider for å holde enga i hevd. Så å si all bringebær ble fjernet, kratt og småbusker ble fjernet i skogkantene nord og sør for enga. Planen er å slå enga i løpet av juli-august. Biomasse vil bli kjørt bort.»

Litteratur:

-

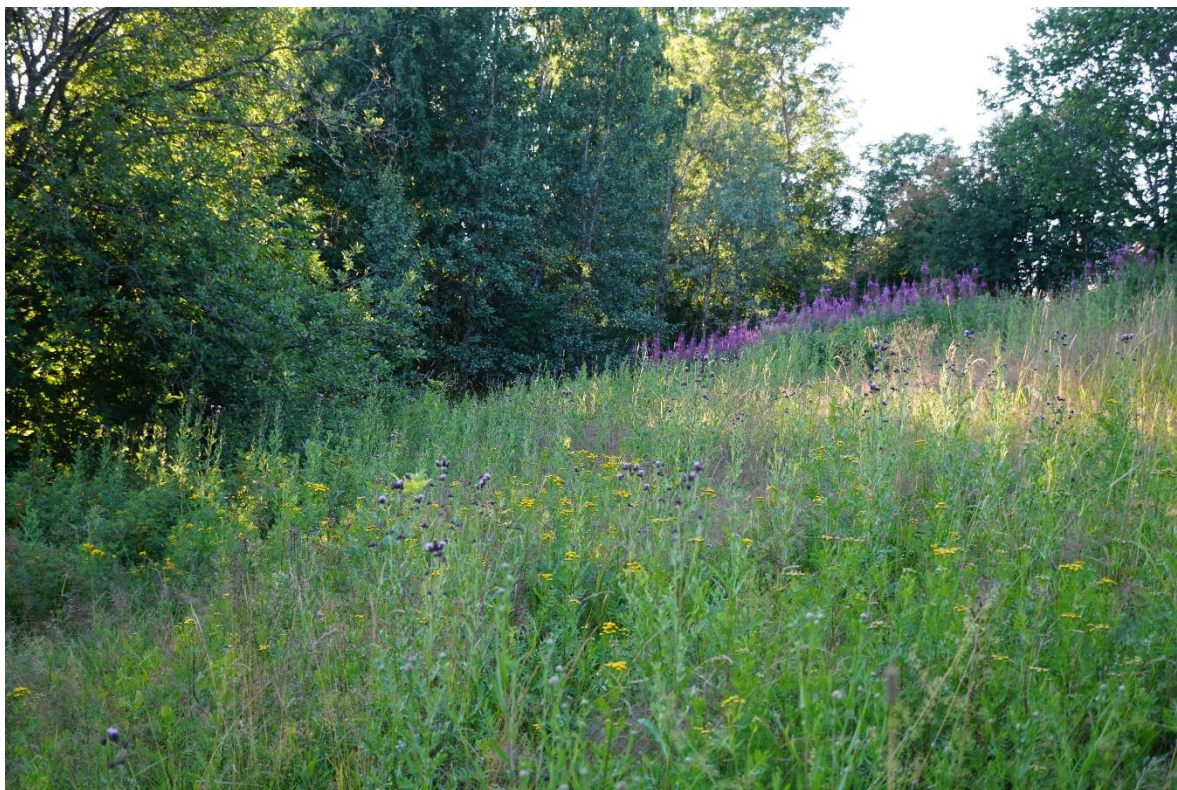

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 23/7-2020

Lok. 21 Bogerudskogen (19a, 4)

ID: BN00064189, BN00063737, BN00063740

ID-Natur2000: 030111399

Naturtype: Gammel boreal lauvskog

Utforming:

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 16. juli 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Området framstår i sum som gammel hagemarkspregnet skog, med variasjon fra et midtre parti med gammel granskog og til mer lauvdominert skog på begge sider, inkludert en del grove, gamle hasselkratt og noe ask. Opprinnelig antas hele området en gang å ha vært grandominert og at variasjonen i dag mer skyldes tilfeldigheter/tidligere bruk enn økologiske forskjeller. For enkelthets skyld er dermed de tre delområdene slått sammen under etiketten Gammel boreal lauvskog. Sopp og insekter i området er mangelfullt undersøkt. Området har rik flora og flere ganske næringskrevende arter. Det er stor småskala variasjon, det er en del død ved, og deler av området har også verdi som rest av gammelt kulturlandskap.

Ut fra størrelse og potensial mht. artsmangfold, samt elementer av interessante naturtyper vurderes verdi som B – viktig.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 16. juli 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først naturtypekartlagt av Siste Sjanse (nå Biofokus) i 2002 i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i Oslos byggesone, i regi av Friluftsetaten, Oslo kommune. Deretter ble det undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, samme oppdragsgiver, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet

hos Oslo kommune (2007). I tillegg til dette har det vært gjort en rekke undersøkelser og observasjoner her.

Brandrud bruker navnet Bogerudskogen med samme avgrensning som her, mens det er Siste Sjanses navn og avgrensning, der arealet er delt i tre og kalles Klopptjern I-III som har vært innlagt i Naturbase til nå. Det erstattes her av Bogerudskogen og BN-nr. til Klopptjern I.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området ligger i den vestvendte skråningen mot Bogerudmyra og begrenses i nord av turstien til Bogerud forbi Eterfabrikken, i øst av bebyggelsen i Bogerudveien og i vest av naturtypelok. Bogerudmyra øst. Lengst i sørøst er det en åpen eng med enkelte lauvtrær i ytterkantene. Turveien i nord følger med rimelig stor sikkerhet deler av oldtidsveien som gikk fra Oslo gjennom Østmarka til Enebakk kirke. Lia er hovedsakelig grunnlendt, med noe framstikkende grunnfjellsknauser og ellers et tynt dekke av rike, marine sedimenter (leiresilt). Et par sesongtørre bekker går gjennom granskogen i den nordre delen.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Den vestvendte lia har mye blandet (edel)lauvskog dominert av osp, selje og bjørk, med en del hassel, noe ask og litt spisslønn og alm. Et stort, flerstammet lindeindivid finnes på steinete bekkekant i nord. Enkelte grove ospe-, aske- og bjørketrær forekommer, og enkelte ospelæger. Flere hasselkratt er gamle og grove. Særlig i små forsenkninger og under små bergheng er det rike vegetasjonsutforminger med mye hassel. Her er feltsjiktet gjerne dominert av liljekonvall, hvitveis, skogfiol, knollerteknapp, markjordbær, løkurt, samt på litt frisk-fuktigere partier også trollbær, firblad og rød jonsokblom. Leddved ble også observert. I midtre del av lokaliteten karakteriseres skogen av grove grantrær (stammer opp i brysth.diam. 55 cm) og med kratt av hassel. Her er også spredt med grove granlæger. Det er rikelig med gaukesyre og en del hvitveis i den mørke skogbunnen og sparsomt med bunnsjikt. En typisk lågurtgranskogssopp som mandelkremle (*Russula integra*) ble observert og for noen år siden også såpemusserong (*Tricholoma saponaceum*) og fibret slørsopp (*Cortinarius glaucopus*), som er typiske for dette miljøet. Grana følger med som spredte, store trær helt til lengst sør, der lauvskogen helt dominerende. På lokaliteten ble også registrert fingerstarr, sølvbunke, korsknapp, nyresoleie og alperips.

Langs bekken i nord er det fragmenter av gråor-heggeskog med enkelte grove gråortrær. Mye av arealet har trolig vært beiteskog tidligere. Deler av det har trolig også vært hagemark, særlig der det er lauvskogsdominans. Opprinnelig har lia sannsynligvis vært en granskog av svak lågurt- til lågurttype og med innslag av edle lauvtrær, blant annet kratt av hassel.

På lokaliteten er det også tidligere registrert uvanlige, kravfulle arter som krusfrø (NT), geitved (i sør), mattestarr og tysbast (i nord) (Brandrud i 2004, Oslo kommune 2007), som ikke ble gjenfunnet i 2020.

Lengst nord er det åpen, engreverumpe-dominert engmark (trolig gamle åkerstykker), og tilliggende ungskogspartier med preg av gjengroende engmark. På et større knausområde sør for bekk i nord er det en del furuskog, inkludert elementer av lågurtfuruskog med liljekonvall og noen åpne, relativt fattige tørrberg.

Artsmangfold:

Kryptogamer er fortsatt dårlig undersøkt. Enkelte bergvegger og bekkekanter kan ha en rik mosseflora, og de gamle, grove hasselkrattene kan huse en rik og sjelden flora av vedboende og jordboende sopparter. I granskogsdelen ble det senhøstes 2020 funnet rynkeskinn (*Phlebia centrifuga*, NT). På eldre hasselstamme er det observert hasselkjuke (*Dichomitus campestris*).

Områdets fauna av virvelløse dyr er dårlig kjent, men den rike lauvskogen kan huse sjeldne og rødlistede arter, jf. registreringer flere andre steder ved Østensjøvannet (jf. Hansen & Falck 2000).

I sum er det funnet to rødlistearter, begge nær truet (NT), krusfrø og rynceskinn.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Det har iallfall tidligere vært dumpet mye hageavfall fra oversida, noe som gir preg på vegetasjonen – med bl.a. mye næringskrevende vegetasjon som bringebær, rødhyll og skvallerkål nær øvre kant. Ellers er skogen trolig ganske beskjedent beferdet og ferdsel kanalisert til sti gjennom området.

Fremmede arter:

I 2020 ble det funnet spredte forekomster av rødhyll (svært høy risiko – SE) og (antatt) blankmispel (SE), samt ellers enkeltforekomster av alaskakornell (SE), fagerfredløs (SE), høstberberis (SE), sprikemispel (SE), vårpenggeurt (potensielt høy risiko - PH) og spissmispel (LO).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Ingen skjøtsel anses nødvendig med det første i skogen. Artssammensetning i tresjikt og lavere sjikt kan være kulturhistorisk betinget, men gir samlet et variert skogbilde med ganske stort arts- mangfold. Brandrud (Oslo kommune 2007) diskuterer hvorvidt granskogen delvis skal hogges ut her, om man etter hogst/naturlig sammenbrudd ønsker å reetablere hasseldominert hagemark (og gråorskog langs bekken) ved aktivt å holde grana borte fra bestandet, eller om man ønsker at bestandet skal utvikle seg i retning av en grandominert naturskog. Uansett om grana har «overlevd» gjennom en lengre beiteskog-/hagemarkepoke eller ikke, blir det et valg hva man gjør. Det kan være et poeng at rik granskog antas å ha vært opprinnelig skogtype her og at det er eneste granskogsparti i dag på denne siden av reservatet. Det kan være et kompromiss å beholde grana i denne midtre delen, mens man f.eks. kan skjytte den sørlige delen mer som hagemarkskog, ved å åpne opp, fjerne framvoksende kratt, men la hassel få utvikle seg.

Tilgroing/fortetning av tidligere åpen hagemark og kantsoner mot ødeeng er en trussel mot mangfoldet her. Det er viktig å sikre gode livsmiljøer for arter knyttet til verdifulle, svært gamle elementer i landskapet som dødvedrike hasselkratt, aske- og lindetrær og kantsoner med rik engflora. Det er også viktig å sikre og videreutvikle gammelskogselementer som grove, hule ospetrær. Da bør også gran som kommer opp i de delene av arealet der løvskogen dominerer, fjernes.

Litteratur:

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 16/7-2020

Foto: EB 16/7-2020

Lok. 22 Eterveien (19b, 7)

ID: BN00064189

ID-Natur2000: 030111402

Naturtype: Rik edellauvskog

Utforming: Or-askeskog

Verdi: A

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 16/7, 20/8-2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Svært viktig (A-område) Lokaliteten utgjør en rik og intakt askedominert skog, med et velutviklet fossemiljø, med bl.a. rike moseberg. Det finnes få slike intakte, grovvokste, rike bekkekant-askeskoger i regionen. Her inngår de to rødlistete naturtypene høgstaude-edellauvskog (VU) og frisk rik edellauvskog (NT). Dette kombinert med god habitatkvalitet og potensial for rødlistearter gjør at lokaliteten gis verdi A – svært viktig.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 16. juli og 20. aug. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først naturtypekartlagt av Siste Sjanse (nå Biofokus) i 2002 i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i Oslos byggesone, i regi av Friluftsetaten, Oslo kommune. Deretter ble det undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, samme oppdragsgiver, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). I tillegg til dette har det vært gjort en rekke undersøkelser og observasjoner her.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger vest for Eterveien, der Bølerbekken faller brått ned i en foss, og omfatter skogen omkring Bølerbekken mellom Eterveien og Østensjøveien.

Tidligere drev Østensjø gård jordbruk på Kvernjordet, det nedre, løsmassedekte partiet nordvest for skogen. I tidligere tider har det ligget en kvern ved bekken. Nedover mot Østensjøveien ser det ut til at bekken er rettet ut (kanalisert). Bekken var avgjørende for etablering av drift ved Eterfabrikken de første tiårene. Jordsmonnet er marin leire, med grunnfjellsknauer i fossen. På sørsida av fossen er det preg av ravine-skråning.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Bølerbekken er omkranset av rik edellauvskog av gråor-askeskogtype. Rundt og nedenfor fossen er det dominans av ask, og med innslag av gråor, hegg, bjørk, osp, selje, alm (kun buskformet), svartvier, spisslønn (flere store) og hassel. Det står enkelte graner i overkant av fossen, en av dem med stammediameter på 63 cm. Svartor forekommer også innenfor lokaliteten, blant annet en stor gruppe der bekken kommer fram under veien. Flere av asketrærne er grove. En del død ved finnes i området. Bekken graver en del i løsmassene og jorda raser ut ved stor vannføring. Undervegetasjonen i askeskogen er rik, bl.a. med store forekomster av storklokke og løkurt, dessuten strutseving, bekkedarse, bekkeblom, skogsvinerot, rød jonsokblom, skogstorkenebb, springfrø, nyresoleie, hundekjeks og på fuktige leirflater dominans av vårkål.

På kantene er det tørrere partier med lågurtskog, dominert av osp, selje og bjørk, men også med innslag av ask, spisslønn og til dels grove, gamle hasselkratt. Noen partier er tilgroingsstadier av tidligere åpen engmark. Undervegetasjonen her kan være meget rik (særlig under små bergframspring rett under veien), med liljekonvall-tepper, trollbær, firblad, skogsvinerot, maurarve og krattfiol.

Et rikt parti med hassel-ospeskog under veien er beitet av hest. Her er det en smal korridor som gir hestene tilgang til bekken. Denne har et fint preg av beiteskog. På andre siden av bekken (mot parsell-hagene) blir det gradvis yngre skog mot toppen av leirskråningen. Stedvis er det tepper med frøplanter og småkratt av ask.

Artsmangfold:

Kryptogamer er lite undersøkt her. Det er imidlertid en rik moseflora på svaberg i og omkring fossen, med bl.a. lundmoser (*Brachythecium* spp.). I selve bekken er det forekomster av kjølelvmose (*Fontinalis antipyretica*). Av kravfulle sumpmoser kan nevnes en større forekomst av krusfagermose (*Plagionium undulatum*). En relativt sjelden art rapportert av Bratli & Haugan (2012) er bekkeskjemose (*Platyhypnidium riparioides*). Den ble funnet på oversvømt stein ved fossen. Epifyttfloraen av lav- og moser på de gamle asketrærne synes relativt velutviklet.

En del regionalt mindre vanlige, vedboende sopparter er funnet her, bl.a. seljepute (*Hypocreopsis riccioidea*) og seig østerssopp (*Pleurotus dryinus*). Den førstnevnte forekommer ikke sjelden rundt Bogerudmyra og på østsida og nordenden av vannet. Lilla lærhatt (*Panellus ringens*) og pelerotsopp (*Xerula radicata*) er også funnet langs Bølerbekken. Videre kan nevnes funn av gulfotskjermsopp (*Pluteus romellii*), prydhette (*Mycena renati*), nordlig kvisthatt (*Phaeomarasmius borealis*) og duftlærhatt (*Lentinus suavissimus*). Soppregistreringer er foretatt primært av Arve Græsdal (over flere år, Sothøna nr. 25 2003), samt noe av T.E. Brandrud (i 2004).

Områdets fauna av virvelløse dyr er dårlig kjent, men det finnes grove (edellauv)trær og læger som bør kunne huse sjeldne/rødlistede insektarter. Det er registrert én truet insektart, 2017; særlig engblomsterflue (*Chrysogaster coemeteriorum*, VU).

Delområdet har et rikt fugleliv og er viktig for hekkende spurvefugl. Lokaliteten er hekke-/yngleområde for sparsomt forekommende arter som vintererle og grå fluesnapper, samt beite-/jaktområde for fossefall. Den flersjiktete skogen er hekke-/yngleområde for en rekke småfugl. Området er utgjør et viktig livsmiljø for flere spetter, bl.a. den kravstore arten dvergspett. Det er revehi og grevlinghi i området, samt liggeplass for rådyr.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Tidligere bruk er nevnt ovenfor. Masse søppel ble i 2020 registrert kort vei fra parsellhavene, og det tilføres også en del med bekken ovenfra til området under fossen, samt ellers fra Eterveien. Ellers ligger lokaliteten pr. i dag relativt beskyttet overfor negativ ytre påvirkning. Det rike området omkring fossen synes i dag lite truet, men er sårbart overfor inngrep ovenfra, med slitasje, henlegging av avfall, o.l. Fjerning av død ved (særlig grove læger av lauvtrær) vil også være en negativ påvirkning.

Fremmede arter:

Det ble i 2020 observert høstberberis (svært høy risiko - SE, 1x), et par forekomster av rødhyll (SE) og øverst nær veikant, alaskakornell (SE).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Granoppslag kan holdes under kontroll og kan med fordel tas ut, da det bidrar til utskygging og utarming av flora/fauna i det som i dag framstår som en nesten ren lauvskog. Gamle graner kan få stå til naturlig avgang. Utenom det vesle beiteinnslaget bør lokaliteten få utvikle seg mest mulig fritt. Hasselkratt representerer et gammelt kontinuitetselement som ikke bør hogges. Det er viktig å unngå forurensning, siden biosamfunnene i bekken er sårbare overfor (kraftig) forurensning.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Bratli, H. & Haugan, R. 2012. Lav og moser ved Østensjøvannet, Oslo. Rapport til Østensjøvannets Venner. Oslo, 28 s.

Foto: EB 20/8-2020

Foto: EB 20/8-2020

Lok. 23 Bølerbekken, Bøler kirke (-)

ID: -

ID-Natur2000: 030113514

Naturtype: Rik edellauvskog

Utforming: Or-askeskog

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 17/6-2021

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Viktig (B-område) Lokaliteten utgjør ei lita bekkekløft med rik edellauvskog, med mange mikro-nisjer inkludert også bergpartier. Det er en naturlig, men fortsatt mer kulturpåvirkningspreget fortsettelse av A-lokalitet med fossemiljø på nedsida av Eterveien. Her inngår rødlistetypen frisk rik edellauvskog (NT) og elementer av høgstaude-edellauvskog (VU). Dette kombinert med god habitatkvalitet og potensial for rødlistearter gjør at lokaliteten gis verdi B – viktig.

Innledning

Området er undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 17. juni 2021 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området er også kort omtalt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, samme oppdragsgiver, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). Der er det kommentert i forbindelse med lokalitet Kirkeskogen litt lenger nord.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten ligger langs Bølerbekken mellom Eterveien og Ytre ringvei (General Ruges vei), der den kommer ut i dagen etter en lang strekning i rør. Nedstrøms Eterveien renner den videre gjennom lok. Eterveien. Hele strekningen er et slakt til moderat strykparti og utgjør ei lita bekkeløft med naken bergvegg på sør-/østsida.

Muligens har både denne strekningen og fortsettelsen nedenfor Eterveien vært påvirket av virksomheten ved Eterfabrikken, som ble anlagt sør for Bølerbekken for å få tilgang til kjølevann i produksjonen (jf. Østensjøvannets Venners hjemmeside). Det går ei avsperrbetongbru, opplagt ei rørbru, over bekken et stykke ovenfor Eterveien. Langs øverste del på nordsida strekker kirketomta seg med utfyllt masse helt ut til bekkeløpet.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Bølerbekken er omkranset av rik edellauvskog med ask og spisslønn samt selje og bjørk, inkludert store trær. Det er én stor og noen mindre graner samt noen store furuer i øvre del. Nærmest bekken er det en smal flommarkssone med noen store gråor, både i sentrale deler og helt øverst. Helt nederst er det en samling grove svartor samt kratt av hegg.

Lokaliteten er skyggefull, med relativt glissent urtesjikt, der karakteristiske arter er bl.a. hvitveis, skogburkne, skogstorkenebb, vendelrot, fredløs, enghumleblom og ormetelg. Et parti er dominert av engsnelle, mens snerprørkvein står spredt. Bergveggene synes tørkepregete og dominert av surbunnsmoser.

Det er flere gadd og læger av større gråor og ellers spredt dødved av andre treslag.

Artsmangfold:

Området er bortsett fra for karplanter mangelfullt undersøkt så langt, men det er potensial for funn av interessante epifytter på store lauvtrær og sopp og insekter på død ved. Som for lokaliteten nedenfor Eterveien, er det registrert fossefall her (www.artskart.artsdatabanken.no).

Ellers antas den flersjiktete skogen å være hekke-/yngleområde for flere arter småfugl og hakkespetter.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Tidligere bruk er nevnt ovenfor. En del stor stein langs løpet, særlig i nedre del, kan være rester etter tidligere menneskelig aktivitet. Dette var midt på 1950-tallet (jf. [www.norgebilder](http://www.norgebilder.no)) en mer eller mindre skogkledd kløft i et tidligere åpent eller halvåpent kulturlandskap, kanskje del av beiteskog. I dag er området bortgjemt og litt vanskelig tilgjengelig både nedenfra og ovenfra. Lokaliteten har kunnet gjennomgå en ganske uforstyrret restaureringsfase etter antatt tidligere inngrep. Det er ingen sti som går igjennom området, men en større sti tangerer helt nederst på nordsida av lokaliteten.

Fremmede arter:

Helt øverst vis a vis kirketomta ble det registrert 37 skudd av den svært aggressive fremmede arten mongolspringfrø (SE), som også ble registrert her i 2018 (Jon Opheim, www.artskart.artsdatabanken.no). Alle skuddene ble dratt opp av undertegnede, lagt i pose og fjernet fra området. Den har i løpet av få år eksplodert i naturlig flommarks- og bekkeskog langs Alna og flere andre vassdrag i Oslo-området. Utover dette ble det registrert én forekomst av problemarten edelgran.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Granoppslag kan holdes under kontroll og med fordel tas ut, da det bidrar til utskygging og utarming av flora/fauna i det som i dag framstår som en nesten ren lauvskog. Gamle bartrær bør få stå til naturlig avgang. Lokaliteten bør ellers få utvikle seg mest mulig fritt. Det er svært viktig at lokaliteten følges opp med årlig kontroll og bekjempelse av mongolspringfrø, slik at denne fremmede planten ikke får etablere seg i området. I 2020 dekket skuddene et område på ca. 1 m², men flere småskudd på vei opp kan være oversett (1-2 m fra bekk, sørside, nær dobbeltstubbe av svartor, UTM PM 02994,39713). Også forekomst vest for miljøparken nær Abildsøkrysset, registrert i 2011 (jf. www.artskart.artsdatabanken.no) bør sjekkes opp.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 17/6-2021

Foto: EB 17/6-2021

Lok. 24 Vassenga (Østensjøvannet sørøst) (-, 11)

ID: BN00064184

ID-Natur2000: 030111264

Naturtype: Slåttemark

Utforming: Slåttevåteng

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Ja

Registreringsdato: 20. aug. 2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Slåtteeng er vurdert som kritisk truet (CR) i rødliste for naturtyper 2018. Slåttemarkene, som definert i DN-håndbok 13 (versjon 2015) er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket (pløyd) eller tilsådd i seinere tid, og ikke gjødslet eller sprøytet på moderne vis. Ut fra tolkning av flyfoto fra 1956 (www.norgebilder.no) var dette arealet (evt. med unntak av det aller vestligste) den gang åkermark, drenert blant annet ved utretting av Bølerbekken. Etter at åkermarka på Søndre Østensjø gård ikke lengre strakte seg så langt sørover, ser det ut til at det har vært en lang periode med åpen brakkmark, som ikke vokste til med kratt. Lokaliteten kan også ha vært beitet. I dag fungerer arealet som fuktig slåttemark, og på fuktig mark skjer en raskere utvikling mot et restaureringsmål enn på tørrere mark. Også ut fra artsutvalget klassifiseres området her som slåttemark.

Verdivurdering for de ulike parametre: Størrelse: høy vekt. Artsmangfold – rødlistearter: middels vekt (1 RL-art, VU). Tilstand: uklart definert for denne typen tilfeller. Landskapsøkologi: Høy vekt.

Det som gir området spesiell verdi er forekomst av de mindre vanlige og konkurransesvake engplantene storengkall og nikkebrønse (VU) i vestlige del av området. Forekomsten av nikkebrønse er usedvanlig stor og sannsynligvis den største ved Østensjøvannet.

Ut fra grenser mellom ulike naturtyper og brukshistorikk er lokaliteten vanskelig å verdisette. Artsinnhold og pågående skjøtsel trekker opp i verdi, og det vurderes å beholde verdien som tidligere er gitt, B – viktig.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 20. aug. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Lokaliteten er innlagt som slåttemark og med kort karakteristikk av Siste Sjanse 2004, muligens på grunnlag av eksisterende informasjon. Området er ikke omtalt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten utgjør et engareal like øst for sørlige del av Østensjøvannet nord for siste del av Bølerbekken før utløp i vannet og mellom gammel (vest) og ny (øst) turvei. Lok. Ormelunden (Østensjø gård sørøst) ligger på østsida, med nye turvei imellom. Arealet ligger på marin leire.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Siste Sjanse karakteriserer området som «fukteng med store mengder uvanlige og rødlistede sumpplanter som bl.a. nikkebrønse (EN), flikbrønse, klourt, storengkall og engrødtopp». De samme artene ble funnet rikelig før slått høsten 2020 (Bård Bredesen, pers. medd.).

I de fuktigste delene er det lokal dominans av fuktengartene skogsivaks, mjødukt og sennegras. Vanlige er også fuktengartene vasshøymol, kattehale, myrtistel, lyssiv, myrrapp og fredløs, men det er lokalt også en del innslag av "skrotemarksarter" som burot, åkertistel, veitistel og ullborre

(SE). Ellers ble det registrert engarter som fuglevikke, prestekrage, hønsegras sp., åkermynte, krypsoleie, bekkeblom og rødsvingel. Det er mindre oppslag av gråselje, som holdes nede i forbindelse med årlig slått.

Artsmangfold:

Nikkebrønse (EN) er funnet i tilknytning til nedlagt turveitrasé, vestre kant. (Funn av åkerrødtopp (CR), se kommentar under område: Østensjøvannet).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Dette er gammel del av jordbruksmarka på Søndre Østensjø gard. Området har iallfall de siste tjue år vært skjøttet ved slått/klipping. Gråselje er opplagt holdt aktivt nede.

Fremmede arter:

Ullborre (SE) inngår med noen få individer i engvegetasjonen.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Her er drevet slått gjennom mange år i samarbeid mellom Østensjøvannets Venner og Bymiljøetaten (jf. Sothøna nr. 46, 2013 og nr. 60, 2020). Det er viktig å videreføre skjøtselen av området gjennom slått eller eventuelt beite. Det mest gunstige er trolig kombinasjonen beite på våren, for å skape forstyrret mark for konkurransesvake arter, og slått tidlig på høsten. Arealer med dominans av mjøddurt bør slås før frøspredning av denne, for at den ikke skal bli så dominerende. Arealer med nikkebrønse, som kommer veldig sent i sesongen, bør trolig bare beites.

Litteratur:

Oslo kommune 2007a. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 20/8-2020

Foto: EB 20/8-2020

Lok. 25 Søndre Østensjø gård sørvest (-)

ID: -

ID-Natur2000: 030113515

Naturtype: Gammel boreal lauvskog

Utforming: Gammel ospeskog

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 20/8-2020

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten utgjøres av et stort og velutviklet ospeskog, med store trær og en del læger. Død ved av osp er svært viktig for sopp og insekter, spesielt når trærne blir gamle og hule, da de også blir viktige for hullrugende fuglearter. Området er mangelfullt undersøkt men antas å ha potensial. Ut fra parametrene størrelse og arts mangfold (potensial), gis lokaliteten under tvil lokal verdi - C.

Innledning

Lokaliteten er undersøkt 20. aug. 2020 (og supplering 17. juni 2021) av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Det er en ny lokalitet, som ikke er inkludert i forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark (Oslo kommune 2007).

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten er en skråning ned til turveien langs Østensjøvannet, mellom denne og jordene på Søndre Østensjø gård, sørvest for gårdstunet. På luftfoto fra 1956 ([www.norgebilder](http://www.norgebilder.no)) er dette et åpent landskap, og det antas at det fikk vokse igjen fordi det ble for bratt etter hvert som jordbruket ble effektivisert, kanskje også delvis for berglendt. Det er åpent berg her.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Ospeholtet er ganske storvokst, med osper målt opp til 35 cm i brysth.diam. Det er også noe læger (også grove stokker felt langs veien nylig). Lengst sørøst står det en svær alm med vid krone, dels åpent i kant. Ellers er det også store seljetrær mot kant og videre innslag av hegg, rogn, morell og små ask og spisslønn. Det er også rosebusker og hagtorn. Undervegetasjonen varierer fra restpreg av jorde med engreverumpe og hundegrass, men det er også partier dominert av liljekonvall. Arter som skogstorkenebb, kratthumleblom, rips, mjørdurt, løkurt, bringebær og stornesle kan indikere en gjengroingsfase.

Artsmangfold:

Lokaliteten burde undersøkes nærmere, blant annet for sopp i soppsesongen, og det er særlig godt potensial for interessant artsamangfold på litt lengre sikt, når trærne eldes og etter hvert dør. Det antas at lokaliteten er et viktig habitat for småfugl.

Bruk, tilstand og påvirkning:

En haug med større steinblokker viser at arealet minst en gang har vært gjenstand for dumpede fyllmasser. Pr. i dag ligger ospeholtet der, trolig ganske uforstyrret, selv om turveien går rett forbi, men med en kantsone som likevel gjør den litt vanskelig tilgjengelig. Det er ikke noe stier eller andre tegn til slitasje på vegetasjonen.

Fremmede arter:

I et sentralt parti ble det funnet en del rødhyll (SE).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Her er stort potensial for å få fram gamle, grove, hule osper, som er et meget viktig habitat for hakkespetter, samt vedboende insekter og sopp. Ospa har ingen sterke konkurrenter i tresjikt i dag, og det anbefales fri utvikling i årene som kommer.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 23/7-2020

Foto: EB 17/6-2021

Foto: EB 17/6-2021

Lok. 26 Ormelunden (Østensjø gård sørøst) (25b, 10)

ID: BN00064188

ID-Natur2000: 030110696

Naturtype: Hagemark

Utforming: Rik hagemark med edellauvtrær

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 23. juli 2020, 17. juni 2021

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Viktig (B-område) Området vurderes som viktig for biomangfoldet, særlig pga. rike tørrenger og rik hagemark med hassel, som hevdes med beite. Etter samlet vurdering av de ulike kriterier i verdissetingsmatrise, DN-håndbok 13, 2015-revisjon, beholdes tidligere naturverdi, verdi B.

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 23. juli 2020 og 17. juni 2021, i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004 i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). Først innlagt i Naturbase av Siste Sjanse 2004 etter Brandruds data.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Lokaliteten utgjøres av en kolle/grunnlendt parti med åpen beiteskog der det går hest. Under en liten bergskrent er det rik fastmarksskog på marin leire. Denne går gradvis over i sumpskog og åpen sumpmark ned mot Bølerbekken i sør.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten består av et grunnlendt, gammelt hagemarksområde som er reetablert med hestebeite. Det er et åpent skogbilde med noe furu, en askelund samt ulike lauvtrær. På vestkanten av plataået er det et par lindeindivider (NT). I skråningen under (ned mot sumpmarka mot Østensjøvannet) er det delvis beitet blandingsskog med mye hassel, osp og selje. Her er det rik lågurtvegetasjon dominert av liljekonvall. Oppå plataået er det delvis også lågurtvegetasjon, men i sør i denne delen av området er det elementer av rike tørrberg/kantkratt med tjæreblom og kantkonvall. Her er det tidligere funnet sjeldne arter som gullkløver, bakketimian (NT) og mattestarr.

Den sørlige, flate delen av lokaliteten er ei våteng med sterkt kulturlandskapspreg, der særlig vanlige arter pr. 2020 er åkersvinerot (noen partier dominerende), hvitkløver (mye!), engrødtopp (SE), gåsemure, nyseryllik, engsoleie, engkvein og rødkløver. Ellers er det et variert artsmangfold, med bl.a. engarter som storengkall, prestekrage, hanekam, mjødurt, myrtistel, korsknapp, tiriltunge, åkermynte, fuglevikke, åkersnelle, sumpmaure, blåkoll, klourt, firkantperikum, fredløs, rød jonsokblom og i fuktigere forsenkninger bl.a. vasshøymol og vendelrot. Det ble også observert mange mer typiske ugrasarter. En del yngre svartor vokser i kantområdene.

Områdets sopp- lav- og moseflora er ikke kjent, men det er et potensial for sjeldne arter både i tilknytning til tørrberg og rik (edel)lauvskog.

Artsmangfold:

Registrerte rødlistearter er lind og bakketimian, begge nær truet (NT). Lokaliteten gir med sine naturkvaliteter, sin store økologiske variasjon og beitepåvirkning et rikt artsmangfold, der både sumpplanter, klassiske engplanter og tørrbakkearter er inkludert. Den relativt sjeldne komposts-liresopp (*Volvariella gloiocephala*) ble funnet i haug av hestemøkk på nordre del av lokaliteten, 17/6-21.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Området er del av det opprinnelige jordbruksarealet til Søndre Østensjø gård, der de grunnlendte nordre delene opplagt er gammel hagemark. Den søndre, flate delen kan ha vært oppdyrket tidligere. Lokaliteten har vært hestebeite i minst de siste tjue år (pers. obs.).

Fremmede arter:

Registrerte arter i 2020/21, søndre/åpne del: engrødtopp (SE), ugrasmjølke (SE) og vinterkarse (SE). Nordre del: rødhyll (SE, mye).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Lokaliteten har i en periode vært under tilgroing/fortetning, med sannsynligvis begynnende utarming av det opprinnelige tørrbakkemangfoldet som følge av dette. Pr. 2004 var det igjen beite av området, slik at tilgroingen ble stoppet og lokaliteten fikk et mer åpent preg. De rike tørrbergene er imidlertid utsatt for en del tråkkslitasje, og den sjeldne vegetasjonen her er sårbar overfor

slik påvirkning. Det bør derfor vurderes om ikke disse tørrbergene kan unntas fra beiting, i hvert fall tidvis.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 17/6-2021, søndre del

Foto: EB 17/6-2021, nordre del

Lok. 27 Kirkeskogen (Eterveien nord) (22,23, 8)

ID: BN00064189

ID-Natur2000: 030110190

Naturtype: Rik edellauvskog

Utforming: Rasmark-lindeskog

Verdi: A

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 30. okt. 2020, suppl. 8. mai 2022

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Brandrud, i Oslo kommune (2007) gir følgende verdikarakteristikk: «Svært viktig (A-område). Området er gitt høyeste verdivurdering pga. forekomst av velutviklet, rik lindeskog, samt rik, velutviklet askeskog. Dette er en av de nordligste utpostene for rik (amfibolitt-)lindeskog på Østlandet, med potensial for mange rødlistearter. Lindeskogen her på Bøler har en utforming og økologi som gjør at det er god grunn til å anta at dette er en flere tusen år gammel restforekomst (relikt) fra varmetida, som har forandret seg lite siden den gang. Lokaliteten representerer således et ekstremt kontinuitetselement i skoglandskapet rundt Østensjøvannet - en bit av "urnaturen" i Oslo-området.»

Tidligere gitt verdi videreføres. I verdisetningstabell kommer lokaliteten ut på høy vekt for størrelse samt at over halvparten av arealet dekkes av viktige delnaturtyper.

De nedre, edellauvskogsdominerte deler utgjøres av rødlistet naturtype frisk rik edellauvskog (NT), med elementer som nærmer seg kalklindeskog (EN) (under etikett kalkedellauvskog), jf. funn av bl.a. kjempeslørsopp (*Cortinarius praestans*, NT), mens de øvre deler sorterer under kalk- og lågurtfuruskog (VU).

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 30. okt. 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Området ble først kort befart av Siste Sjanse (nå Biofokus) apr. 2003 i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i Oslos byggesone, i regi av Friluftsetaten, Oslo kommune. Deretter ble det undersøkt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, samme oppdragsgiver, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). I tillegg til dette har det vært gjort flere undersøkelser og observasjoner her.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Kirkeskogen (Kirkeskauen) er den vestvendte åsen fra Bøler mot Østensjøvannet. Området begrenses i nord av bebyggelsen i Jøranstien, i øst av bebyggelsen i Protonveien, Bølerturnet Samieie og Bøler kirke, i sør av et mer trivielt skogparti nord for Bølerbekken og i vest under brattskrenten mot Eterveien borettslag. Terrenget består av knauser, skrenter med oppsprukne, rike amfibolittbenker og rasmark-blokkmark under. I de rikeste partiene er det også et tynt lag med marin leirjord (gjerne blandet med skredjord).

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten har meget rik og velutviklet lind-ask-hasseldominert edellauvskog. Et svakt søkk nokså langt sør utgjør et rikt kjerneområde. Her er det noe steinete, med tynt dekke av løsmasser, og med rike fuktsig. Ask dominerer i tresjiktet, til dels med store trær. Det er mye hassel i busksjiktet. Storvokste trær av hengebjørk vokser spredt i store deler av området. I nedre del er det en N-S-gående amfibolitt-rygg med oppsprukket berg, som stikker opp hist og her. I dette partiet er det også flere flerstammete, til dels grove linder (inkludert en trolig hul, grov lindesokkel) og noen meget grove hasselkratt med mye død ved. En stor alm står under en bergvegg høyere opp. I busksjiktet er det innslag av krossved og leddved. Undervegetasjonen i

dette partiet er meget rik, med stedvis mye liljekonvall og andre lågurtskogsarter, samt kravfulle arter som firblad, kratffiol, kratthumbleblom, mjøddurt, skogsvinerot, storklokke, kranskonvall og hundekveke. Den uvanlige arten nesleklokke skal også ha en utpostlokalitet i liene her. Fagerklokke er også tidligere observert (Wesenberg 1995). I våraspektet er skogbunnen preget av et teppe med hvitveis.

Nord for dette er det et i nedre del et større svabergområde og utsiktspunkt med fattigere furuospeskog og tørrberg. Herfra og nordover er det berghyller og rasmark med velutviklet lindeskog. Her vokser det til dels meget grove, flerstammete linder (NT) på små, oppsprukne amfibolittberg og i grov blokkmark under. Enkelte trær har hule sokler. Det er innslag av hasselkratt, selje, bjørk og grov hegg her. Et svakt sig har innslag av gråor-askeskog, samt enkelte spesielt grove graner på minst 80 cm i diameter. Under berghengene og i blokkmarka er undervegetasjonen glissen, men rik til middels rik. Her vokser lågurtskogsarter (liljekonvall, fingerstarr, hengeaks), mye ormetelg, litt maurarve, stankstorkenebb og på tørr skredjord også mye lundrapp. På de rike bergveggene vokser den kravfulle bregnene svartburkne og skjørlok (ett sted), samt kravfulle mosearter, som putevriemose (*Tortella tortuosa*) mfl.

I nordenden flater terrenget noe ut igjen. Her er det rik, blandet edellauvskog med lind, ask, spisslønn, osp, bjørk og selje, og innslag større almetrær i tilknytning til fuktsig. Flere ospelæger forekommer. Undervegetasjonen er frodig, med mye liljekonvall, fingerstarr, knollerteknapp, gjerdevikke, skogkløver og forekomster av kantkonvall. Helt i nord står det tre eiketrær ned mot veien, som trolig er fragment av rik lågurteikeskog.

Øvre del av Kirkeskogen, som består av et mer eller mindre skrånende platå over brattskråningen, preges av mye svaberg, med litt innslag av rike marine sedimenter innimellom. Sedimentene gir en stedvis rikere lågurtfuruskog med hassel. Her vokser én middels stor eik. Mye av denne delen er åpen ungskog av osp, bjørk og hassel, med stedvis av ganske rik, liljekonvall-dominert lågurtskogsvegetasjon. Busksjiktet er ganske velutviklet, bl.a. med forekomst av rognasal og rosebusker (kanelrose, steinnype). Tørrberg-vegetasjonen her er gjennomgående av fattig berggrørkvein-tjæreblom-type. Vegetasjonen i toppområdet er en mosaikk av ulike typer, der også noen fattigere og lyngdominerte partier er inkludert.

Artsmangfold:

Det ble foretatt en soppregistrering av Brandrud i 2004, i en relativt dårlig soppsesong i dette området. Det ble da registrert et 40-talls arter, inkludert flere indikatorarter, som tilsier at lokaliteten huser en artsrik, kravfull funga av jordboende sopparter. Særlig interessant er senere funn av kjempeslørsopp (*Cortinarius praestans*, NT) fra 2014 og 2019, med flere dellokaliteter. Dette er en sjelden art, som danner mykorrhiza med hassel og lind, trolig også eik, og som ellers i Oslo bare er funnet på kambrosiluriske bergarter. Det er også funnet to nær true arter; broddsoppsnyltekjuke (*Antella niemelaei*, NT, 2009) og almekullsopp (*Hypoxylon vogesiacum*, NT, 2019). I 2004 ble det ellers funnet de mindre vanlige artene grånende seigsopp (*Marsmius wynnei*), sølvslørsopp (*Cortinarius urbicus*), svartspettet musserong (*Tricholoma atosquamosum*; flere forekomster; denne formen som opptrer under lind, er trolig en egen art) og hasselskrubb (*Leccinum pseudoscabrum*). Det ble videre registrert regionalt sjeldne, varmekjære arter som panterfluesopp (*Amanita pantherina*), kameleonkremle (*Russula risigallina*) og svovelmusserong (*Tricholoma sulphureum*). Ut i fra registreringen i 2004, senere registreringer og erfaring med tilsvarende amfibolitt-lindeskoger andre steder, antas det at lokaliteten huser flere rødlistearter av sopp.

De gamle edellauvtrærne med sprekkebark, og særlig almetrærne, har en velutviklet epifyttflora av moser og lav, som er lite undersøkt, men rødlistearten almelav (*Gyalecta ulmi*, NT) er registrert i 2019.

Områdets fauna av virvelløse dyr er relativt lite kjent. Trolig er imidlertid dette en av de aller rikeste insektslokalitetene i området, med kontinuitetskog med gammel, hul lind og grove, dødvedrike hasselkratt. Det ble foretatt en fellefangst i 2004, men det ble fanget forholdsvis lite

materiale, antakeligvis hovedsakelig pga. dårlig svermesesong (A. Sverdrup-Thygeson, pers. medd.). Det ble registrert 1 rødlistet billeart i fellene, *Quedius brevicornis*, NT. Videre ble de to regionalt sjeldne insektsarter også registrert i felle materialet, dvergråtevedbille (*Microrhagus pygmaeus*) og *Synchita humeralis*.

Det er en meget høy tetthet av hekkende småfuglarter her (sangere, finkefugler, meiser, og trost). Det forekommer også spetter her. Rådyr påtreffes ofte, og det finnes grevlinghi i området.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Lokaliteten er omkranset av boligfelt og veier på alle kanter, og tatt beliggenheten i betraktning, synes lokaliteten å være relativt lite påvirket i nyere tid. Kantområdene er imidlertid utsatt for inngrep og slitasje, som kan representere en trussel for det sårbare mangfoldet. For eksempel er det hogd enkelte trær inntil bebyggelsen og ovenfor veien i sør. Lokaliteten er utsatt for felling av trær med tanke på at man vil ha bedre utsikt, utsyn og for å ivareta sikkerheten der det er hyppig ferdsel. Dumping av hageavfall og spredning av fremmede planter fra beplantninger ved bebyggelsen er også et problem.

Særlig i sørlige halvdel har edellauvskogen et ungt preg, blant annet mye smådimensjonert spisslønn, og www.norgebilder forteller om et mye mer åpent skogsbilde i 1956. Reliktpregete kjempegraner kan indikere at det tidligere har vært større andel med gran også i delområder som i dag er helt edellauvskogsdominert. Nordover er det også i dag arealer med mer gran, der det også var et sluttet skogsbilde i 1956. Det kan også ha vært mer furu tidligere.

Fremmede arter:

Det ble under inventeringen funnet blankmispel (svært høy risiko - SE, mange forekomster), ellers enkeltforekomster av sprikemispel (SE), høstberberis (SE, 2x) og fagerfredløs (SE). (Noen av mispelforekomstene her er vanskelig å artsbestemme.) Inntil bebyggelsen langs Eterveien i vest er det store forekomster av fagerfredløs som kan spre seg inn i området, samt innslag av kanadagullris (SE). Fra hagene her har det spredd seg store mengder eføy, som vokser oppover bergveggene. Eføy er en fremmed art i Oslo-området. Det er nylig funnet en forekomst av parklirekne (SE) i øst i området, som Østensjøvannets Venner har bekjempet. Pr. 2022 har et større felt med gravmyrt (SE) (30-40 m²) etablert seg med utgangspunkt i en stor haug med hageavfall i øvre del av lia (UTM PM 0293,3995). Litt lenger sør er det et kratt med rødhyll (SE), der det er kastet ut kvist ovenfra. Problemarten edelgran (ett tre, 1,8 m) ble observert i lia ovenfor Eterveien. Nær bebyggelsen er det flere steder en del av ugrasarten skvallerkål i skogbunnen.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Den nedre, lindedominerte del av lokaliteten bør få utvikle seg mest mulig fritt, uten hogst og andre tiltak som ikke er nødvendig for å ivareta sikkerheten. Særlig i sørlige halvdel er det større arealer med ungskogspreg, ikke minst smådimensjonerte spisslønn. Her kunne man tenke seg forsiktig tynning og framelsking av større trær. Større eiker kan med fordel fristilles. Fremmede plantearter bør i størst mulig utstrekning bekjempes. Eksisterende hageavfallsfyllinger bør fjernes.

Litteratur:

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Wesenberg, J. 1995. Østensjøvannet. En temakartserie over botaniske verneverdier. Fylkesmannen i Oslo & Akershus, Miljøvernadv. Notat (upubl.).

Foto: EB 8/5-2022

Foto: EB 8/5-2022

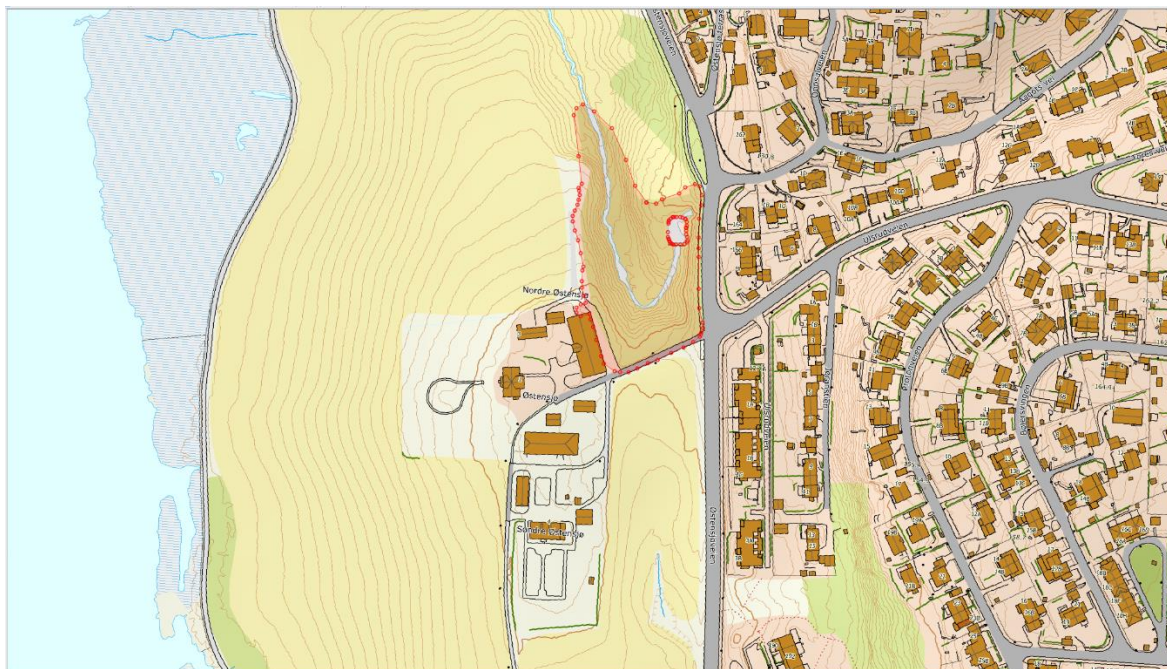
Foto: EB 8/5-2022

Lok. 28 Almedalen – Østensjøvannet (25c, 12)

ID: BN00064290

ID-Natur2000: 030110560

Naturtype: Rik edellauvskog
 Utforming: Rasmark- og ravinealmeskog
 Verdi: A
 Utvalgt naturtype: Nei
 Registreringsdato: 26. okt. 2020, supplert 17. juni 2021 og 30. apr. 2022
 Registrator: Egil Bendiksen, NINA
 Nøyaktighetsklasse: <20 m

Dam, som vises som et lite polygon der bekken kommer ut av kulvert under Østensjøveien, er skilt ut som egen lokalitet.

Verdibegrunnelse:

Svært viktig (A-område). Området er unikt i regional sammenheng pga. sin rike, gamle almedominerte skog med mye grove læger i ulike nedbrytningsstadier. Slike forekomster er svært sjeldne i Norge, pga. svært aktivt uttak av alm gjennom lengre perioder, og finnes trolig knapt andre steder i Oslo i dag. Lokaliteten var allerede registrert som verneverdig på Oslo kommunes "grønne liste" i 1986 (Werner 1986). Ifølge Brandruds vurdering bør området vurderes vernet etter naturvernloven som naturreservat. Skogtypen tilhører den rødlistete naturtypen høgstaude-edellauvskog (VU).

Innledning

Området er sist undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 26. okt. 2020 og 17. juni 2021 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Lokaliteten ble først undersøkt seinhøstes for primært å undersøke soppfloraen og ellers kontrollere tilstand mht. trær og skogstruktur i forhold til opprinnelig beskrivelse.

Området ble naturtypekartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). Beskrivelsen nedenfor er Brandruds beskrivelse med enkelte oppdateringer.

Arealet er administrativt fredet ved tinglysning siden 1921. Regulert til friområde (park). I april 2011 ble Almedalen fredet etter kulturminneloven som del av fredningen av Østensjø gård. Kilde: Søndre og Nordre Østensjø gård, Gnr. 147, bnr. 1 og 30. Vedtak om fredning med hjemmel i lov om kulturminner §§15 og 19, jf. §22. Skogholtet «Almedalen» øst for Nordre Østensjø». s. 2.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Almedalen ligger mellom bygningsmassen på Nordre Østensjø gård og Østensjøveien. Den utgjøres av en U-formet ravinedal med bratte leirskrånninger og Ulsrubbekken i bunnen. Enkelte framstikkende bergknauser danner en trang ravinekløft i nordvest. Øverst (i øst) er det en gammel gårdsdam som ble anlagt av Haakon Tvetter på 1920-tallet og som ble restaurert på 1990-tallet. Dammen er skilt ut som egen naturtypelokalitet. Dalen er den nedre del av en ravinedal som har strukket seg østover til Østmarkveien. Øst for Østensjøveien er dalføret fylt igjen og bebygget. Tvetter lagde også gangstier i området, hvilket det er tydelige rester etter i dag. Daværende Park- og idrettsvesenet laget i 1977 en skjøtelsesplan for dalen, og denne inngår nå som en del av skjøtelsesplanen for Østensjøvannet.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Lokaliteten utgjøres av en velutviklet, rik edellauvskog (almeskog) med et usedvanlig gammelskogspreget. Bestanden er dominert av alm, men det er også en del ask, enkelte lindetrær, litt spisslønn, hassel, bjørk, selje, gran (store trær spredt gjennom lokaliteten, også svære læger) og furu. I kanten mot gården og jordet er det også tre, grove eiker. Flere av alme- aske- og lindetrærne er høyvokste og grove. Øverst i skrånningen mot gården (ved eikene) er det også noen grove platanlønn, som trolig ble plantet av H. Tvetter for ca. hundre år siden. Det finnes også noe oppslag av platanlønn, særlig mot gårdsvegen. Tre-fire store og grove edelgraner er fjernet siden forrige undersøkelse, etter ringbarking, men det står fremdeles igjen minst en skrantende edelgran. Det er et par store eiketrær på kanten nær innkjørsel til tunet. Lenger nord, også nær kanten av lia, står det en stor hestekastanje (PH).

Edellauvtrærne er til dels meget gamle, og det er mye, grove læger, særlig av alm. Flere av dem ligger over bekken. De er i alle nedbrytningsstadier, selv om det neppe er god kontinuitet i død ved langt bakover i tid. Flere svært grove almetrær (60-80 cm i diameter) har vært styvet (lauvet). Disse har stort sett gått overende, eller står igjen som tørrgadd. Pr. 2003 ble en fjerdedel vurdert som unormalt lite vitale (tørre greiner, tørr topp) og synlig angrepet av almesyken. Disse er nok en del av den store mengden læger registrert i 2020. Bestanden har klare gammelskogtrekk, og hele skogen var allerede i 2003 til dels i oppløsningsfase med læger av alle treslag (alm, ask, lind, osp, furu, m.v.).

Undervegetasjonen er rik med mye vårkål langs bekken og innslag av bl.a. storklokke, rød jonsokblom og en rekke edellauvskogsarter som krattfiol, gullstjerne, firblad, trollbær, nyresoleie og maurarve. Hvitveis dominerer store partier og preger våraspektet. Det er også registrert en liten forekomst av blåveis her (en av to i Østensjøvann-området (jf. også Rognerudskogen)). I lisdene er urtesjiktet ganske glissent, med bl.a. sølvbunke, lundrapp og skogburkne. I det bredere bunnpartiet av ravinen er det fuktpartier nær bekken med bl.a. mjørdurt, vendelrot og bekkeløse. Klaus Høiland inventerte Almedalen i 1991 og fant 51 plantearter (Høiland, upubl. liste, 1991).

Artsmangfold:

Grove almelæger i ulike nedbrytningsstadier har en artsrik og meget spesiell flora av vedboende sopper. Her opptrer bl.a. den (aske- og) almetilknyttede arten skrukkeøre (*Auricularia mesenterica*, NT) i massebestand. Skarlagenskjermssopp (*Pluteus aurantiorugosus*, EN), ble funnet her i 2002 (Gulden 2002, Sothøna nr. 25 2003), den gang ny for Norge, og gjenfunnet 2008. Arten er sjelden internasjonalt og rødlistet i en rekke land. Det er pr. 2020 fire norske funn, de tre andre på Vestlandet.

Videre er registrert den sjeldne punktfotskjermssopp (*Pluteus podospileus*) med 15-20 kjente funn i Norge. To andre sjeldne arter er også funnet her; vedtraktsopp (*Ossicaulis lignatilis* og seig østersopp (*Pleurotus dryinus*). Rødtuppsopp (*Ramaria botrytis* coll.) ble funnet her i 1971. Dette er et artskompleks med flere arter, alle på rødlista. Innsamlet materiale er så langt ikke nærmere undersøkt.

Ellers er de kravfulle artene vanlig rurlav (*Thelotrema lepadinum*) og kjølelvemose (*Fontinalis antipyretica*) funnet her. Insektfaunaen er registrert med vindusfeller og lysfeller 1997-98. Det ble da registrert en stor artsriktighet, en rekke regionalt sjeldne arter. Det ble observert en nær truet art, sommerfuglen alkestjertvinge (*Satyrrium w-album* - NT) (Hansen og Falck 2000), dessuten bl.a. den mindre vanlige muggbillen *Cryptophagus populi* (lauvskogsart). Området er viktig for en rekke fuglearter, der de mindre hyppig forekommende artene vintererle og kjernebiter (opptil 15 individer) kan nevnes spesielt. Det er sannsynlig at disse hekker enkelte år. Dammen kan være en potensiell salamanderdam, men synes ikke å være undersøkt pr. 2020. Grevling yngler i skogen her.

Interessante artsfunn etter forrige forvaltningsplan: almebroddsopp (*Hymenochaete ulmicola*, VU), 2014 og sopparten *Eutypella stellulata*, NT, begge B. Nordén 2014, blek kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU (Bratli & Haugan 2012) og almeskinn (*Granulobasidium vellereum*, VU), H. Braathen - 2018, Bendiksen - 2020). Videre er funnet de mindre vanlige melskjermssopp (*Pluteus semibulbosus*,) (2016, Græsdal) og grå skjermssopp (*P. salicinus*), 2020, Bendiksen). Nevnes kan også kjemperøysopp (*Langermannia gigantea*), gelépute (*Ascotremella faginea*) og tepperaggmose (*Anomodon longifolius*).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Den vesle almeskogen ligger like ved gårdstunet på Nordre Østensjø og har sikkert vært utnyttet, f.eks. som beitemark og vedskog. Det er likevel tydelig at den har ligget nærmest urørt i atskillige tiår og derved opparbeidet et gammelskogs preg. Det er de siste 10 årene gjennomført enkelte inngrep den vestlige kanten av skogen, nær låve og langs jordekant. Enkelte større trær er felt og noen trær er skadet. Det er også dumpet en del masser i den vestlige kanten av området.

Fremmede arter:

I 2020 ble det registrert yngre trær av platanlønn (svært høy risiko - SE) helt ned i dalbunnen, evt spredt fra de plantede trær på toppen. I østre del ble observert høstberberis (SE) og på tunsida av liene en fremmed mispel-busk. En vital forekomst av den sjeldne hageflyktingen flekkklungeurt (*Pulmonaria cf. affinis*, lav risiko - LO) ble observert blomstrende i april 2022 langs bekken et stykke nedenfor dammen.

Ellers er problemarten edelgran fortsatt til stede som småtrær, bl.a. flere langs bekken i bunnen, samt minst ett større tre (jf. også Sothøna nr. 26, 2003). Et annet uønsket innslag er stedvis rikelig med skvallerkål.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Lokaliteten er administrativt fredet, men savner et kommunalt eller statlig vern. Det er ikke problematisk ferdsel og slitasje i dette delområdet pr. i dag. Det er viktig for verdiene at det ikke gjøres noen form for inngrep/tilrettelegging, og det må heller ikke skje utfylling av masser, hogst eller andre inngrep langs kantene av området, inkludert fra gårds-/jordesida. Eksisterende virksomhet i vest er viktig at opphører, og masser som er lagret her bør fjernes. Edelgran og platanlønn bør bekjempes. Artene kan ellers true dominansforholdet mellom treslagene på sikt og derigjennom føre til tap av det spesielle mangfoldet knyttet til alm(-ask-linde)skogen. Sjøpøl langs bekken, som har blitt fraktet med vannet ovenfra, bør fjernes med jevne mellomrom.

Litteratur:

Bratli, H. & Haugan, R. 2012. Lav og moser ved Østensjøvannet, Oslo. Rapport til Østensjøvannets Venner. Oslo, 28 s.

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 26/10-2020

Foto: EB 26/10-2020. Almeskinn (*Granulobasidium vellereum*)

Foto: EB 17/6-2021

Foto: EB 17/6-2021, lind

Foto: EB 30/4-2022, lind

Lok. 29 Almedalen – dam (-, 13)

ID: BN00063874

ID-Natur2000: 030110412

Naturtype: Dam

Utforming: Gårdsdam

Verdi: C

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 30. apr. 2022

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokalt viktig (C-område). Dammen synes bare undersøkt ved et enkelttilfelle, og det er potensial for også andre amfibiearter.

Innledning

Området er undersøkt av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 26. okt. 2020 og 30. apr. 2022 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark.

Lokaliteten er tidligere lagt inn i Naturbase (Biofokus v/Terje Blindheim), mars 2001, men kun med kommentar: «Potensiell salamanderdam, som det ikke finnes data på». Den er også omtalt i rapport, Oslo kommune (2019).

Dammen vises som et lite polygon der bekken kommer ut av kulvert under Østensjøveien. Lok. 25c Almedalen – Østensjøvannet ligger omkring.

Almedalen er administrativt fredet ved tinglysing siden 1921. Regulert til friområde (park). I april 2011 ble Almedalen fredet etter kulturminneloven som del av fredningen av Østensjø gård. Kilde: Søndre og Nordre Østensjø gård, Gnr. 147, bnr. 1 og 30. Vedtak om fredning med hjemmel i lov om kulturminner §§15 og 19, jf. §22. Skogholtet «Almedalen» øst for Nordre Østensjø». s. 2.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Almedalen ligger mellom bygningsmassen på Nordre Østensjø gård og Østensjøveien. Den utgjøres av en U-formet ravinedal med bratte leirskråninger og Ulsrubbekken i bunnen. Øverst (i øst) er det en gammel gårdsdam som ble anlagt av Haakon Tveter på 1920-tallet og som ble restaurert på 1990-tallet. Dammen er anlagt ved at øvre del av det gjenværende åpne ravine-segmentet er demmet opp med en steinmur og det synes å være fylt opp med jordmasser omkring. Dalen er den nedre del av en ravinedal som har strukket seg østover til Østmarkveien. Øst for Østensjøveien, som ligger kort vei øst for dammen (jf. foto), er dalføret fylt igjen og bebygget.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Dammen er grunn, og med lite vann i tørkeperioder. Et større sumpparti i øst er dominert av skogsivaks. Ellers er det bare en smal kantsone med fuktighetskrevede arter før fastmarksskogen. Vanlige arter er mjørdurt, vendelrot, bekkekarse, krypsoleie, vårkål, hestehov og sølvbunke. Det er edellauvskog med grove læger omkring og et parti med grantrær på nordsida.

Artsmangfold:

Med hensyn til amfibier er kun buttsnutefrosk angitt herfra til nå (Leif Åge Strand, juni 2012, håvtrekk, www.artsobservasjoner.no).

Bruk, tilstand og påvirkning:

Etter nevnte restaurering på 1990-tallet har det neppe skjedd noen ytre påvirkning her. Selv om dammen ligger rett nedenfor Østensjøveien, er det ingen stier eller andre tegn til ferdsel her.

Fremmede arter:

Ingen registrert.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Lokaliteten er administrativt fredet, men savner et kommunalt eller statlig vern. Ferdse/ slitasje utgjør ikke noe problem pr. i dag. Jevnlig tilførsel av sedimenter vil gjøre at dammen etter hvert gror helt igjen, og det vil være nødvendig med restaurering med jevne mellomrom. Vannkvaliteten i dammen må antas å være dårlig i perioder, blant annet som en følge av tilførsel av avrenning fra nærliggende vegareal.

Litteratur:

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøvannet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Foto: EB 30/4-2022

Foto: EB 30/4-2022

Lok. 30 Østensjøgårdene (26-27, 9)

ID: BN00064189

ID-Natur2000: 030110465

Naturtype: Store, gamle trær

Utforming:

Verdi: B

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 2004

Registrator: Tor Erik Brandrud

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten gis B-verdi ut fra oppnådd middels vekt på rødlistearter. Flere av de gamle trærne har også stor landskapsmessig verdi i dag. Området biologiske verdi er redusert siden siste kartlegginger, som følge av at flere gamle trær er felt og skadet.

Innledning

Teksten er hentet fra Brandruds undersøkelse 2004 (Oslo kommune 2007) og oppdatert for senere funn. Det ble ikke gjort noen ny feltbefaring 2020. Området ble først undersøkt av Siste Sjanse (nå Biofokus) i forbindelse med første runde av naturtypekartlegging i Oslos byggesone, 2002/03 i regi av Friluftsetaten, Oslo kommune. Lokalitetsnavn «Søndre Østensjø» er skiftet ut med «Østensjøgårdene», siden tunene på begge de to gårdene er inkludert.

Nordre og Søndre Østensjø gård ble fredet ved vedtak etter kulturminnelovens §§ 15 og 19, hhv. i 1997, 2002 og 2011. Vedtakene omfatter kulturlandskap, hageanlegg og gårdsbebyggelse.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Gårdsanlegget Østensjø Søndre og Nordre ligger solrikt til på høyden østenfor vannet. I forhistorisk tid var det vanlig at gravhauger ble lagt i nærheten av gårdstunene. På Nordre Østensjø er det bevart en stor gravhaug inne i selve hagen. Haugen her har en diameter på 11,5 meter og er cirka 1,6 meter høy. Den ligger i en svak helning ned mot Østensjøvannet, cirka 34 meter fra våningshuset.

Østensjø gård er kjent tilbake til middelalderen, og vannet har fått sitt navn etter gården (= øst for vannet). Den ble delt i på midten av 1700-tallet og består i dag av to bruk: Søndre Østensjø (147/1) og Nordre Østensjø (147/30). Søndre Østensjø er et av Oslos best bevarte empirietun fra tidlig 1800-tallet. Gårdsanlegget består av en driftsbygning/låve fra 1807, som er den eldste uthusbygningen av denne typen i Oslo kommune. Våningshuset og drengestuen er også fra tidlig på 1800-tallet. Slik tradisjonen tidligere var i Østlandsområdet, er bebyggelsen plassert i et klassisk firkanttun. Nordre Østensjø er et godt bevart gårdsanlegg, med bygninger i sveitserstil fra siste halvdel av 1800-tallet. Anlegget består av våningshus, drengestue, stabbur og en stor driftsbygning (Sothøna nr. 13 1996, nr. 12 1996, nr. 11 1995, nr. 10 1995, nr. 21 2001).

Mellom de to tunene på gårdene går oldtidsveien mellom Oslo og Enebakk.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

En rekke store, gamle trær som ask, alm, spisslønn, sommerekik og hestekastanje finnes i området. I hagen på Nordre finnes en Ornäsbjørk. En gammel styvet (lauvet) ask må nevnes spesielt. Antakelig er de aller fleste av de gamle trærne plantet.

Artsmangfold:

Det har vært søkt etter sopp her ved noen anledninger, med funn av 2 rødlistearter i nyere tid; den sterkt truede skumkjuke (*Spongipellis spumeus*, EN, på lønn, 2006) og den nær truede skrukkeøre (*Auricularia mesenterica*, NT, 2 trær, hhv. gammel styva alm, og ask, 2017). Rugleskinn (*Metulodontia nivea*, NT) ble funnet her i 1931.

Det er registrert flere interessante lavarter på de store trærne (Bratli & Haugan 2012). Bleikdoggnål (*Sclerophora pallida*, NT) er funnet på flere gamle almer og asketrær rundt både Østensjø og Abildsø, og har nok vært her svært lenge. En annen nær truet art som forekommer

her, er klosterlav (*Biatoridium monasteriense*, NT). I nevnte rapport fremgår det at edellauvtrærne her har en ganske rik lavflora, med kravfulle arter som rosettlav (*Physcia*), brun rosettlav (*Phaeophyscia*), dogglav (*Physconia*), allelav (*Anaptychia ciliaris*), messinglav (*Xanthoria*), fargelav (*Parmelia*), og mange arter av skorpelavene kantlav (*Lecanora*), eggslav, (*Candelariella*) og (*Lecania*). Disse trærne er preget av nitrofile arter, og de eldste trærne er opplagt mest interessante. Almelav (*Gyalecta ulmi*, NT) er rapportert med 5 funn her mellom 1865 og 2019. En annen truet art, bleik kraterlav (*Gyalecta flotowii*, VU) er funnet her i 2011. Typiske mosearter som er registrert, er ekornmose (*Leucodon sciuroides*), bushettearter (*Orthotrichum* spp.), broddtråklepose, (*Pseudoleskeella nervosa*) og ospemose (*Pylaisia polyantha*).

Det er kjent 2 arter av truede insekter; nordisk glansblomsterflue (*Orthonevra erythrogona*, EN), 1982, Falck) og praktdroneflue (*Eristalis oestracea*, VU), 1985, Falck. Områdets fauna av virvelløse dyr er dårlig kjent. De gamle trærne er sannsynligvis viktige insekthabitat.

Låven på Nordre Østensjø gård har vært en av få hekkeplasser for låvesvaler i Oslos byggesone. Status pr. i dag er litt usikker etter restaurering av låven. Østensjøvannets Venner har montert fire låvesvalekasser under takskjegget på nordveggen på låven på Nordre Østensjø (Finn Gulbrandsen, pers. medd.). Bygninger, fuglekasser og gamle trær legger forholdene til rette for mange småfuglarter. På Søndre Østensjø gård er det hekkeplasser for linerle, gråspurv, pilfink og meiser. På Nordre Østensjø er det observert mindre vanlige arter som kjernebiter, bergirisk og tornirisk. Hornugle er observert i området og kan muligens hekke. Bygningene har iallfall tidligere vært viktige for ynglende rev og grevling, med et revehi under låven på Nordre Østensjø.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Tunet er fredet. Flere gamle trær har blitt felt de siste 10-15 årene. Eventuell hogst og skade på ytterligere trær vil skade naturverdiene.

Fremmede arter:

Ingen kjente pr. 2020. Ikke kartlagt spesielt.

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

Skjøtelsråd i høringsdokument for ny forvaltningsplan (Oslo kommune 2019): Hageanlegget bør skjøttes slik at opprinnelige strukturer og elementer, som kan spores tilbake til den tiden da hagen ble anlagt, blir ivare tatt.

Gravhaugen inne på selve tunet skjøttes som et fredet kulturminne. Gamle trær bør gås over av sertifisert trepleier og biolog med noen års mellomrom, for å vurdere kvaliteter, hensyn og sikkerhet. Dersom det planlegges tiltak i nærheten av gamle trær, og som kan påvirke disse negativt, bør det i forkant gjøres en vurdering av tiltakets virkning på trærne. Dette bør ligge til grunn for mest mulig hensynfulle tiltak. Iht. Forskrift for utvalgte naturtyper skal det tas særlige hensyn til eiketrær som måler mer enn 2 meter i omkrets eller som er synlig hule, samt utarbeide en konsekvensanalyse av tiltakets virkning på slike trær (jf. naturmangfoldloven og byggt teknisk forskrift).

Brandrud (Oslo kommune 2007) påpeker: Almesyke, askeskuddsopp, gravearbeider og hogst kan være en trussel for de gamle trærne. Restaurering av bygninger kan være en trussel for hekkende fugler, bl.a. låvesvale, hvis dette ikke utføres riktig. Opprinnelig var bebyggelsen og de formede hageanleggene med alleer og tuntrær fremtredende elementer i kulturlandskapet.

Litteratur:

Bratli, H. & Haugan, R. 2012. Lav og moser ved Østensjøvannet, Oslo. Rapport til Østensjøvannets Venner. Oslo, 28 s.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Foto: EB 16/7-2020, Nordre Østensjø gård, fra vest

Foto: EB 30/4-2022, Søndre Østensjø gård

Lok. 31 Oppsalskrenten (29, 14)

ID: BN00064354

ID-Natur2000: 030110561

Naturtype: Rik berglendt mark

Utforming: Rik grunnlendt mark

Verdi: A

Utvalgt naturtype: Nei

Registreringsdato: 30. okt. 2020, 16. juni 2021

Registrator: Egil Bendiksen, NINA

Nøyaktighetsklasse: <20 m

Verdibegrunnelse:

Lokaliteten er et svært rikt og intakt tørrbergsparti/ kantkratt med mange varmekjære, kravfulle karplanter og insektfauna med flere rødlistede insektarter. Den kommer ut med høy vekt på størrelse og anses å tilfredsstille krav om middels vekt på tilstand og påvirkning, der det siste innebærer krav om å videreføre dagens bekjempelse av fremmede arter. I sum gis som tidligere verdi A – svært viktig.

Innledning

Området ble først naturtypekartlagt av Siste Sjanse/Biofokus 2002 (Blindheim mfl. 2003). Området ble igjen kartlagt av Tor Erik Brandrud, NINA, i 2004, i regi av Oslo kommune, Friluftsetaten, i forbindelse med utarbeidelse av forrige forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark, som er beskrevet hos Oslo kommune (2007). Beskrivelsen nedenfor er Brandruds beskrivelse med enkelte oppdateringer.

Området er igjen undersøkt og oppdatert av Egil Bendiksen, NINA, på oppdrag fra Oslo kommune, Bymiljøetaten, 2020 i forbindelse med ny forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Feltarbeid ble foretatt 30. okt. 2020 og 16. juni 2021. Området er relativt heterogent og inneholder en del (gjengrodd) skog i nord. Grenser fra tidligere er beholdt, men det kunne også vært en mulighet å splitte opp arealet i to lokaliteter.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Området består av den vestvendte, lysåpne skåningen mellom Oppsal terrassehus og Østensjøveien. Oldtidsveien mellom Enebakk og Oslo, som gikk gjennom Østmarka, går her, dvs. helt øverst langs terrasseblokk, og videre rett nordover. Traséen over søndre del av Østensjø Terrasse er i dag en asfaltert vei til bebyggelsen i området. Den nordre delen er turvei. Veianlegget kan med stor sannsynlighet dateres tilbake til forhistoriske tid. Tuffer etter husmannsplassen Bakken ligger nord i området. Terrassehusene ble bygget i 1976/77. Området ligger på grunnfjell, med innslag av mørke, rikere bergarter (trolig amfibolitt). En permisk diabasgang (lavabergart) kan sees i skjæringen ned mot vannet.

Bio-klimaregion: Boreonemoral-overgangsseksjon (OC).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Her er store arealer med rike-halvrike, åpne tørrberg og kantkratt. Det er mye mørke/svarte bergoverflater som indikerer sesongmessig påvirkning av rikere sigevann. Miljøet er trolig delvis naturlig lysåpent, skjønt det er klart at det er hogd ut en strekning av skrenten etter utbygging av Oppsal terrasse for å få utsikt. De mest grunnlendte/nakne bergflatene er dominert av tørketålende, mer eller mindre kravfulle mose- og lavararter (bl.a. narrefurumose, gråmoser) og av karplanter, hvit og bitter bergknapp, bakketimian (NT), gulmaure, åkermynte, flerårig knavel, tjæreblom, hårsvever, lodnebregne, hundekvein, prikkperikum, tiriltunge og stedvis også nyresildre (NT). De rikeste partiene har innslag av blodstorkenebb, bergmynte og kransmynte. Videre er det registrert kravstore arter som f.eks. flekkgrisøre (NT), bergørkvein, drøbakbakkestjerne (NT), fagerklokke, kvitmaure, rognasal og geitved (Wesenberg 1995). Det er mye rosekratt og også berberis og morell. Flere av de nevnte artene finnes fortrinnsvis på kalkgrunn, og som vegetasjonstype kommer dette nærmest blodstorkenebb etter gammel typeinndeling. Stedvis er det litt kalkfurskogspreget med enkelte overstandere av furu og ask. Dette rike tørrbergselementet er mindre vanlig i grunnfjellsområder og flere av artene har her sin innergrense mot Østmarka. Liknende utforminger finnes for øvrig i Ekebergskråningen. Rundt svabergene der det kommer inn litt jordsmonn, er det oppslag av ospekratt og stedvis ask, som holdes nede ved jevnlig krattrydding pga. utsikten. Her er det dominans av arter som liljekonvall, markjordbær, fagerklokke og blåklokke.

Nord for terrassehuset ned mot Østensjøveien er det én smal stripe og en bredere forsenkning med rik edellauvskog (oppdelt av et fattigere svabergområde). Denne består for en stor del av rike, til dels gamle hasselkratt og yngre ask-spisslønn (-osp-bjørke)skog. Det inngår også alm, hegg, selje og rogn. Skogen er mange steder liljekonvall-dominert. Litt lenger opp er det vekslinger mellom knauser og tynt jorddekte arealer. Her er det et parti med sesongfuktig, åpen askedominert hagemarkskog, stedvis preget av noe gjengroing. Her står også et par gamle, vidkronete asketrær (2021: hhv. 55 og 53 cm i brysth.diam). Feltsjiktet her er frodig og rikt, med mye liljekonvall, lågurtskogsarter og mer fuktkrevende arter. Ovenfor gammelt jordeødeeng er det en stripe med grove osper og hassel. Flere ospelæger forekommer. Geitved vokser ved ruinene til plassen Bakken (jf. 2004-rapport) og ble observert to andre steder 2021.

Det er tidligere registrert hele 153 plantearter i området ved terrassehuset (Wesenberg 1995), hvorav flere kravfulle, varmekjære arter her har sine eneste voksesteder ved Østensjøvannet.

Artsmangfold:

Områdets sopp-, lav- og moseflora er lite kjent, men det er en del kravfulle lav- og mosearter knyttet til de rike bergflatene, og det er potensial for sjeldne/rødlistete sopparter knyttet til den rike ask-hasselskogen. Karplantefloraen er omtalt ovenfor, med bakketimian, flekkgrisøre, drøbakbakkestjerne og nyresildre som nær truede arter (NT).

Området har et stort mangfold av insektarter (Hansen og Falck 2000). I undersøkelsen i 1995-98 ble det registrert flere interessante, noen av dem rødlistede, insektarter. Det gjelder først og fremst skogarter og omfatter nettingen edelbladlusløve (*Symphorobius elegans*), en lauvskogart som også er funnet på vestsida, stylteflua *Telmaturgus tumidulus* (NT) samt følgende

billearter; *Corticarina lambiana* (NT, lauvskog), *Dorcatoma punctulata* (død ved), kjøråtevedbille (*Hylis cariniceps*)(NT, går på død ved av ask, lind og gran) og *Stenus ater* (NT, tørrbakke). Videre er den sterkt truede krokflekktet damblomsterflue (*Anasimyia transfuga* (EN) og sommerfuglartene *Bryotropha affinis* (NT) og brungult neslefly (*Abrostola triplasia*) registrert. Dødvadartene antas å ha tilhold i den lille kløfta med ask-osp-hasselskog, som løper skrått fra nordenden av terrassehuset og nedover mot Østensjøveien, der det finnes noe død ved. Av sjeldne arter for øvrig kan nevnes en art innenfor ordenen børstehaler, *Dilta hibernica*, som synes å være knyttet mest til varme sørskråninger.

I nyere tid er slåpetornstjertvinge (*Thecla betulae*) registrert.

Buskmark og edellauvskog gjør dette til et viktig hekkeområde for småfugl. Mange småfugler søker til beboernes fóringplasser i vinterhalvåret. Det er registrert forekomst av dvergspett i delområdet, den kan hekke i områder i nærheten. Piggsvin (NT) er også observert.

Bruk, tilstand og påvirkning:

Spesielt øvre del av området er utsatt for påvirkning fra terrasseblokken rett ovenfor, i form av slitasje, utsiktshogster og fare for utfyllinger, deponering av hageavfall etc., se nedenfor. Tømming av gjødslet jord fra balkongkasser etc. har opplagt bidratt til høyt nitrogeninnhold og at det er et visst ugraspreg på flaten foran terrasseblokken med bl.a. åkertistel, stornesle og bringebær. Skogen i nordlige halvdel av lokaliteten synes ikke endret eller å ha vært gjenstand for noen merkbar negativ påvirkning siden forrige undersøkelse i 2004 annet enn spredning av fremmede plantearter.

Fremmede arter:

Det er foretatt en del bekjempelse, men seinhøstes 2020 ble fortsatt spredte forekomster av flere fremmede arter observert på den åpne del av lokaliteten foran terrasseblokken; fagerfredløs (svært høy risiko - SE), gravbergknapp (SE), rødhyll (SE), sprikemispel (SE), blankmispel (SE), snøbær (lav risiko - LO), takløk (LO) og *Spiraea* sp. I tillegg ble det i juni 2021 observert vårpengeurt (potensielt høy risiko - PH). På et punkt med synlig tømming av hageavfall ble det funnet filterarve (SE) og villvin (sp.) (høy risiko - HI). Det er fortsatt to større forekomster av fagerfredløs juni 2021 etter bekjempelse av fremmede arter høsten 2020.

I skogen i den nordlige halvdel ble i juni 2021 observert mange forekomster av blankmispel og sprikemispel, dessuten taggblåhegg (LO), *Lonicera* sp., vinterkarse (SE) og doggnype (PH). Det ble også observert en forekomst av problemarten edelgran (ca. 2 m).

Del av helhetlig landskap:

Lokaliteten er del av Østensjøvannet miljøpark, som utgjør et viktig grøntdrag med et stort antall biologisk viktige områder, som er beskrevet som naturtypelokaliteter. Det er våtmark i bunnen og ulike skogtyper i åsområder omkring. Lokaliteten er derfor viktig som del av større sammenheng.

Skjøtsel og hensyn:

I og med at tørrbergene er sårbare overfor tråkkslitasje, er det viktig at ferdsel er kanalisert til stier, som også har vært naturlig mht. det bratte terrenget. Kratt av blant annet osp og ask ryddes fra tid til annen pga. utsikten og gir et åpent preg. Det er viktig at ryddet virke fjernes.

Den rike hassel-ask(ospe)skogen i nord kan med fordel tynnes der det er tettere krattoppslag. Her også kan det være ønskelig å framelske og fristille store, grove asketrær. Hasselkrattene bør skjermes og fremelskes, og utvikle grove stammer og stående, død ved.

Fyllinger med hageavfall kan skade de sårbare tørrbergsamfunnene, og kan bidra til spredning av fremmede arter, og bør derfor ikke forekomme på lokaliteten. Det samme gjelder dumpet jord fra pottar og andre kilder, som heller ikke bør forekomme. Det er viktig å fjerne allerede dumpede masser, i den grad slike fremdeles finnes i området. Systematisk bekjempelse av fremmede arter flere ganger i året er nødvendig for å hindre at disse tar over for den opprinnelige vegetasjonen.

De par siste årene har det kommet i gang skjøtselsarbeid i regi av Østensjøvannets Venner og en dugnadsgjeng som har lagt ned et stort arbeid på arealene foran Oppsal terrassehus. Her har det inngått bekjempelse av flere fremmede arter, som gravbergknapp (SE), fagerfredløs (SE) og hjortesumak (LO) (Sothøna nr. 60, 2020). Det er viktig at dette arbeidet følges opp flere ganger årlig. En del små lauvtrær er ringbarket slik at de etter hvert dør. På denne måten hindrer man at de verdifulle tørrbakkeartene skygges ut eller fortrennes.

Litteratur:

Blindheim, T., Bendiksen, E., Olsen, K.M. & Reiso, S. 2003. Kartlegging av naturtyper i Oslo kommune 2002. Siste Sjanse-Notat 2003-2, 64 s.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Hansen, L. O. & Falck, M. 2000. Insektsfaunaen ved Østensjøvannet, Oslo kommune. Østensjøvannets Venner, rapport. Oslo.

Foto: EB 16/6-2021

Foto: EB 16/6-2021 (tjæreblom mm.)

Foto: EB 16/6-202. Ett av to store asketrær (UTM PM 02582,41143)

3 Referanser

Gjelder referanser for innledende kapitler. Referanser for enkeltlokaliteter står på slutten av hvert faktaark.

Artsdatabanken 2018a. Norsk rødliste for Naturtyper 2018. Artsdatabanken, Trondheim.

Artsdatabanken 2018b. Fremmedartslista 2018. Hentet 25.09.2021. <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>

Artsdatabanken 2021. Norsk rødliste for arter 2021. <https://www.artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021>

DN 2007. Kartlegging av naturtyper. Verdisetting av biologisk mangfold. Direktoratet for naturforvaltning - Håndbok 13, 2. utg. 2006. Oppdatert 2007.

Omre, J.A. & Gulbrandsen, F.A. 2000. Østensjøvannet. Naturrestatet i Oslo. Orion, Oslo. 128 s.

Oslo kommune 2007. Forvaltningsplan for Østensjøområdet miljøpark. Del 1 Statusrapport natur og kulturkvaliteter. Friluftsetaten.

Oslo kommune 2019. Forvaltningsplan for Østensjøvannet miljøpark 2020-2030. Høringsutkast. Bymiljøetaten.

Vedlegg

RØDLISTEARTER - ØSTENSJØOMRÅDET MILJØPARK

Sammenstilt av

Finn Arnt Gulbrandsen, Østensjøvannets venner

Listene følger rødliste for arter 2021 (Artsdatabanken 2021)

Rødlistearter totalt: 169 (inkl. 101 truede)

Amphibia – Amfibier

Rødlistearter 2 (inkl. 1 truet)

Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.

EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

V = Validert funn

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.	Funn v/V/Bf
<i>Rana arvalis</i>	Spissnutefrosk	Ranidae/ Ekte frosker	VU	V
<i>Triturus cristatus</i> *	Storsalamander	Salamandridae	NT	Miljødir.

*funnet av elev v/ Manglerud skole 10. mai 2007, avfotografert på ØVVs hjemmeside.

<http://www.ostensjovannet.no/biologi/amfibier/>

Aves - FUGLER

Rødlistearter: 75 (inkl. 49 truede)

Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.

EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

Kilde for fuglelista ved Østensjøvannet laget av Birdlife OA. https://oa.birdlife.no/download.php?file=Upload%2FBrukerfiler%2Fdokumenter%2Fdok_9112_2.pdf, oppdatert for siste funn. Alle arter som er observert i området er inkludert. Informasjon om hekkende arter, se de enkelte faktaark, spesielt lok. Østensjøvannet. Pga. registreringsmetodikken er det ikke mulig å skille ut gamle observasjoner.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.
<i>Accipiter gentilis</i>	Hønehauk	Accipiter/Hauker/Rovfugler	VU
<i>Alauda arvensis</i>	Sanglerke	Alaudidae/Lerker/Spurvefugler	NT
<i>Alca torda</i>	Alke	Alcidae/Alker	VU
<i>Anas acuta</i>	Stjertand	Anatini/Gressender/Andefugler	VU
<i>Anser erythropus*</i>	Dverggås	Anser/Gjess/Andefugler	CR
<i>Anser fabalis**</i>	Taigasædgås	Anser/Gjess/Andefugler	EN
<i>Anser serrirostris**</i>	Tundrasædgås	Anser/Gjess/Andefugler	VU
<i>Apus apus</i>	Tårnseiler	Apodidae/Seilere	NT
<i>Arenaria interpres</i>	Steinvender	Scolopacidae/Snipser	NT
<i>Aythya marila</i>	Bergand	Anatini/Dykkender/Andefugler	EN
<i>Bubo bubo</i>	Hubro	Strigidae/Ugler	EN
<i>Bubo scandiacus</i>	Snøugle	Strigidae/Ugler	CR
<i>Calcarius lapponicus</i>	Lappspurv	Fringillidae/Finker/Spurvefugle	EN
<i>Calidris pugnax</i>	Brushane	Charadrii/Vadere	VU
<i>Carpodacus erythrinus</i>	Rosenfink	Fringillidae/Finker/Spurvefugler	NT
<i>Charadrius dubius</i>	Dverglo	Charadrii/Vadere	VU
<i>Chloris chloris</i>	Grønnfink	Passeriformes/Spurvefugler	VU
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	Hettemåke	Laridae/Måker	CR
<i>Circus aeruginosus</i>	Sivhauk	Accipiter/Hauker/Rovfugler	NT
<i>Circus cyaneus</i>	Myrhauk	Accipiter/Hauker/Rovfugler	EN
<i>Clangula hyemalis</i>	Havelle	/Dykkender/Andefugler	NT
<i>Corvus frugilegus</i>	Kornkråke	Corvidae/Kråkefugler/Spurvefugl.	VU
<i>Coturnix coturnix</i>	Vaktel	Phasianidae/Fasaner/Hønsfugler	VU
<i>Crex crex</i>	Åkerrikse	Rallidae/ Rikser	CR
<i>Cuculus canorus</i>	Gjøk	Cuculidae/Gjøker	NT
<i>Delichon urbicum</i>	Taksvale	Hirundinidae/Svaler	NT
<i>Emberiza citrinella</i>	Gulspurv	Fringillidae/Finker/Spurvefugler	VU
<i>Emberiza hortulana</i>	Hortulan	Fringillidae/Finker/Spurvefugler	CR
<i>Falco rusticolus</i>	Jaktfalk	Falconidae/ Falker/Rovfugler	VU
<i>Falco subbuteo</i>	Lerkefalk	Falconidae/ Falker/Rovfugler	NT
<i>Fulica atra</i>	Sothøne	Rallidae/ Rikser	VU
<i>Galerida cristata</i>	Topplerke	Alaudidae/Lerker/Spurvefugler	RE
<i>Gallinago media</i>	Dobbeltbekkasin	Charadrii/Vadere	NT
<i>Gallinula chloropus</i>	Sivhøne	Rallidae/ Rikser	VU
<i>Haematopus ostralegus</i>	Tjeld	Haematopodidae/Tjeldfamilien	NT
<i>Hydrocoleus minutus</i>	Dvergmåke	Laridae/Måker	VU
<i>Larus argentatus</i>	Gråmåke	Laridae/Måker	VU
<i>Larus canus</i>	Fiskemåke	Laridae/Måker	VU
<i>Limosa limosa</i>	Svarthalespove	Charadrii/Vadere	CR

<i>Locustella naevia</i>	Gresshoppesanger	Sylviidae/Sangere/Spurvfugler	NT
<i>Loxia leucoptera</i>	Båndkorsnebb	Passeriformes/Spurvfugler/finker	VU
<i>Lullulla arborea</i>	Trelerke	Alaudidae/Lerker/Spurvfugler	NT
<i>Luscinia luscinia</i>	Nattergal	Turdidae/Trostefugler/Spurvf	NT
<i>Mareca strepera</i>	Snadderand	Anatini/Gressender/Andefugler	NT
<i>Melanitta fusca</i>	Sjørørre	Melanitta/Dykkender/Andefugl	VU
<i>Melanitta nigra</i>	Svartand	Melanitta/Dykkender/Andefugler	VU
<i>Mergellus albellus</i>	Lappfiskand	Mergus/ Dykkender/Andefugler	VU
<i>Numenius arquata</i>	Storspove	Charadrii/Vadere	EN
<i>Numenius phaeopus</i>	Småspove	Charadrii/Vadere	NT
<i>Pandion haliaetus</i>	Fiskeørn	Pandionidae/fiskeørn/Rovfugler	VU
<i>Panurus biarmicus</i>	Skjeggmeis	Timalie/Skjeggmeiser/Spurvfug	EN
<i>Passer domesticus</i>	Gråspurv	Passeriformes/Spurvfugler	NT
<i>Pernis apivorus</i>	Vepsevåk	Accipiter/Hauker/Rovfugler	NT
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Storskarv	Siliformes/Sulefugler/Skarver	NT
<i>Phalaropus lobatus</i>	Svømmesnipe	Charadriiformes/Sniper	NT
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Svartrødstjert	Turdidae/Trostefugl/Spurvfugl	EN
<i>Pinicola enucleator</i>	Konglebit	Passeriformes/Spurvfugler/Finker	NT
<i>Podiceps auritus</i>	Horndykker	Podicipedidae/Lappedykkere	VU
<i>Poecile montanus</i>	Granmeis	Passeiformes/Spurvfugler/Meiser	VU
<i>Porzana porzana</i>	Myrrikse	Rallidae/ Rikser	EN
<i>Pluvialis apricaria</i>	Heilo	Charadriiformes/Sniper	NT
<i>Rallus aquaticus</i>	Vannrikse	Rallidae/ Rikser	VU
<i>Riparia riparia</i>	Sandsvale	Hirundinidae/Svaler	VU
<i>Rissa tridactyla</i>	Krykkje	Laridae/Måker	EN
<i>Saxicola torquata</i>	Svartstrupe	Turdidae/Trostefugler/Spurvf	EN
<i>Somateria mollisma</i> ***	Ærfugl	Dykkender/Andefugler	VU
<i>Spatula clypeata</i>	Skjeand	Anatini/Gressender/Andefugler	VU
<i>Spatula querquedula</i>	Knekkand	Anatini/Gressender/Andefugler	EN
<i>Sterna hirundo</i>	Makrellterne	Sternidae/Terner	EN
<i>Streptopelia decaocto</i>	Tyrkerdue	Columbidae/Duer	NT
<i>Sturnus vulgaris</i>	Stær	Sturnida/Stærer/Spurvfugler	NT
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Dvergdykker	Podicipedidae/Lappedykkere	EN
<i>Tringa totanus</i>	Rødstilk	Charadriiformes/Sniper	NT
<i>Uria aalge</i>	Lomvi	Alcidae/Alker	CR
<i>Vanellus vanellus</i>	Vipe	Charadrii/Vadere	CR

* Dverggås-observasjonen ved Østensjøvannet er et eksemplar fra svensk oppdrett.

** Sædgås inkl. tidligere underart er nå delt i to ulike arter. Begge arter sikre ved Østensjøvannet.

*** Nyinnlagt art på lista over Østensjøvannets fugler.

Insecta – INSEKTER

Rødlistearter 44 (inkl. 28 truede)

(Biller 15, sommerfugler 5, tovinger 20, veps 4)

Coleoptera – **BILLER**

Rødlistearter: 15 (inkl. 6 truede)

**Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.
EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet**

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

Brun skrift = gammelt funn, i alt 4 (ikke med i antallet).

Belagt funn = Bf. V = Validert funn. Adb=funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no. H = Funn beskrevet «Insektfaunaen ved Østensjøvannet» av Hansen & Falck 2000.

NINA= Norsk institutt for naturforskning. NIVA = Norsk institutt for vannforskning. NMBU = Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Nhm = Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.	Funn v/ V/Bf
<i>Atomaria fuscipes</i>		Cryptophagidae/Muggbiller	VU	H/Bf
<i>Cassida nebulosa</i>	Prikket skjoldbille	Crysolimelidae/Bladbiller	NT	H/Bf
<i>Corticarina lambiana</i>		Latridiidae/Muggbiller	NT	H/Bf
<i>Elaphrus uliginosus</i>		Crysolimelidae/Bladbiller	EN	H/Bf
<i>Galeruca pomonae</i>	Knoppurtbladbiller	Crysolimelidae/Bladbiller	VU	H/Bf
<i>Harpalus luteicornis</i>		Carabidae/Løpebiller	VU	H/Bf
<i>Hylis cariniceps</i>	Kjølråtevedbille	Carabidae/Løpebiller	NT	H/Bf
<i>Ilybius guttiger</i>		Dytiscidae/Vannkalver	NT	NINA/Bf/adb
<i>Latridius brevicollis</i>		Corticariidae/ Corticariidae	NT	H/Bf
<i>Monochamus urussowii*</i>		Cerambycidae/Trebukker	RE	H/Bf
<i>Omalium muensteri*</i>		Staphylinidae/Kortvinger	VU	H/Bf
<i>Protapion varipes*</i>		Apionidae/Spissnutebiller	NT	H/Bf
<i>Pterostichus quadrioveolatus</i>		Carabidae/Løpebiller	NT	H/Bf
<i>Ptinus dubius</i>		Anobiidae/Borebiller	NT	H/Bf
<i>Quedius brevicornis</i>		Staphylinidae/Kortvinger	NT	NINA/Bf//adb
<i>Rhantus grapii</i>		Dytiscidae/Vannkalver	VU	H/Bf
<i>Stenus ater</i>		Staphylinidae/Kortvinger	NT	H/Bf
<i>Thryogenes scirrhosus*</i>		Curculionidae/Snutebiller	NT	H/Bf
<i>Trichoceble memnonia**</i>		Dasycidae/børstebiller	NT	NMBU/Bf

Lepidoptera - **SOMMERFUGLER**

Rødlistearter: 5 (inkl. 2 truede)

**Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.
EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet**

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

Belagt funn = Bf. H = kilde: «Insektsfaunaen ved Østensjøvannet» av Hansen & Falck 2000. V = Validert funn. Adb = funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg	Funn V/ Bf/adb
<i>Bryotropha affinis</i>		Gelechiidae/Båtmøll Bf	NT	H/Bf/adb
<i>Dichrorampha sylvicolana</i>	Nyseryllikrotvikler	Tortricidae/Viklere Bf	NT	H/Bf/adb
<i>Endothenia marginana</i>	Bremstilkvikler	Tortricidae/Viklere	VU	H/Bf
<i>Priesterognatha pent- hinana</i>	Springfrøvikler	Tortricidae/Viklere	VU	H/Bf/adb
<i>Satyrium w-album</i>	Almestjertvinge	Lycaenidae/Metallvinger	NT	H/Bf/adb

Diptera - **TOVINGER**

Rødlistearter: 20 (inkl. 17 truede)

**Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.
EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet**

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

Belagt funn = Bf. H = kilde: «Insektsfaunaen ved Østensjøvannet» av Hansen & Falck 2000. V = Validert funn. Iv = funnet er ikke validert. adb = funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.	Funn V/ Iv/Bf
<i>Anasimyia contracta</i>	Midjedamblomsterflue	Syrphidae/Blomstefl	VU	V/ Bf/adb
<i>Anasimyia interpuncta</i>	Tidlig damblomsterfl	Syrphidae/Blomstefl	VU	Iv/adb
<i>Anasimyia transfuga</i>	Krokfl.dambl.fl.	Syrphidae/Blomstfl	EN	H/Bf
<i>Chrysogaster coemi- teriorum</i>	Sørlig engblomsterflue	Syrphidae/Blomstfl	VU	H/Bf /V/adb
<i>Dioctria oelandica</i>	Svartvinget engrovflue	Asilidae/Rovfluer	NT	H/Bf/adb
<i>Eumerus ornatus</i>	Prydmåneflekkflue	Syrphidae/Blomsterfl	EN	H/Bf

<i>Epicypta limnophila</i> *		Mycetophi- lidae/Soppm.	VU	H/Bf
<i>Eristalis oestracea</i>	Praktdroneflue	Syrphidae/Blomsterfl	VU	H/Bf/adb
<i>Leia longiseta</i> *		Mycetophi- lidae/Soppm.	VU	H/Bf
<i>Lejogaster tarsata</i>	Gulfotmet.blomsterfl.	Syrphidae/Blomsterfl	VU	H/Bf/adb
<i>Megophthalmidia cras- sicornis</i> **		Mycetophi- lidae/Soppm.	VU	H/Bf
<i>Mycomya festivalis</i> ***		Mycetophi- lidae/Soppm.	NT	H/Bf
<i>Odontomyia argentata</i>		Stratiomy- iade/Våpenfl	VU	H/Bf
<i>Orthonevra erythro- gona</i> *	Nordisk glansblomster- flue	Syrphidae/Blomsterfl.	EN	H/Bf/adb
<i>Orthonevra intermedia</i>	Sumpglansblomsterflue	Syrphidae/Blomsterfl	VU	H/Bf
<i>Palloptera formosa</i>		Pallopteridae/Prikkfl	VU	V/adb
<i>Paraclusia tigrina</i>		Clusiidae/Trefluer	VU	H/Bf/adb
<i>Parhelophilus versico- lor</i>	Gul strandblomsterflue	Syrphidae/Blomsterfl.	VU	H/Bf/adb
<i>Symmerus annulatus</i>		Ditomyi- idae/hårvingemygg	VU	
<i>Telmaturgus tumidulus</i>		Dolichop- odiddae/Styltfl	NT	H/Bf

* eneste norske funn, *Leia longiseta* ser ut til å være eneste kjente skandinaviske funn (Kilde: Rødlistervurderingen). Østensjøvannet står fortsatt som eneste norske lokalitet i rødlistervurderingen for Nordisk glansblomsterflue til tross for funn også i Færder kommune.

** omtalt i rødlistervurderingen

*** ikke beskrevet i rødlistervurderingen der kun ett funn i Norge er omtalt (Jevnaker).

Hymenoptera – VEPS

Rødlisterarter: 4 (inkl. 3 truede)

Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.

EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlister, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

Belagt funn = Bf. H = kilde: «Insektsfaunaen ved Østensjøvannet» av Hansen & Falck 2000. V = Validert funn. Iv = funnet er ikke validert. adb = funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no. Nhm = Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Ka- teg.	Funn V/ Iv/Bf
--------------------	------------	---------	-------------	---------------

<i>Chrysis ignita</i> *	Ildgullveps	Chrysididae	EN	Bf/adb
<i>Chrysis viridula</i>	Flammegullveps	Chrysididae	VU	V/adb
<i>Hedychridium cupreum</i> ***	Koppergullveps	Chrysididae	NT	Nhm/H/Bf/adb
<i>Symmorphus allobrogus</i>	Veggvedveps	Vespidae/Stikkevepser	VU	Iv/adb

*** Hansen 1998 Bf i adb, ikke i H.

Lycophyta, Pterophyta, Coniferophyta, Anthophyta - KARPLANTER

Rødlistearter 24 (inkl. 13 truede)

**Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.
EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet**

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

Belagt funn = Bf. adb = funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no.

W = funn beskrevet i «Botaniske verneverdier i Østensjøvannet i Oslo» av Jan Wesenberg, Fylkesmannen 1995. V = Validert funn.

Gamle funn og funn fra W er belagte funn.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.	V/ Iv/Bf/adb
<i>Acorus calamus</i>	Kalmusrot	Acoraceae/Kalmusrotfam.	NT	W/Bf/adb
<i>Aethusa cynapium cynapium</i>	Skogpersille	Apiaceae/Skjermplantefam.	VU	W/Bf/adb
<i>Agrimonia eupatoria</i>	Åkermåne	Rosaceae/Rosefamilien	NT	adb
<i>Asperula tinctoria</i> *	Fargemyske	Rubiaceae/Mauref.	CR	Bf/adb
<i>Avenula pratensis</i>	Enghavre	Poaceae/Grasfamilien	NT	W/Bf/adb
<i>Bidens cernua</i>	Nikkebrønsle	Asteraceae/Korgplantef.	EN	W/Bf/adb
<i>Blitum bonus-henricus</i>	Stolt henrik	Amaranthaceae/Amarantfam	NT	WV/adb
<i>Botrychium multifidum</i> *	Høstmarinøkkel	Ophioglossaceae/Ormetungef.	VU	Bf/adb
<i>Carex acutiformis</i>	Rank-/stautstarr	Cyperaceae/Starrf.	EN	W/Bf/adb
<i>Carex appropinquata</i> *	Taglstarr	Cyperaceae/Starrfam.	NT	Bf/adb
<i>Carex cespitosa</i>	Tuestarr	Cyperaceae/Starrfam.	NT	W/Bf/adb
<i>Carex diandra</i> **	Kjevlestarr	Cyperaceae/Starrfam.	NT	W/Bf/adb
<i>Carex elata</i> *	Bunkestarr	Cyperaceae/Starrfam.	VU	Bf/adb
<i>Carex heleonastes</i> *	Huldrestarr	Cyperaceae/Starrfam.	NT	Bf/adb

<i>Carex pairae</i> *	Bleik piggstarr	Cyperaceae/Starrfam.	NT	Bf/adb
<i>Carex riparia</i>	Kjempestarr	Cyperaceae/Starrfam.	EN	W/Bf/adb
<i>Catabrosa aquatica</i> *	Kildegras	Poaceae/Grasfamilien.	NT	Bf/adb
<i>Cirsium oleraceum</i>	Kåltistel	Asteraceae/Korgplante.	VU	W/Bf/adb
<i>Dryopteris cristata</i>	Vasstelg	Aspidiaceae /Stortelgf.	EN	W/V/Bf/adb
<i>Erigeron acris droebachiensis</i>	Drøbakbakkestjerne	Asreaceae/Korgplantef.	NT	W/Bf/adb
<i>Eriophorum gracile</i> *	Småull	Cyperaceae/Starrfam.	EN	Bf/adb
<i>Filipendula vulgaris</i>	Knollmjørdurt	Rosaceae/Rosefam.	VU	W/V/Bf/adb
<i>Fragaria viridis</i>	Nakkebær	Rosaceae/Rosefam.	NT	W/V/Bf/adb
<i>Fraxinus excelsior</i>	Ask	Oleaceae / Oliventrefam	EN	W/V/adb
<i>Geranium bohemicum</i> *	Bråtestorkenebb	Geraniceae/ Storkenebbf.	EN	Bf/adb
<i>Hammarbya paludosa</i> *	Myggblom	Orchidaceae/Orkidéfam.	NT	Bf/adb
<i>Lythrum portula</i> *	Vasskryp	Lythraceae/Kattehalefam.	EN	Bf/adb
<i>Myosotis stricta</i>	Dvergforglemmegei	Boraginaceae/Rubladfam	VU	W/V/adb
<i>Myosurus minimum</i> *	Muserumpe	Ranunculaceae/Soleief.	EN	Bf/adb
<i>Potamogeton friesii</i>	Broddtjønnaks	Potamogeto- naceae/Tjønnaksfam.	VU	(NIVA) V/adb
<i>Potamogeton pusillus</i> *	Granntjønnaks	Potamogeto- naceae/Tjønnaksf.	EN	Bf/adb
<i>Primula veris</i>	Marianøkleblom	Primulaceae/Nøkleblomfam.	VU	W/adb
<i>Selinum carvifolia</i>	Krusfrø	Apiaceae/Skjermplantfam	NT	W/V/adb
<i>Seseli libanotis</i> ***	Hjorterot	Apiaceae/Skjermplantef.	NT	W/adb
<i>Stellaria palustris</i> *	Myrstjerneblom	Caryophyllaceae/Nellikfam.	VU	Bf/adb
<i>Stuckenia pectinata</i> *	Busttjønnaks	Potamogeto- naceae/Tjønnaksf.	NT	Bf/adb
<i>Thelypteris palustris</i> *	Myrtelg	Thelypteridaceae/Henge- vingf.	VU	Bf/adb
<i>Thymus pulegioides</i>	Bakketimian	Lamiaceae/Leppeblomstf.	NT	W/adb
<i>Tilia cordata</i>	Lind	Malvaceae/Kattostfamilien	NT	W/adb
<i>Ulmus glabra</i>	Alm	Ulmaceae/Almefamilien	EN	W/V/adb
<i>Veronica verna</i> ****	Vårveronika	Plantaginaceae/ Kjempefa- milien	VU	W/V/adb
<i>Viola selkirkii</i> *	Dalfiol	Violaceae/Fiolfamilien	VU	Bf/adb

* gammelt funn, før 1940 (utgått), ialt 17 (ikke med i antallet).

** kjevlestarr, siste funn i 1993 -mulig utgått (tatt ut av antallet).

*** Eterfabrikken, et området som vurderes lagt inn i Miljøparken.

**** Vårveronika påvist av Wesenberg i 2008, men ikke gjenfunnet da han sjekket tørrbakkene på Abildsø i 2019. Utgått (tatt ut av antallet).

***** mest sannsynlig spredt fra hager

Lichenes – LAV

Rødlistearter 5 (inkl. 2 truede)

**Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.
EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet**

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

V = Validert funn. adb = funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no. B= Haugan & Brattlis rapport, Lav og moser ved Østensjøvannet, Oslo. 2012. Nhm = Naturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.	F/V/ Iv/Bf
<i>Biatoridium monasteriense</i>	Klosterlav	Incertae sedis	NT	B/Nhm/ Bf/adb
<i>Bryoria bicolor</i> *	Kort trollskjegg		NT	B/Bf/adb
<i>Gyatlecta flotowii</i>	Blek kraterlav	Gyalectaceae	VU	B/Nhm/adb
<i>Gyalecta ulmi</i>	Almelav	Gyalectaceae	NT	B/Nhm/adb
<i>Lobothallia radiosa</i> *	Kalkskiferlav	Hymeneliaceae	VU	adb
<i>Sclerophora farinacea</i> *	Blådoggnål	Coniocybaceae	VU	B/adb
<i>Sclerophora pallida</i>	bleikdoggnål	Coniocybaceae	NT	B/Nhm
<i>Trapeliopsis wallrothii</i> *	Rosettbråtelav	Agyriaceae	VU	B/adb
<i>Xanthomendoza ore-gana</i> **	Tunmessinglav	Teloschistaceae	CR	Nhm/adb

*Gamle funn, 1800-tallet => antatt utgått.

**Tunmessinglav funnet på Østensjø gård av Einar Timdal 08.01.2000.

Mammalia – Pattedyr

Rødlistearter: 6 (inkl. 3 truede)

**Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.
EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet**

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

V = Validert funn. Iv = funnet er ikke validert. adb = funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.	V/Iv/Bf/adb
<i>Eptesicus nilssonii</i>	Nordflaggermus	Vespertilionidae/ Glattnesefam.	VU	V/adb
<i>Erinaceus europaeus</i>	Piggsvin	Erinaceidae/Piggsvinfamilien	NT	V/adb

<i>Mustela putorius</i>	Ilder	Mustelidae/Mårfamilien	VU	V/adb
<i>Lepus timidus</i>	Hare	Leporidae/Harefamilien	NT	V/adb
<i>Nyctalus noctula</i>	Storflaggermus	Vespertilionidae/ Glattnesefam.	EN	V/adb
<i>Vespertilio murinus</i>	Skimmelflaggermus	Vespertilionidae/ Glattnesefam.	NT	Iv/adb

Fungi - SOPP

Rødlisterarter 13 (inkl. 6 truede)

**Kategorier: RE – Utdødd i Norge. CR – Kritisk truet.
EN – Sterkt truet VU – Sårbar, NT – Nær truet**

Arter vurdert til de tre kategoriene CR, EN eller VU omtales som truede arter. Vurderte arter som ikke er rødlistet, regnes å ha livskraftige bestander i Norge (LC).

Brun skrift=gammelt funn, 1931.

Belagt funn = Bf., adb = funnet er lagt ut på www.artskart.artsdatabanken.no.

V = Validert funn.

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Familie	Kateg.	V/Iv/Bf/adb
<i>Antella niemelaei</i>	Broddsoppsnyl- tekjuka	Steccherinaceae	NT	Nhm/V/Bf/adb
<i>Auricularia mesenterica</i>	Skrukkeøre	Cortinariaceae	NT	Nhm/V/Bf/adb
<i>Cortinarius praestans</i>	Kjempeslørsopp	Cortinariaceae	NT	Nhm/V/adb
<i>Dendrothele alliacea</i>	Løvbarkskorpe	Cyphellopsidaceae	NT	NINA/Bf/adb
<i>Elaphomyces anthracinus</i>	Svart løpekule	Elaphomycetaceae	VU	Nhm/Bf/adb
<i>Eutypella stellulata</i>		Diatrypaceae	NT	Nhm/Bf/adb
<i>Granulobasidium vellereum</i>	Almeskinn	Cyphellaceae	VU	V /adb
<i>Hymenochaete ulmicola</i>	Almebroddsopp	Hymenochaetaceae	VU	NINA/adb
<i>Hypoxylon vogesiacum</i>	Almekullsopp	Hypoxylaceae	VU	V/adb
<i>Metulodontia nivea</i>	Rugleskinn	Peniophoraceae	NT	Bf/adb
<i>Phlebia centrifuga</i>	Rynkeskinn	Meruliaceae	NT	V/adb
<i>Pluteus aurantiorugosus</i>	Skarlagenskjermsopp	Pluteaceae	EN	V/adb
<i>Ramaria botrytis coll.</i>	Rødtuppsopp	Gomphaceae	NT	Nhm/adb
<i>Spongipellis spumeus</i>	Skumkjuka	Polyporaceae	EN	V/adb

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er en uavhengig stiftelse som forsker på natur og samspillet natur–samfunn.

NINA ble etablert i 1988. Hovedkontoret er i Trondheim, med avdelingskontorer i Tromsø, Lillehammer, Bergen og Oslo. I tillegg driver NINA Sæterfjellet avlsstasjon for fjellrev på Oppdal, og forskningsstasjonen for vill laksefisk på lms i Rogaland.

NINAs virksomhet omfatter både forskning og utredning, miljøovervåking, rådgivning og evaluering. NINA har stor bredde i kompetanse og erfaring med både naturvitere og samfunnsvitere i staben. Vi har kunnskap om artene, naturtypene, samfunnets bruk av naturen og sammenhenger med de store drivkreftene i naturen.

2006

NINA Rapport

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-4785-6

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøks-/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger